

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

Kód oboru: 7506R029

Název bakalářské práce:

ORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS MLÁDEŽE JAKO PREVENCE NEŽÁDOUCÍHO
CHOVÁNÍ

THE LEISURE TIME ORGANIZED FOR YOUNG PEOPLE AS A PREVENTION OF
UNDESIRED BEHAVIOUR

Autor:

Vlastimila Otmarová
Ploužnice 12
512 51 Lomnice nad Popelkou

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Housová

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
94	0	1	14	29	12 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30.4.2008

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30.4.2008

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především vedoucí práce, Mgr. Pavlíně Housové, za cenné rady a konkrétní připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat řediteli a pedagogům Střední školy v Lomnici nad Popelkou, ředitelce Domu dětí a mládeže Sluníčko v Lomnici nad Popelkou, vedoucímu vychovateli Domova mládeže Střední školy Lomnice nad Popelkou, ředitelce Základní umělecké školy a řediteli Kulturního informačního střediska v Lomnici nad Popelkou, za umožnění realizace praktické části a za jejich aktivní přístup a zájem.

Za emoční podporu děkuji svým blízkým.

Název bakalářské práce:

Organizovaný volný čas mládeže jako prevence nežádoucího chování

Organized spare time for young people as a prevention of undesired behaviour

Jméno a příjmení autora: Vlastimila Otmarová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007-2008

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavlína Housová

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou vhodného využití volného času mladých lidí. Jejím cílem bylo zjištění trávení volného času mládeže jako prevence nežádoucího chování. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování literárních pramenů popisovala a objasňovala danou problematiku v oblasti výchovy, rodiny, volného času, volnočasových útvarů a rizik ve formě kouření, alkoholu, experimentování s drogami. Praktická část zjišťovala formou dotazníku u 92 žáků Střední školy v Lomnici nad Popelkou, a to srovnáním mezi jednotlivými studijními obory (maturitními, učebními, a pomocnými učebními) situací, jak skutečně tráví volný čas, jaké volnočasové aktivity preferuje, jaké je její rodinné zázemí a skutečná rizika ve formě kouření, alkoholu, experimentování s drogami a zjištění vlastního sebevědomí. Zároveň mapuje skutečnou nabídku volnočasových aktivit na malém městě v Lomnici nad Popelkou.

Výsledky ukazovaly na některé odlišnosti mezi jednotlivými studijními skupinami v oblasti zájmů, rodinného zázemí, nežádoucích projevů chování.

Město Lomnice nad Popelkou nabízí široké množství volnočasových aktivit, důležitým článkem ve využití volného času je nízkoprahový klub Ulita.

Výsledky vyústily v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti výchovy k volnému času v rámci Střední školy v Lomnici nad Popelkou a rezerv v možnostech nabídky volnočasových aktivit ve městě Lomnici nad Popelkou.

Klíčová slova:

Rodina: základní článek výchovného působení, které odpovídá potřebám dětí a mládeže a vytváří účinné výchovné podmínky pro rozvoj jejich osobnosti.

Výchova: specificky lidská aktivita, která navozuje řízené změny v chování jedince. Změny jsou řízené, ale i záměrné.

Mládež: sociální skupina, tvořená lidmi ve věku přibližně od 15ti do 20ti let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot.

Volný čas: opak nutné práce a povinností, doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.

Nežádoucí chování: všechny projevy chování, které jsou společností klasifikovány jako nežádoucí, protože porušují sociální i morální normy a práva ostatních.

Summary:

This bachelor thesis deals with the issues of young people's suitable spending of free time. Its goal was to ascertain how young people spend free time in order to prevent undesirable behaviour. The thesis consisted of two basic parts. The theoretical part, based on literature sources, describes and clarifies the topic in the areas of education, family, free time, free time activities and risks of smoking, alcohol and experimenting with drugs. The practical part ascertained, through questionnaires given to 92 students of a secondary school in Lomnice nad Popelkou, how young people actually spend their free time, which free time activities they prefer, what family background they come from, and the real risks of smoking, alcohol, and experimenting with drugs, as well as their self-confidence. Results were collected separately for different study programmes (diploma programmes, vocational and subsidiary vocational programmes). In addition, the practical part maps a real selection of free time activities in the small town of Lomnice nad Popelkou.

The results show some differences among individual study programmes, related to interests, family background and undesirable behaviour.

Lomnice nad Popelkou offers a wide selection of free time activities. The low-threshold club Ulita plays an important role in the spending of free time.

The results led to a proposal for specific measures related to free time education at a secondary school in Lomnice nad Popelkou, and to deficiencies in the selection of free time activities in the town of Lomnice nad Popelkou.

Key words:

Family: a basic link of educational activity, which corresponds with the needs of children and youth and creates efficient initial conditions for development of their personality.

Upbringing: specific human activity, which induces controlled changes in an individual's behaviour. Changes are controlled and intentional.

Youth: a social group consisting of people approximately 15 to 20 years old, who no longer perform the roles of children in society, but who are not yet considered adults by society. They have a characteristic way of behaving and thinking, different modeling systems, standards and values.

Free time: the opposite of necessary work and duties; time when we can freely choose our activities, we carry them out voluntarily, enjoy them, and they bring us satisfaction and relaxation.

Undesirable behaviour: any behaviour which is classified as undesirable by society, because it violates social and moral standards, as well as the rights of other people.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU.....	12
2.1	Výchovné působení.....	12
2.2	Rodina	13
2.2.1	Socializace.....	14
2.2.2	Typy rodin	15
2.3	Mládež a volný čas.....	16
2.3.1	Mládež	16
2.3.2	Volný čas mládeže a negativní vlivy jeho nevhodného využití	18
2.4	Volnočasová zařízení.....	20
2.4.1	Typy volnočasových zařízení.....	20
2.4.2	Nové přístupy v pedagogickém působení ve volnočasových zařízeních	23
2.5	Typy nežádoucího chování mladých lidí	24
2.5.1	Kouření.....	24
2.5.1.1	Kuřácká závislost	26
2.5.2	Negativní důsledky užívání alkoholu	26
2.5.2.1	Trendy v užívání alkoholu.....	27
2.5.2.2	Důsledky užívání alkoholu mezi mládeží	27
2.5.2.3	Prevence v užívání alkoholu	28
2.5.3	Negativní důsledky užívání nealkoholových drog	29
2.5.3.1	Sociální důsledky závislosti na psychoaktivních látkách.....	31
2.5.4	Záškoláctví	34
2.5.4.1	Charakteristika záškoláctví	34
2.5.4.2	Příčiny záškoláctví	34
2.5.4.3	Přístup a výchovná doporučení	35
2.5.5	Vrstevnické party	36
3	PRAKTICKÁ ČÁST	37
3.1	Cíl praktické části.....	37
3.2	Popis vzorku.....	37
3.2.1	Kontrolní skupina.....	38
3.3	Průběh šetření.....	38
3.4	Použité metody.....	39
3.4.1	Dotazník	39
3.4.2	Rozhovor	40
3.5	Stanovení předpokladů	40
3.5.1	Předpoklad 1	41
3.5.2	Předpoklad 2.....	42
3.5.3	Předpoklad 3.....	44
3.5.4	Předpoklad 4.....	47
3.6	Získaná data a jejich interpretace	47
3.6.1	Předpoklad č. 1	47
3.6.2	Předpoklad č. 2	55
3.6.3	Předpoklad č. 3	62
3.6.4	Předpoklad č. 4.....	77
3.7	Shrnutí výsledků praktické části	85
4	ZÁVĚR	89
5	NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ.....	90

6	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	91
7	SEZNAM PŘÍLOH	94

1 ÚVOD

Volný čas mládeže je nedílnou součástí života každého člověka. Volný čas má každému přinést pocity radosti, uvolnění, má funkci relaxační a slouží k doplnění energie a sil. Jak tráví volný čas rodiče, má velký vliv na jejich děti, na naši další generaci.

Tato práce má zmapovat, jak tráví volný čas mladí lidé. Právě tato skupina je stále více zranitelnější k sociálně patologickým jevům, kterým se dá předcházet právě kvalitním trávením volného času.

V období adolescence nastává mnoho změn, jednou z nich je i vztah k trávení volného času. Mladí lidé si sami začínají organizovat volný čas, vybírají si volnočasové aktivity, partnery, se kterými budou volný čas trávit. Tato nová rozhodnutí nemusí být vždy pozitivní, zvláště v období experimentování. Pro rodiče a pedagogy je nutné vědět, jak mládež volný čas tráví a které aktivity preferuje.

V současné době není nouze o výzkumy, které se zabývají volnočasovými aktivitami lidí různého věku a zaměření. Tato práce se snaží především o zmapování problematiky volného času mládeže, respektive 16ti-20ti letých mladých lidí v Lomnici nad Popelkou. Zároveň se snaží zjistit, jak skutečně tráví tato mládež volný čas a jaká rizika hrozí, pokud není volný čas vhodně využit. Práce je zaměřena na porovnání rizik, vzniklých v souvislosti s nevhodným využitím volného času mezi třemi skupinami mladých lidí se třemi typy vzdělání ve Střední škole v Lomnici nad Popelkou, a to u středoškolských maturitních oborů, středoškolských učňovských oborů a pomocných učňovských oborů. Zároveň práce mapuje možnosti využití volného času v Lomnici nad Popelkou s cílem zjištění dalších rezerv ve využití volného času.

Práce se dělí na dvě oddělení – teoretickou a praktickou část. Teoretická část se snaží o jasné, přehledné uvedení do dané problematiky. Obsahuje obecné poznatky v oblasti volného času.

Zabývá se objasněním výchovného působení na volný čas dětí v rodině, jako zdroj pozitivních i negativních vlivů. Vliv má rovněž organizace volného času uvnitř rodiny, podmíněná zejména způsobem jejího života, postoji a výchovnou praxí rodičů vzhledem k dětem nebo časovými a hmotnými předpoklady vytvářenými pro volnočasovou činnost. Jak již bylo uvedeno, nejdůležitějším článkem ve výchově dítěte je rodina. Rodina v první řadě zabezpečuje socializaci. Pokud rodina není plně funkční, znamená to nepříznivou situaci a zejména děti jsou vážně ohroženy většími sklony k patologickým jevům. Problematickým obdobím v životě je období adolescence. Mládež tvoří jedinci sociálně nezralí, kteří zatím nezastávají všechny role dospělých. Vhodně využitý volný čas hraje u mládeže významnou roli při utváření osobnosti mladého člověka. Velmi často jej ale neumí využít, nudu zahánějí

činnostmi, které jsou společensky nežádoucí. Mezi nejčastější typy nežádoucího chování u mladých lidí patří kouření, užívání alkoholu, který je v našich zemích nejčastěji užívanou psychoaktivní látkou. V neposlední řadě je v současné době u mladých lidí velmi rizikové experimentování s nealkoholovými drogami, které je pro ně atraktivní právě proto, že je sociálně odmítáno. Dnešní mládež je nezodpovědná, zejména mladí lidé z dysfunkčních rodin nejsou schopni akceptovat postoje k autoritám, povinnostem, jejich vztah k běžným normám a hodnotám je změněn, což vede k záškoláctví, k útěku z domova a k životu v partě s cílem vymknout se běžným mechanismům sociální kontroly.

Na základě teoretických východisek byly stanoveny předpoklady charakteristik využívání volného času mládeže. Předpoklady byly ověřovány pomocí dotazníků. Práce má charakter srovnávací studie, zahrnuje rozdíly mezi třemi typy středoškolského vzdělání: maturitními, učňovskými a pomocným učňovskými obory. Všechny získané údaje jsou zpracovány a vyhodnoceny v tabulkách a grafech. Zároveň je zmapována nabídka volnočasových aktivit na malém městě v Lomnici nad Popelkou. Výsledná data jsou analyzována a interpretována. V závěru je zhodnoceno dosažení stanovených cílů, zda byla tato práce přínosná.

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Výchovné působení

Pojem volný čas vyvolává většinou u každého příjemné představy. Ve volném čase se můžeme věnovat činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Mohou se však objevit i stesky, pocity smutku, nejistoty, ale i problémy, strasti a rizika. Příčinou těchto pocitů může být např. nuda, nedostatek volného času, nespokojenost s trávením volného času, nedostatek příležitostí a prostředků k realizaci svých plánů. Jak uvádí Pávková a kol.¹, volný čas může být i zdrojem velmi vážného ohrožení. Při neorganizovaném trávení volného času může, zejména u mladých lidí, dojít k ohrožení rizikovými faktory, jako je např. experimentování s drogami, k překročení zákona, k agresivnímu chování apod..

Aby k takovým nežádoucím projevům chování nedocházelo, musí se člověk nejprve s volným časem naučit hospodařit. Otázkou je, jak na mládež pozitivně výchovně působit a jak ji vychovat pro volný čas. Jak uvádí Hofbauer², na volný čas dětí v rodině, jako zdroj pozitivních i negativních vlivů, působí především objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině, její velikost a úplnost nebo pozdější zakládání rodiny. Vliv má rovněž organizace volného času uvnitř rodiny, podmíněná zejména způsobem jejího života, postoji a výchovnou praxí rodičů vzhledem k dětem nebo časovými a hmotnými předpoklady vytvářenými pro volnočasovou činnost. Připravenost rodičů umožňuje, aby v tomto ohledu nepůsobili ani jako činitel rozhodující, ani aby ponechávali volný průběh živelnosti, ale aby byli spíše pomocníkem, inspirátorem iniciativy aktivit svých dětí a celé rodiny.

Někdy je však mezi touto možností a skutečností mezera a nejsou vyrovnávány ani handicapy dětí ze sociálně a výchovně slabších rodin. Přes všechny tyto problémy však rodina zůstává východiskem, na němž v mnohém závisí bohatost současných zážitků dítěte a jeho připravenost na volnočasový život v dospělosti.

¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 12.

² Srov. HOUFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 57.

2.2 Rodina

Základem výchovného působení je rodina. „*Její zvláště závažným úkolem ale je realizovat svou funkčnost vůči dítěti*“³. Právě toto prostředí odpovídá potřebám dětí a mládeže a vytváří účinné výchozí podmínky pro rozvoj jejich osobnosti.

Podle Hofbauera⁴, současná rodina má velké možnosti v realizaci volného času svých dětí a mnoho z nich v tomto směru také aktivně a úspěšně působí

Proměny rolí dnešních rodin ve volném čase podmiňuje řada faktorů. Rodina dlouhodobě prochází významnými změnami početnosti a složení, vnitřních vztahů i postojů některých rodičů ke svým dětem, které se týkají také jejich volného času. Jak uvádí Tuček⁵, u některých rodin se tak projevují problémy a negativní jevy, které ztěžují cestu jejich dětí k bohatému prožívání a plné realizaci volného času:

- snižuje se celkový počet narozených dětí a jejich průměrný počet v rodině
- klesá počet sňatků a dlouhodobě se zvyšuje počet rozvodů
- tento vývoj se promítá do zvyšování počtu dětí, které jsou přímo ohrožovány sociálně patologickými jevy nebo které již prošly zkušeností asociálního a antisociálního jednání.
- přímý vliv na realizaci volného času má i diferenciací příjmů. Nemalý počet rodin žije od výplaty k výplatě. Děti z těchto rodin nemají příležitost rozvíjet svoje zájmy, nadání a další předpoklady a plně rozvíjet svoji osobnost.

Rodina, jako inspirátor, podporovatel i realizátor volnočasových aktivit může svoje děti učit k volnému času přistupovat tvůrčím způsobem a vytvářet postoje, které budou ochotny a schopny v budoucnosti uplatňovat i po založení vlastní rodiny. Toto působení se podle Hofbauera⁶ uskutečňuje:

- ***nápodobou a reprodukcí*** vzorců pozitivního volnočasového chování rodičů prostřednictvím účasti dětí na aktivitách rodiny. Nápodoba rodičů je ovšem nežádoucí, pokud by reprodukovala nicnedělání a nudu, konzumní způsob života nebo vysloveně protispolečenské aktivity

³ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 149.

⁴ Srov. HOUFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd.. Praha : Portál 2004, s. 58.

⁵ Srov. TUČEK, M. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Slon 2003, s. 31.

⁶ Srov. HOUFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 63.

- *citlivým uskutečňováním individuálních i společných pravidelných zájmových činností* dětí v rodině (sportovních, turistických, uměleckých, přírodovědných aj.). Aktivita dítěte může být prostým navázáním na tyto aktivity
- *sledováním a cílevědomým reagováním na potřeby, zájmy a nadání dětí*, které se k takové činnosti samy přihlásí nebo jež k účasti na ní přímo rodiče vybídnou a podpoří její realizaci mimo rodinu.

Ideálním stavem by byl aktivní přístup rodičů k tomu, aby učili své děti volný čas využívat různorodě, smysluplně, na základě svého dobrovolného rozhodování, citlivě podporovaného rodiči. Protikladem takového přístupu je snaha některých rodičů o volném čase svého dítěte rozhodovat nebo je v jeho průběhu nepřiměřeně zaměstnávat. V současnosti se kromě skutečného nebo údajného nedostatku času některých rodičů, jejich nezájmu a neznalosti, nepochopení, nerespektování potřeb a zájmů, zejména u mladých lidí, nebo nevyužívání existujících možností, projevují také další negativní skutečnosti. Mezi ně patří toxikomanie a další závislosti, domácím šikana, fyzické a psychické týrání.

V současné době se uplatňují způsoby, jak tyto problémy alespoň omezit, předcházet jim, napravovat je. Volnočasové činnosti usnadňují překonávat odstup nebo izolaci mezi různými životními a výchovnými prostředími mládeže – rodinou, školou, sdružením, zařízením volného času.

Vstřícné rodinné prostředí hraje v rozvoji volného času mládeže významnou úlohu. Životní styl rodiny jako přirozený stimulátor i regulátor umožňuje tyto vlivy třídit, pozitivní využívat a nežádoucí eliminovat.

2.2.1 Socializace

Rodina v první řadě zabezpečuje socializaci. Podle Heluse⁷ individualizační socializace staví do popředí rozvoj osobnosti jako jedinečné, svébytné bytosti, sociální integrace staví do popředí mezilidskou sounáležitost, napomáhající tomu, aby jedinci přijímali za své sociokulturní normy soužití a řídili se jimi ku prospěchu společnosti. Socializace probíhá i v jiných prostředích – ve škole, v zaměstnání, kamarádkých a přátelských skupinách, v nejrůznějších organizacích, mezi které patří také organizovaný volný čas, v institucích. Socializaci značně ovlivňují media – rozhlas, televize, tisk apod. Pro pedagoga je důležité,

⁷ Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s.84.

aby se ve všech prostředích uměl orientovat, a aby znal postavení socializovaných jedinců v nich.

Socializace může být funkční, ale i nefunkční:

- *funkční socializace* je otevřená růstu a vývoji osobnosti
- *nefunkční socializace* nastává tehdy, kdy je jedinec ovládán hodnotami a normami, které jej orientují k životu proti druhým lidem, či na jejich úkor, nebo omezují a ničí jeho růst a rozvoj.

2.2.2 Typy rodin

- *Funkční rodina* je rodina, která spolehlivě zajišťuje svým dětem kvalitní socializaci. V některých rodinách se mohou vyskytnout přechodné, více či méně vážné problémy, které rodina dokáže posléze vyřešit a díky kterým se pozitivně rozvíjí a upevňuje vztahy (v případě mládeže např. problémy s dospíváním). Jedinec vychovávaný v takové rodině je schopen vytyčovat si smysluplné životní cíle, plánovat si jejich dosahování, podávat výsledky. Je tvořivý – může se projevovat v trávení volného času podle svých zájmů. Dokáže mít odstup od okolních problémů, ve kterých hrozí ztráta rovnováhy a podlehnouti situačním tlakům. Je schopen hlubokých, trvalých, empatických vztahů. Není spoután egoismem úzce osobních potřeb a zájmů, ale vidí svůj život v širším kontextu. „*Tím se právě ve funkční rodině kladou základy výchovy mimo rodinu.*“⁸
- *Rodina dysfunkční* má své některé funkce dlouhodobě narušeny. Situace je nepříznivá a zejména děti jsou vážně ohroženy. Příkladem podle Heluse⁹ mohou být rodiny zatížené alkoholismem, rodiny postižené dlouhotrvajícími krizemi, jejichž důsledky přetrvávají. Často jsou to rodiny s podprůměrným příjmem, tísní se v nevyhovujícím bytě, bez schopnosti a účinné vůle situaci řešit. Někdy jsou to rodiny zatížené psychickými či jinými poruchami, rozchodem rodičů a dlouhodobě působícími následky těchto situací. Důsledkem takové situace je klesající vliv rodiny na chování dospívajících dětí. Rodiče nemají zájem o informovanost o tom, co dospívající dělá ve volném čase, s jakými kamarády se stýká, kde se zdržuje, když

⁸ JEDLIČKA, J., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s.38.

⁹ Srov. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s.152.

není doma, kdy se domů vrací, a v jakém stavu apod. Čím hůře jsou rodiče o svém dospívajícím dítěti informováni, tím větší je pravděpodobnost, že se dopustí nežádoucího chování. „*Rizikovým faktorem pro dítě je nepochybně i nepřítomnost rodičovské postavy v rodině*“¹⁰. V rodině delikventně se chovajících mladých lidí chybí nejčastěji otec, a to vinou rozvodu nebo kvůli tomu, že s matkou vůbec nezačal žít. Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný apod. zvyšuje pravděpodobnost, že dítě se bude v dospívání, pokud se nebude řádně vzdělávat a pokud nebude vhodně využít jeho volný čas, chovat podobně.

Jak uvádí Matoušek, Kroftová¹¹ řadou výzkumů je potvrzeno, že mladí lidé vyrůstající v rodinách, kde je mnoho otevřených konfliktů mezi rodiči, mají větší sklon ke kriminalitě, než mladí lidé vyrůstající v klidném rodinném prostředí. Z takového prostředí, bez zájmu a vzoru rodičů, má mladý člověk tendenci co nejdříve unikat, a také se v něm učí konfrontačnímu způsobu řešení těžkostí.

2.3 Mládež a volný čas

2.3.1 Mládež

Podle definice Pedagogického slovníku¹² mládež je „*sociální skupina, tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové*“.

Mládež tvoří jedinci sociálně ještě nezralí, kteří zatím nezastávají všechny role dospělých. Vedle pojmu mládež se v současnosti v podobném, či stejném vymezení, používá pojem adolescence. Jak uvádí Kraus¹³, z hlediska výchovy mládeže a jednání s ní je důležité uvědomění si základních osobnostních rysů, které tuto věkovou kategorii charakterizují. Jde především o zvýšenou míru kritičnosti, touhu po samostatnosti, svobodě myšlení a jednání, nevyrovnané sebevědomí a často rozporuplné sebehodnocení. Mladí lidé obtížněji uznávají

¹⁰ Srov. MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál 2003, s. 45.

¹¹ Srov. MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál 2003, s. 48.

¹² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 2.vyd. Praha: Portál, 1998, s. 133

¹³ Srov. KRAUS, B. *K současným problémům mládeže*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1990, s. 9

kompromisy, mají často tendence negovat jednání ostatních. Neradi přijímají kritiku a mají tendence řešit situace radikálně. K tomu samozřejmě patří touha po dobrodružství (jak dnes říkají „zvyšování hladiny adrenalinu!“), rychlé střídání citů, impulsivnost v jednání. Je to období krystalizování vlastních životních názorů, třibení hodnotového řebříčku, hledání smyslu a perspektiv života.

Dospívající se vnitřně bouří proti všemu, co zasahuje jejich intimitu. Zvláště podrážděně většinou reagují na starostlivé, sledující pohledy, poznámky, či gesta rodičů i vychovatelů. Tato nedůtklivost, podrážděnost, přecitlivělost však naznačuje, že toto období je provázáno značným napětím a úzkostí, a že dosud nebyly vytvořeny dostatečné obranné mechanismy. Životní způsob mládeže lze nejlépe charakterizovat, když vyjdeme ze struktury každodenních činností. Analýzou je lze rozdělit do několika základních kategorií:

1. aktivity orientované na profesní přípravu
2. aktivity spojené s rodinou (vyhledávání partnera, zakládání rodiny apod.)
3. aktivity v oblasti zájmové – vyhraňování vlastních zájmů, jejich pěstování a rozvoj, někdy hledání kompromisů se zájmy ostatních příslušníků rodiny, odpočinek, zábava, relaxace
4. aktivity směřující do společenského života – účast na společenském životě, postupné zapojování do občanských vztahů aj.
5. aktivity týkající se základních biologických a hygienických potřeb.

Tyto aktivity lze dále rozdělit na dvě skupiny a to aktivity provozované v čase pracovním a mimopracovním. Čas pracovní je východiskem pro určování struktury mimopracovního času, ve kterém je třeba zvláště vyčlenit aktivity vyplňující volný čas. Tím rozumíme, jak uvádí Kraus¹⁴ hodnotu, pro kterou základním kritériem by měla být možnost volně a svobodně s ním nakládat.

Způsob využití volného času je tak jedním z důležitých ukazatelů životního způsobu. Zastoupení jednotlivých aktivit dává odpověď na to, do jaké míry je náš život jednostranný či bohatý.

¹⁴ Srov. KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2006, s. 21

2.3.2 Volný čas mládeže a negativní vlivy jeho nevhodného využití

„Volený čas mládeže a jeho naplňování vhodnými aktivitami hraje významnou roli při utváření osobnosti mladého člověka a při jeho pozitivní socializaci.“¹⁵

Výkladem pojmu volný čas se zabývala celá řada vědců z různých vědních oborů, z pohledu sociologie, pedagogiky, psychologie, práva, ekonomiky a dalších. Souhrnně je brán jako jedna z lidských činností. Volným časem je všechn čas, který nám zbude po splnění si všech povinností (pracovních, sociálních/společenských, rodinných) a po uspokojení biologických a fyziologických potřeb. Toto pojetí chápe volný čas jako zbytkovou časovou hodnotu na relativní svobodné využití. Oblast volného času se tedy vyznačuje jistou možností dobrovolně zvolené činnosti.

Kvalitní zabezpečení trávení volného času může, i když jen do určité míry, kompenzovat případné nedostatky rodinného prostředí, školského systému a dalších vlivů. Jak je uvedeno výše, zcela dominantní a primární postavení vzhledem k osvojení si aktivit ve volném čase svým výchovným působením má rodina.

Pod pojmem volný čas si běžně představíme odpočinek, zábavu, rekreaci, různé druhy zájmových činností, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost a sebevzdělávání. Specifickou zvláštností volného času je snaha o cílené ovlivňování a směřování využití volného času. Požadavek pedagogického ovlivňování volného času se ukazuje jako nezbytná a důležitá součást výchovného působení. Toto cílevědomé a záměrné působení však musí respektovat základní principy výchovy ve volném čase, jako je např. dobrovolnost, pestrost, přitažlivost, aktivita, radost a sebeuspokojení z činností, postupnost a přiměřenost, spojení teorie s praxí, individuální přístup, ale i potřeba sociálního kontaktu.

Mezi základní funkce volného času jsou nečastěji zařazovány funkce odpočinková (relaxační, regenerační), zábavní (kompenzační), a kultivační (rozvoj osobnosti). Důležitá je také funkce sociální (socializace, příslušnost ke skupině).

Mezi nejčastější požadavky, které mladí lidé od volného času požadují je svobodné rozhodnutí o náplni, pobavení se, odreagování, naučení se něčemu novému.

Mládí je charakterizováno vysokou mírou aktivity. Přesto je však u dnešní mládeže problematický poměr mezi „aktivními a pasivními“ formami využívání volného času.

¹⁵ KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2006, s. 49.

Mezi nejčastější aktivity, které by mládež chtěla provozovat patří sportovní činnost, včetně náročných sportů, jako jsou potápění, létání a další, které jsou v současné době označovány jako adrenalinové sporty, ale také turistika, procházky přírodou a jízda na kole nebo lyžích.

Kraus¹⁶ ve své publikaci uvádí, že mezi aktivity, které zaznamenaly razantní nárůst volného času u mládeže patří využívání informačních technologií jako je práce a hry na počítači, včetně využívání komunikace přes Internet, mobilní telefony.

Na druhé straně je množství jedinců s nadbytkem volného času, kteří jej nedokáží využít. Tito mladí lidé většinou tráví volný čas nahodile ve skupinách vrstevníků, systematicky se žádné činnosti nevěnují. Nudu často zahánějí činnostmi, které jsou společensky nežádoucí.

Ještě o mnoho důležitější se jeví otázka využití volného času u té části populace mládeže, která je nezaměstnaná. Ta je vlastně jakoby „osvobozena“ od práce a „přinucena“ k volnému času, který ovšem přestává být prostorem pro svobodné jednání a vede k zahálce, rozměňování životních hodnot i samotného smyslu života.

Jeden z dalších rysů, které charakterizují volný čas mládeže v posledních letech, je skutečnost, že jistá část populace nemůže realizovat svůj volný čas. Podle Krauze¹⁷ to bývá zpravidla ze dvou důvodů: buď je malá nabídka volnočasových aktivit, málo zařízení, prostor, nebo je to z důvodu neúnosné ekonomické situace v rodině, kde výdaje na volný čas patří mezi první škrt v rodinném rozpočtu.

Jiným problémem je, že ačkoliv převážná část mládeže volný čas má, a často by jej chtěla i mohla využít, neumí to. Mladí se neumí orientovat v nabídce, jsou bezradní, jak s časem naložit, chybí jim potřebné informace i dovednosti a návyky. Tím se ovšem opět otevírá prostor pro nudu a asociální činnosti.

V souhrnu je možné konstatovat, že největším paradoxem, který předbíhá připravenost jedinců, je rozvoj nových forem využívání volného času (nové sportovní disciplíny, žánry umění apod.). Větší rizika však sebou nesou i vyšší rizika plynoucí právě z této nepřipravenosti. Např. rozvoj médií a počítačů přináší současné nebezpečí negativních závislostí. V důsledku rasantního rozvoje informačních technologií a výrazných společenských změn včetně jistého zkomercializování volného času, došlo k viditelným změnám ve vývoji volnočasových aktivit. Dominantní postavení má především televize, dále následuje poslech reprodukováné hudby, dále počítače, Internet. Značný pokles

¹⁶ Srov. KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2006, s.51

¹⁷ Srov. KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2006, s. 56

zaznamenávají čtenářské aktivity, snižuje se návštěvnost sportovních utkání. Výrazně naopak vzrůstají aktivity typů: posezení v restauraci, povídání s přáteli, ale také nicnedělání.

Negativním fenoménem doby je medializace současné dopívající generace, která vyrůstá pod tlakem masové kultury, a to především komerční televize. Normální se pro značnou část mládeže stává, aby byla bavena bez vynaložené námahy.

Sport a ostatní aktivní formy se pro velkou část mládeže stávají příliš namáhavé. Tělesná aktivita může ale mimo jiné přispívat k integraci a harmonizaci osobnosti člověka. Zvláštní místo v životě mládeže má však především prožitek, který ke kvalitě života patří. Jde o to, aby naprostá většina prožitků nebyla spojena s tělesnou pasivitou, neměla pouze diváckou a virtuální povahu, nebo dokonce chemickou podstatu. *„Právě sport a hry jsou nejfrekventovanější oblastí výskytu vhodných prožitků s optimální zkušeností ve volnočasových aktivitách člověka, a proto bychom měli v dostatečné míře, na odborné úrovni a především nenásilnou formou využívat nabídku volnočasových aktivit.“*¹⁸

2.4 Volnočasová zařízení

Prostředí, ve kterém děti a mládež tráví volný čas, je velmi různorodé. Může to být domov, škola, různé společenské organizace a instituce.

2.4.1 Typy volnočasových zařízení

Organizaci mimoškolní výchovy a volnočasových aktivit mládeže vymezuje Vyhláška č. 74/2005 Sb.¹⁹:

§ 2

Formy zájmového vzdělávání

Zájmové vzdělávání lze uskutečňovat zejména těmito formami:

¹⁸ HOŠEK, V. *Psychologie odolnosti*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999. s. 26.

¹⁹ Srov. Vyhláška MŠMT č. 74/2005 ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání

- a) příležitostnou výchovou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání
- b) pravidelnou výchovou, vzdělávací a zájmovou činností
- c) táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání
- d) osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů
- e) individuální prací, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, nebo
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností.

§ 3

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání jsou:

- a) středisko volného času
- b) školní klub
- c) školní družina.

§ 4

Činnost střediska

- 1) Činnost střediska se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání
- 2) Středisko může poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením
- 3) Středisko má tyto typy:
 - a) dům dětí a mládeže, který uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání
 - b) stanice zájmových činností zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání
- 4) Středisko zpravidla vykonává činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.

Další Vyhláška č. 108/2005 Sb.²⁰ vymezuje školská výchovná a ubytovací zařízení a školská účelová zařízení

§ 1

Typy školských výchovných a ubytovacích zařízení

Typy školských výchovných a ubytovacích zařízení jsou:

- a) domov mládeže (dále jen „domov“)
- b) internát
- c) škola v přírodě

Domov

§ 2

Účel domova

- 1) Domov poskytuje žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol ubytování, výchovně vzdělávací činnost navazující na výchovně vzdělávací činnost středních škol a vyšších odborných škola zajišťuje těmto žákům a studentům školní stravování
- 2) Domov vede žáky a studenty k plnohodnotnému využití volného času formou zájmových činností.

Podle Vyhlášky č. 505²¹, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách může mládež navštěvovat nízkoprahová zařízení, která zajišťují tyto činnosti:

§ 26

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:

- 1. zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,

²⁰ Srov. Vyhláška MŠMT č. 108/2005 Sb. ze dne 22. února 2005 o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.

²¹ Srov. Vyhláška MPSV č. 505/2006 Sb. ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

2. pracovně výchovná činnost s dětmi,
3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
4. zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání,

b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím: aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí,

c) sociálně terapeutické činnosti: socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.

Součástí náplně volného času mládeže mohou být **základní umělecké školy** se svými hudebními, hudebně-pohybovými, výtvarnými a literárně-dramatickými obory. Poskytují uplatnění mládeži s vyhraněnými zájmy a schopnostmi v estetickovýchovné oblasti.²²

Obdobnou funkci plní **jazykové školy**, a to v oblasti výuky cizích jazyků.

Kromě uvedených typů zařízení se podílí na ovlivňování volného času mládeže mnoho dalších subjektů. Jedná se např. o různá **občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní a osvětová zařízení**.²³

2.4.2 Nové přístupy v pedagogickém působení ve volnočasových zařízeních

Jak uvádí Pávková²⁴, praktická potřeba ovlivňovat pedagogicky volný čas nejrozličnějších skupin mládeže, i změny v chápání vztahu mezi obsahovým a vztahovým rozměrem výchovy,

²² Vyhláška č. 71/2005 Sb. o základním uměleckém vzdělávání

²³ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 46

²⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 77.

vedly k rozvoji nových metod pedagogické práce. Pedagogika volného času se zde prolíná s pedagogikou sociální.

Nové formy práce kladou důraz na vztahy mezi pedagogy a mladými lidmi, i mezi mladými lidmi navzájem. Takto navázané vztahy důvěry mezi dospělými a mladými lidmi jsou dlouhodobé až celoživotní. Nové formy vznikají často jako místní spontánní iniciativy, bývají výrazně zaměřené na specifické cílové skupiny, snaží se řešit jeden vymezený problém. Zpravidla jsou iniciované dospělými, ale do zodpovědných funkcí zapojují i samotné mladé lidi. Mladí lidé potřebují prostor pro vlastní aktivitu, je třeba s nimi pracovat v jejich přirozeném prostředí. Nové formy musí vzejít z akceptování sociální struktury mladých, tj. subkultur a přirozených part, do kterých se mladí sdružují, a které jim mohou nabídnout prostory pro jejich setkávání, kde se budou cítit svobodně. Takovým prostorem je prostředí, založené na opravdovém vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným, založený na vzájemném respektu a přijetí odlišnosti druhého, beroucí vážně odlišné životní zkušenosti a hodnoty. Je nutno vidět, že existuje široké spektrum mladých lidí a jejich potřeb, kterému musí odpovídat široké spektrum forem výchovy.

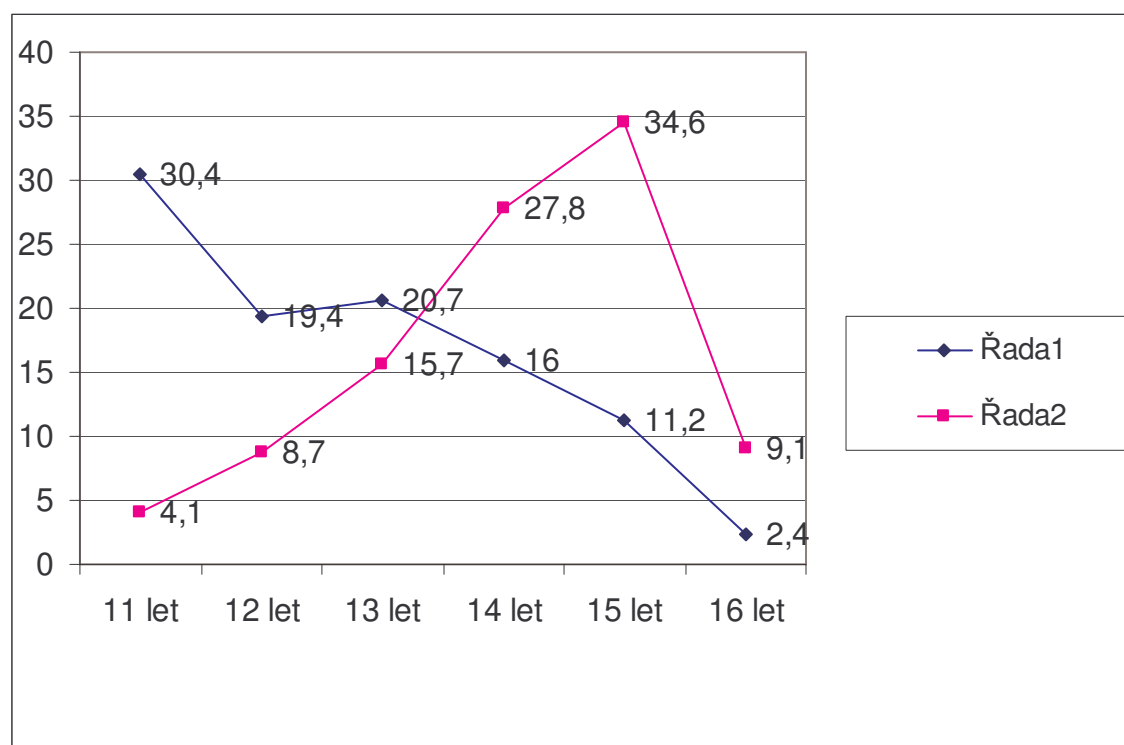
2.5 Typy nežádoucího chování mladých lidí

2.5.1 Kouření

Jedinec začíná obvykle kouřit ve věku kolem puberty. Faktory, které ovlivňují začátek kouření, jsou snaha nelišit se od ostatních vrstevníků, pocit dospělosti, projev odporu vůči starším, snaha být zvláštní a především snadná dosažitelnost cigarety, příklady starších sourozenců, přátel, rodičů. První vykouřená cigareta je obvykle nepříjemná a přináší s sebou jisté obtíže. Brzy se však vytváří stav, kdy přijatelné množství cigaretového kouře začíná být příjemné, dobře se snáší a vedlejší příznaky se již neobjevují. Kouření je v tomto období většinou nepravidelné, přerušované, při různých příležitostech. Časem však spotřeba kuřiva stoupá a kouření přestává být ovlivňováno jen nějakými situacemi. Kouření se stává pravidelnějším, zvyšuje se hloubka inhalace tabákového kouře. Kouření se stává nebezpečným.

Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESAD)²⁵ se pokusila zjistit, zda existuje vztah mezi výší spotřeby v současnosti a začátkem kouření, respektive začátkem denního kouření. Ukazuje se, že u silnějších kuřáků je vyšší procento těch, kteří kouřili denně ve 13 letech či dříve. Tento výsledek v podstatě říká, že u těch, kteří začínají s kouřením v nižším věku, je vyšší pravděpodobnost, že se stanou silnými kuřáky. V rovině prevence je tento náález podporou zvýšení legálního věku dostupnosti tabáku od 18 let.

Věk začátku kouření a začátek denního kouření²⁶

řada 1: věk začátku kouření

řada 2: věk začátku denního kouření

²⁵ CSÉMY, L. LEJČKOVÁ, P. SADÍLEK, P. SOVINOVÁ. H *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách* (ESPAD) Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. s. 17

²⁶ CSÉMY, L. LEJČKOVÁ, P. SADÍLEK, P. SOVINOVÁ. H *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách* (ESPAD) Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. s. 18

2.5.1.1 Kuřácká závislost

Kuřácká závislost je velmi závažná a projevuje se ve dvou podobách – psychosociální závislost a fyzická neboli drogová závislost. Bez ohledu na složení cigarety je u psychické závislosti zřejmá touha po manipulaci s předmětem. Návyk začíná potřebou vypadat „starší“ a „drsnější“. Situace, při kterých kuřák vyhledává cigaretu, mohou být pozitivní (jídlo, pití kávy, společenská událost, telefonování), nebo negativní (při stresu a krizových situacích).

Po určité době kouření přidává kuřák k psychické závislosti závislost fyzickou. Jedná se o závislost na nikotinu. Nebezpečnost nikotinu spočívá především v tom, že je návykový. Člověk se na nikotinu stane drogově závislým a jeho závislost je v určitých aspektech srovnatelná se závislostí na heroinu, kokainu, amfetaminu a jiných psychotropních látkách.²⁷

2.5.2 Negativní důsledky užívání alkoholu

Alkohol je v našich zemích nejčastěji užívanou psychoaktivní látkou. Je to droga společenská. Mladí lidé nejraději konzumují alkohol ve skupině. Pití alkoholických nápojů má velmi dlouhou tradici a společnost je k jeho užívání poměrně tolerantní. Většinou se tento postoj mění pouze při nadměrné konzumaci nebo vzniku závislosti. „*Alkohol obvykle působí anxiolyticky, uvolňuje psychické napětí, zlepšuje náladu a dodává sebejistotu.*“²⁸ V malých dávkách působí alkohol stimulačně, odstraňuje zábrany. Ve větších dávkách má tlumivý účinek.

Riziko vzniku závislosti na konzumaci alkoholických nápojů je dáno spolupůsobením několika faktorů:

1. Genetická dispozice a určité osobnostní rysy. Člověk, jemuž alkohol díky jeho metabolické dispozici přináší zvlášť příjemné pocity a nemá nepříjemné následky, si vytváří závislost snadněji.

2. Faktor učení. Tendence k užívání alkoholu může vzniknout jako nápodoba rodičovského nebo jiného modelu, např. pod vlivem party. Závislost na alkoholu může být psychická (alkoholik si zvykl řešit problémy únikem do alkoholu a jinak to nedovede) i biologická (ta se projevuje abstinčním syndromem).

²⁷ Srov. <http://www.petrtyl.wz.cz/text14.html> [24.10.2007].

²⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd., Praha: Portál, 2002.

Podle Vágnerové²⁹ nadměrné užívání alkoholu má celou řadu negativních důsledků, ale takový člověk nemusí být závislý, nepotřebuje pít stále a nereaguje abstinenčními příznaky. Závislost vzniká jako důsledek dlouhodobého, pravidelného nadužívání alkoholu. Rozvíjí se zpravidla několik let, délka vývoje závislosti je individuálně různá. U mladistvým se vytvoří rychleji, někdy ji za několik měsíců.

Role alkoholika má nízký sociální status, postižení lidé jsou odmítáni, vystaveni opovržení a posuzování jako nechutní. Závislosti přináší sociální stigma, znehodnocení. Člověk závislý na alkoholu není schopen plnit základní sociální role. Nerespektuje běžné normy a očekávání, vyvolává konflikty, a proto není okolím akceptován. Nedokáže adekvátně vnímat, jaký má alkohol vliv na jeho chování, ani správně interpretovat reakce ostatních lidí, nemá na situaci náhled.

2.5.2.1 Trendy v užívání alkoholu

Hlavními trendy v užívání alkoholu u mladých lidí jsou vyšší míra experimentování s alkoholem u dětí, nárůst vysoce rizikových návyků v pití alkoholu (např. pití v tazích a stavy opilosti) zvláště mezi dospívající mládeží a kombinace alkoholu a jiných psychoaktivních látek (užití více různých návykových látek).³⁰ U mladých lidí existuje zřejmá souvislost mezi užíváním alkoholu, tabáku a nelegálních drog.

2.5.2.2 Důsledky užívání alkoholu mezi mládeží

Mladí lidé jsou fyzicky, emocionálně a sociálně zranitelnější důsledky vyvolanými konzumem alkoholu jimi samými nebo konzumem alkoholu jinými lidmi. U mladé generace existují výrazné souvislosti mezi vysoce rizikovým pitím alkoholu a násilím, nebezpečným sexuálním chováním, dopravními a jinými nehodami, trvalým tělesným poškozením a smrtí. Zdravotní, sociální a ekonomické náklady, vyplývající z užívání alkoholu mezi mládeží, představují pro společnost výraznou zátěž.

Zdraví a kvalita života mnoha mladých lidí jsou dnes užíváním alkoholu a jiných psychoaktivních látek vážně ohroženy. Z hlediska veřejného zdraví zcela jednoznačně platí, že neexistuje žádný vědecký důkaz pro existenci bezpečného limitu spotřeby alkoholu, a zvláště ne u dvou nejohroženějších skupin, dětí a mladistvých. Mnoho mladých lidí je obětí užívání alkoholu ze strany jiných lidí, především rodinných příslušníků, a jeho následků, jako

²⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s. 555.

³⁰ Srov. <http://www.plbohnice.cz/nespor/deklsto.doc> [25.10.2007]

je rozpad rodiny, ekonomická a emocionální chudoba, zanedbávání péče, zneužívání a ztráta perspektiv, nuda. Veřejné zdravotní programy týkající se alkoholu musí být formulovány výhradně z hlediska celospolečenského zájmu, bez ohledu na tlak komerční oblasti. Jedním z vážných problémů současnosti je snaha výrobců alkoholu a sektoru pohostinství komercializovat sport a kulturu pro mládež za použití rozsáhlé reklamy a sponzorstvím.

2.5.2.3 Prevence v užívání alkoholu

Mladým lidem je třeba pomoci zajistit podmínky pro jejich kvalitní život a jejich budoucnost, a to především pokud jde o pracovní příležitosti, volný čas, rodinný a společenský život.

Je nutné posílit opatření chránící děti a dospívající mládež před reklamou a sponzorstvím ze strany výrobců alkoholických nápojů. Zajistit, aby výrobci nezaměřovali propagaci svých produktů na děti a mládež. Kontrolovat dostupnost alkoholu prostřednictvím dodržování stanoveného věkového limitu a uplatněním ekonomických opatření, včetně nastavení cen, které mohou výrazně ovlivnit konzum alkoholu u nezletilých. Poskytovat ochranu a podporu dětem a mladistvým, jejichž rodiče a členové rodiny jsou závislí na alkoholu nebo mají s alkoholem problémy.

Připravit preventivní programy zaměřené na užívání alkoholu v prostředích, jako jsou školy, mládežnické organizace a místní komunity. Tyto programy by měly rodičům, učitelům, vychovatelům a vrstevnickým spolupracovníkům pomáhat vychovávat a vzdělávat mladé lidi, aby byli schopni získávat dovednosti potřebné pro život, čelit sociálnímu tlaku a vyrovnávat se s riziky. Dále by mladí lidé měli být povzbuzováni k převzetí zodpovědnosti jakožto rovnoprávní členové společnosti. Šířit znalosti o negativních dopadech pití alkoholu na jednotlivce, rodinu a společnost. Zajistit kurzy pro pracovníky odpovědné za podávání a prodej alkoholických nápojů a přijmout regulační opatření zabráňující prodeji alkoholu mladistvým a těm, kdo jsou opilí. Zpřísnit předpisy a pokuty za řízení pod vlivem alkoholu. Poskytovat kvalitní zdravotní a sociální služby mladým lidem, kteří mají problémy v důsledku vlastního pití alkoholu nebo kvůli pití alkoholu jiných lidí.

2.5.3 Negativní důsledky užívání nealkoholových drog

Riziko vzniku závislosti na drogách je nejvyšší v období dospívání, výstrahy, týkající se možného ohrožení v budoucnosti, nemají velkou přesvědčivost. Užívání drog je často atraktivní právě proto, že je sociálně odmítáno. Vytváření vlastní identity je náročný proces, dospívající se často dostává do situace, kdy je nejistý a nemá dostatek sebedůvěry. Prostřednictvím drogy může dosáhnout euforie, uvolněnosti a hlavně dostatečné sebejistoty. „Drogová závislost vzniká mnohem rychleji než závislost na alkoholu.“³¹

Velice obtížné je přesně analyzovat příčiny a podmínky vzniku a vývoje nealkoholové toxikomanie u nás.³²

Důvody, které vedou k tomu, že toxikoman propadne požívání drog, lze charakterizovat několika faktory:

1. osobnostní vlastnosti toxikomana začátečníka
2. snadná dostupnost návykových látek
3. komplex vlivů sociálního prostředí rodina, škola, kolektiv.

Mládež, pokud zneužívání návykových látek přiznává, uvádí jako nejčastější důvod: zvědavost, touhu prožít něco zvláštního, neobvyklého, najít nové prožitky, uniknout nepříjemným situacím, tvrdé realitě, nepříjemným stavům, dosáhnou dočasné úlevy, uniknout samotě, do které je uváděna svými problémy, které si nezavinila sama, protest proti autoritě.

Podle Vágnerové³³ lze vývoj vzniku drogové závislosti rozdělit do čtyř fází:

1. **Fáze experimentování a občasného užívání.**
2. **Fáze pravidelného užívání**
3. **Fáze návykového užívání.**
4. **Fáze terminální.**

Droga je definována jako jakákoliv látka s potenciálně psychotropními vlastnostmi, která může vyvolat závislost a být škodlivá jednotlivci i společnosti.³⁴ Formy drogové závislosti

³¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s. 561.

³² Srov.: <http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/socialne-patologicke-jevy/drogy-a-protidrogova-pravence> [29.10.2007].

³³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s. 562.

³⁴ Srov.: <http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/socialne-patologicke-jevy/drogy-a-protidrogova-pravence> [29.10.2007].

mohou být různé a vyvíjejí se obvykle pozvolna jako důsledek periodického nebo soustavného používání drogy. V řadě případů dochází k postupnému přizpůsobování organismu na zneužívanou látku, která buď sama nebo její metabolity se stává nezbytnou součástí buněk a výměny látkové (tělesná závislost). V těchto případech se rozvíjí tolerance organismu k droze (snižuje se účinek drogy), což vede k neodolatelné potřebě dávku stále zvyšovat. Pak také dochází vlivem dlouhodobých toxických účinků k tělesnému i duševnímu chátrání organismu. Při snížení nebo vysazení dávek drogy dochází k vzniku abstinčního syndromu.

Návyk na drogu mění životní styl. Výrazně jej ochuzuje, život závislého člověka se stává značně redukováným stereotypem. Paradoxem je, že počáteční motivací k experimentaci s psychoaktivní látkou bývá často potřeba změnit všednost života a nějak jej obohatit.

Osobnost drogově závislého postupně upadá. Mění se osobnostní vlastnosti, ubývá různých kompetencí apod.

Druhy psychoaktivních látek³⁵:

- **Opioidy.** Do skupiny opioidů patří opium, morfin a jejich syntetické deriváty, např. heroin a metadon. Vyvolávají pocity pohody, klidu, útlumu, event. otupělosti až obluzení, vedou k omezení funkce pozornosti, paměti a úsudku, zpomalení a narušení výkonu. Postupně devastují osobnost, ničí schopnost sebekontroly a respekt k běžným sociálním normám.
- **Sedativa, hypnotika analgetika.** Léková závislost se rozvíjí dlouho. Začíná obvykle při nějaké zátěži, při které je lék chápán jako dočasné řešení. Při dlouhodobém užívání se vytváří biologická i psychická závislost.
- **Stimulancia.** Mezi českými konzumenty je oblíbený **pervitin**, který je aplikován nitrožilně. Pervitin aktivizuje, po jeho užití má člověk pocit zvýšené energie a skvělé výkonnosti, je euforický, přesvědčený, že všechno zvládne. Pervitin narušuje orientaci v realitě a mění sebehodnocení. Nevyvolává biologickou závislost, abstinčním projevem může být dysforická, špatná nálada, těžká deprese, pocity únavy, nepříjemné sny. V poslední době je stále oblíbenější **extáze**, droga diskoték, která má výrazný stimulační účinek, tlumí pocity únavy, ale i schopnost adekvátně vnímat signály vlastního těla. Posiluje emoční ladění, pocity euforie a jejího sdílení s ostatními, tlumí

³⁵ Srov.: VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s. 564.

agresivitu. Po odeznění se zpravidla dostavuje útlum, únava, deprese. Tolerance se zvyšuje velmi rychle. Při dlouhodobém užívání může dojít k poškození paměti a navození poruch nálady.

- **Halucinogeny.** Nejznámější je **LSD** a psylocybin, který je obsažen v houbách lysohlávkách. Jejich hlavním účinkem je změna vnímání, obvykle jde o vizuální halucinace, pocity depersonalizace a derealizace. Po opakovaných dávkách se zvyšuje tolerance. Nevedou k biologické závislosti, ale je zde značné riziko vzniku psychické závislosti s potřebou zvyšovat dávky.
- **Kanabioidy.** Patří sem hašiš a **marihuana**, které se získávají z indického konopí. Kouření „trávy“ nepovažují mnozí mladí lidé za škodlivé. Je to společenský rituál, pro určité skupiny mladých lidí téměř závazný. Marihuana však může mít celou řadu různorodých účinků. Vyvolává změny nálad, příjemné uvolnění, tzv. „vysmátost“. Při vyšší dávce se mění vnímání, vzniká pocit zpomalení času, ztráty kontaktu s realitou, objevují se zrakové, sluchové nebo taktilní iluze a halucinace při zachovalé orientaci. Závislost je psychického rázu, biologická závislost se nevytváří.
- **Organická rozpouštědla.** Organická rozpouštědla (např. toluen, benzin) jsou značně toxická, jejich užívání lze považovat za velice nebezpečné. Závislost je psychického charakteru, biologická závislost se nevytváří.

2.5.3.1 Sociální důsledky závislosti na psychoaktivních látkách

Drogová závislost představuje v současné době závažný celospolečenský problém, jehož řešení je záležitostí řady oborů. Těžko napravitelné zdravotní i společenské důsledky nealkoholové toxikomanie vyžadují, aby bylo v boji proti tomuto negativnímu jevu věnováno zvýšené úsilí.

V posledních letech se mezi mládeží velmi výrazně zvyšuje výskyt případů nealkoholové toxikomanie. Jde o vysoce společensky nebezpečný jev, ohrožující zdravý fyzický a především psychický a mravní vývoj mladé generace. Převážná část mladých pachatelů provozujících některou formu nealkoholové toxikomanie se rekrutuje z řad osob ve věku 14 - 20 let.

Následující grafy zobrazují přehled první zkušenosti s drogou v životě mladých lidí z hlediska typu drogy. Rozdíl mezi lety 1995, 1999 a 2003 je pouze v tom, že se zmenšila část mládeže,

která s drogou dosud nemá zkušenost. Zvýšil se však podíl mladých lidí s první zkušeností s marihuanou.

První zkušenost s nelegální drogou³⁶

³⁶ CSÉMY, L. LEJČKOVÁ, P. SADÍLEK, P. SOVINOVÁ. H *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. s. 33.

Problematika zneužívání drog je stále aktuálnější. Není dnes již jen individuální záležitostí, ale stává se negativním sociálním jevem. Tyto skutečnosti potvrzují nejen oficiální, kriminální statistiky o počtu pachatelů, stíhaných pro trestný čin, nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů, ale signalizují to i poznatky zdravotnických pracovišť.

Z praxe víme, že vlivem požívání omamných prostředků dochází v současné době k velkému množství trestné činnosti páchané zejména mládeží. Nealkoholová toxikomanie, podobně jako alkoholová, je přímou živnou půdou pro protispolečenské jednání, a tím i malým krůčkem k trestné činnosti.

Toxikomanie svými škodlivými účinky nejenom negativně ovlivňuje tělesný a duševní rozvoj mládeže, ale i ohrožuje její morální výchovu a rodinné vztahy. Cílem je zamezit pronikání toxikomanie do naší společnosti, zejména do řad mládeže.

Začínající toxikomanii zaznamenáváme v místech, kde se převážně soustřeďuje závadová mládež. Nemusí to být pouze parta mládeže z ulice, ale jde tu i o mládež v internátech s nedokonalým a nedostatečným pedagogickým dozorem. Zjištěné nedostatky se zde zakrývají, místo aby byla okamžitě informována Policie. Mezi příčiny nealkoholové toxikomanie u mladých lidí je možno zařadit i nesprávné využívání volného času. Statisticky lze doložit, že větší procento toxikomanů je z řad městské mládeže, kde nedostatek vytížení po škole nebo zaměstnání, nedostatek sportovišť a možnosti zájmové činnosti vede k vytváření různých part. Pak je již jen otázkou času páchání protispolečenské činnosti, včetně zneužívání omamných látek.

V řadách venkovské mládeže není výskyt nealkoholové toxikomanie závadnější, což je mimo jiné vysvětlováno i tím, že tito mladí lidé mají po skončení školy nebo návratu ze zaměstnání další povinnosti i lepší možnosti ke sportovnímu nebo rekreačnímu vyžití a zejména se neprosazuje anonymita prostředí, lidé se vzájemně znají a je všeobecná kontrola.

2.5.4 Záškoláctví

2.5.4.1 Charakteristika záškoláctví

„Záškoláctvím trpí nejen jedinec, který se ho dopouští, ale i celá společnost, protože jeho důsledkem jsou špatné studijní výsledky žáků, jejich horší uplatnění v životě i kriminální činnost“³⁷ Patří sem absence, pro které učitel nebo jiný oprávněný zástupce školy nedal své svolení. Záškoláctví začíná zpravidla jako impulzivní akt, ale může se prodloužit na řadu dní, týdnů. Je mnohdy překvapivé, jak dlouho uniká pozornosti rodičů. Původní motiv mnohdy ztratí smysl a jeho místo zaujme strach z prozrazení, strach z návratu, neschopnost něco podniknout apod.

Záškoláctví se málokdy vyskytuje izolovaně. Nejčastěji se k záškoláctví připojují krádeže, které souvisejí s nabízející se vhodnou příležitostí nebo jsou vyvolány potřebou ukojit hlad, žízeň a další životní potřeby.

V době, kdy mladý člověk měl být ve škole, musí někde být a něco dělat – a musí to dělat tajně. Vzniká velké nebezpečí, že k pouhému vynechání školy se přidruží další přestupky: lži, podvody (často s lékařskými omluvenkami), krádeže, toulání. Právě pro tyto přidružené komplikace si záškoláctví vždy zaslouží bedlivou pozornost.³⁸

2.5.4.2 Příčiny záškoláctví

Při hodnocení záškoláctví je třeba zjistit příčinu – co mládež k nepřítomnosti ve škole vedlo, a jaký je její postoj ke škole. *„Důležitým faktorem je četnost tohoto jednání, míra plánovitosti a způsob provedení.“³⁹* Opakované a plánované záškoláctví bývá signálem odlišnosti socializačního vývoje, určitého postoje k autoritě a normě povinnosti, kterou mladý člověk není schopen nebo ochoten akceptovat. Dosti často jde o mládež z dysfunkčních rodin, ve kterých je vztah k běžným hodnotám a normám celkově změněn. S tím bývá spojeno nerespektování autority učitele. Závažnou příčinou záškoláctví může být šikana, strach ze spolužáků.

³⁷ KYRIACOU, Ch. *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 44.

³⁸ Srov. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. s. 307.

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s794.

Příčinami záškoláctví mohou být i nezajímavá výuka, atmosféra ve škole, problémy s učiteli, nezodpovědnost, apod..

2.5.4.3 Přístup a výchovná doporučení

Zavedení přísných pravidel proti záškoláctví by mělo být zakotveno ve Školním řádu. „*Jednoznačně stanovená pravidla chování je třeba konzistentně uplatňovat tak, aby se vyloučila šikana a negativní vliv spolužáků.*“⁴⁰ Záškoláctví může skončit i trvalým vyloučením žáka ze školy. Vyloučení však musí předcházet spolupráce s rodiči, výchovným poradcem, sociálními pracovníky, kteří mohou problém řešit.

Citlivý by měl být přístup k žákům, kteří školu odmítají. Pomoc a náprava spočívají v odstranění příčin, což znamená dosáhnout porozumění pedagogů pro individuální rysy osobnosti mladého člověka včetně jeho slabosti.

Důležité je motivovat mládež k návratu do školy, ve spolupráci s odborníky a učiteli odstranit možné příčiny záškoláctví. Mládež učit žádoucím způsobům chování včetně asertivních reakcí. Všimnout si podezřelých signálů, které mohou záškoláctví předcházet a školní nároky přizpůsobovat možnostem mládeže (např. volit přiměřený typ studia).

Záškoláctví, hlavně na středním stupni vzdělávání je velký problém. Základ si tato mládež přinese již z předchozího vzdělávání. Náprava je velmi složitá. Chybí jí zodpovědnost, motivace, je jí jedno, co se stane, když do školy nepůjde. Chybou je, že v těchto případech schází podpora ze strany rodičů, kteří absence omlouvají. Přes veškerou snahu o nápravu dochází v některých případech k vyloučení žáka ze školy. Velký vliv má parta, kamarádi a touha po volnosti.

Hlavními zásadami při řešení záškoláctví by měl být individuální přístup, objasnění důvodů, proč k záškoláctví dochází, spolupráce pedagogů mezi sebou, ale i s rodiči, s odbornými pracovníky.

⁴⁰ KYRIACOU, Ch. *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 54.

2.5.5 Vrstevnické party

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější, než pro mladé lidi, vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory, a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování, vhodné možnosti využití volného času.

U mladých lidí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě silnější než u mládeže s dobrým rodinným zázemím⁴¹. Party se často buď úplně vymknou běžným mechanismům sociální kontroly (přestanou chodit do učení, do školy, do práce), vytvoří si vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně, anebo, což je méně časté, se kontrole vymknou jen v době svého volna. Z podskupin těchto mladých lidí skoro vždy vznikají delikventní party, které pak překračují zákony, někdy je ke kriminalitě vede nedostatek prostředků, jindy nuda.

Velmi problematickou skupinou jsou mladí lidé bez zaměstnání. Jejich volný čas je spojen s nudou. Nemají žádné pracovní zkušenosti se vzory práce. Jak uvádí Mareš mají mladí lidé tendence žít v širších sociálních sítích vrstevníků⁴². Ano, tento životní styl vede ke vzniku skupin, part, gangů, ve kterých dochází ke vzájemné solidaritě při kriminálních činnostech, vandalství.

Rozšiřuje se sociální spektrum v toxikomanských partách. Do dosahu těchto part, které jsou pro mládež provozující nealkoholovou toxikomanií typické, se dostávají zejména dosud nezasažení učňové a studenti středních škol. Snižuje se věk členů těchto part, nezřídka se v nich objevují i nezletilci od 14 do 15 let.

„Ve skupině jedinec získává větší pocit moci a není nucen k individuální odpovědnosti.“⁴³
Nemusí se spoléhat jen sám na sebe a zbaví se úzkosti ze samostatného rozhodování a konání. Děje se tak i tehdy, když cíl ani prostředky skupiny nejsou zcela ve shodě s obecně platnými sociálními normami.

⁴¹Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 83.

⁴²Srov. MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. s. 83.

⁴³VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004, s. 772.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Teoretická část nás uvedla do problematiky výchovného působení a problematiky využití volného času mládeže, a zároveň do problematiky nežádoucího způsobu chování, pokud není volný čas vhodně využit.

Cílem praktické části je šetření, jakým způsobem skutečně tráví mládež v Lomnici nad Popelkou volný čas a jaká rizika hrozí, pokud není jejich volný čas vhodně využit.

Nejprve se zaměřuje na oblast osobních zájmů a zálib. Pak následuje šetření, které se týká rodiny, rodinného prostředí, ve kterém mladí lidé vyrůstají. Další šetření se zaměřuje na zmapování nežádoucího chování, a to zejména problematiky kouření, alkoholu a drog. Výsledkem šetření je porovnat využití volného času a rizik, vzniklých v souvislosti s jeho nevhodným využitím, mezi třemi skupinami mladých lidí s různým typem vzdělávání ve Střední škole v Lomnici nad Popelkou. Posledním cílem je zmapovat, jaké jsou skutečné možnosti trávení volného času mládeže v Lomnici nad Popelkou.

3.2 Popis vzorku

Tato práce má charakter srovnávací studie, popisuje zkoumanou skupinu – mládež ve věku od 16ti do 20 let.

Zkoumanou skupinou byli 92 žáci Střední školy v Lomnici nad Popelkou a zároveň volnočasová zařízení ve městě Lomnice nad Popelkou.

Střední škola Lomnice nad Popelkou je příspěvkovou organizací. V současné době ji navštěvuje cca 460 žáků. V současnosti škola sdružuje studijní obory zakončené maturitou, učební obory zakončené závěrečnou zkouškou a obory pro absolventy speciálních škol, zakončené závěrečnou zkouškou. Její součástí je domov mládeže. Vzdělávací koncepce školy vychází z orientace na výuku potravinářských a jim příbuzných oborů se vzájemnou propustností.

Město Lomnice nad Popelkou leží v severovýchodních Čechách v Libereckém kraji v Podkrkonošské pahorkatině. Včetně svého okolí má kolem 5900 obyvatel. Ve městě je řada zájmových aktivit a často se zde konají zajímavé akce sportovního a kulturního charakteru a

to především díky Základní umělecké škole, Domu dětí a mládeže Sluníčko, Kulturnímu a informačnímu centru, různým sportovním a dalším organizacím, které zde mohou mladí lidé navštěvovat a podílet se na jejich činnosti.

3.2.1 Kontrolní skupina

Do šetření bylo zařazeno 92 žáků Střední školy v Lomnici nad Popelkou, kteří byli dále rozděleni do tří skupin podle studijních oborů. Bližší údaje o výběrovém vzorku podává tabulka č. 1:

Tabulka č. 1:

Skupina	Studijní obor	Průměrný věk	Chlapci	Dívky	Celkem
Skupina č. 1	Studijní maturitní obor	17,42	11	20	31
Skupina č. 2	Učební obor zakončený výučním listem	17,90	12	18	30
Skupina č. 3	Pomocný učební obor zakončený výučním listem	18,45	11	20	31
Celkový počet		17,92	34	58	102

3.3 Průběh šetření

Šetření probíhalo ve Střední škole v Lomnici nad Popelkou v červnu 2007.

Údaje byly získávány formou dotazníků. Problematika, podmínky a postup zadávání dotazníků byly projednány s ředitelem školy, který mi umožnil jejich zadání vybranými učiteli v hodinách občanské výchovy. Jelikož zadávání probíhalo v červnu, nebyli do šetření zahrnuti žáci vycházejících ročníků, kteří v této době měli již ukončeno studium závěrečnými zkouškami. Učitelé dostali kopie dotazníků s následujícími pokyny k jejich vyplnění:

1. Uvést žáky do problematiky vhodného využití volného času, vést diskuzi o tom, jaká rizika hrozí, pokud není jejich volný čas vhodně využit.
2. Společně si vysvětlit pojmy v dotazníku, jeho smysl a způsob vyplnění.

3. V hodině dotazník vyplnit a odevzdat.

3.4 Použité metody

Vzhledem k vybranému tématu práce a jejímu cíli byla k získávání informací zvolena forma dotazníku a rozhovoru.

3.4.1 Dotazník

Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí⁴⁴. Umožňuje získat údaje od velkého množství respondentů v poměrně krátkém čase.

Přípravě, vyhodnocení a zadávání dotazníku musí být věnována značná pozornost. Otázky použité v dotazníku mohou být otevřené, uzavřené a polouzavřené odpovědi.

Vyplnění dotazníku musí předcházet vysvětlení, k čemu budou odpovědi sloužit.

Při sestavování dotazníku⁴⁵ byl použit následující postup:

1. Stanovení cílů dotazníku
2. Struktura dat
3. Tvorba vlastních položek
4. Tvorba pokynů pro učitele k vyplnění dotazníku.

Cílem dotazníku je zjistit, jak skutečně tráví volný čas žáci Střední školy v Lomnici nad Popelkou a zda jim hrozí rizika nežádoucího chování, pokud není tento čas vhodně využit. Výsledkem je srovnání výsledků šetření mezi třemi skupinami žáků.

Struktura dotazníku je rozdělena do tří okruhů. První část se zaměřuje na informační otázky o osobě žáka, o jeho zájmech, zálibách. Druhý okruh otázek se týká rodinného zázemí žáka. Ve třetí části jsou otázky týkající se nežádoucího chování, kouření, alkoholu, drog.

Vlastní položky dotazníku byly tvořeny podle témat okruhů. Otázky byly použity zejména uzavřené, nabízející již alternativu odpovědi, jejich výhodou je souhrnné zpracování. Pouze ve dvou případech byla nabídnuta možnost otevřených odpovědí, které neovlivňují odpověď respondenta, neomezují volbu.

⁴⁴ Srov. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál 2001. s. 35.

⁴⁵ Srov. PŘÍLOHA č. I

Dotazníky byly předány učitelům občanské výchovy, kteří je s náležitými informacemi předali žákům.

Tento postup zadávání dotazníků má své výhody i nevýhody.

Výhodou je stoprocentní návratnost, navození atmosféry k tématu, učitelé znají své žáky a mohou jim při vyplňování dotazníku poskytnout dostatek času, nabízí se i možnost s tématem dále pracovat. Nevýhodou je, že rozhodnutí o vyplnění dotazníku není dobrovolné, ale je chápáno jako součást školní práce, což může u některých žáků snižovat motivaci a chuť k vyplňování. Současně jsem jako zadavatel práce nebyla u vyplňování přítomna a nemohla jsem sledovat reakce žáků na dotazník a upřesnit záměry dotazníku.

3.4.2 Rozhovor

Obsahem rozhovoru jsou otázky, které stejně jako v dotazníku mohou být uzavřené, polouzavřené a otevřené odpovědi. Užíváme jej tam, kde hledáme bezprostřední, osobní a mnohdy i důvěrné odpovědi.⁴⁶ Rozhovor může být strukturovaný nebo nestrukturovaný. Po rozhovoru, popř. v jeho průběhu je třeba poznamenat důležité momenty, závěry z jednání.

Při získávání informací o volnočasových aktivitách v Lomnici nad Popelkou jsem navštívila největší organizace: Dům dětí a mládeže Sluníčko, Domov mládeže Střední školy Lomnice nad Popelkou, Základní uměleckou školu Lomnice nad Popelkou, Kulturní informační středisko v Lomnici nad Popelkou. Další informace o zájmových organizacích jsem čerpala z místního tisku a prostřednictvím internetu. V navštívených organizacích jsem jednala s vedoucími těchto zařízení formou volného rozhovoru, s použitím přímých otázek. Cílem bylo získat informace o organizaci, o tom, jak pracují s mládeží, jaké možnosti nabízejí k využití jejího volného času.

3.5 Stanovení předpokladů

Na základě nastudovaných odborných pramenů, svých dosavadních pracovních zkušeností v dané problematice a po získávání poznatků od zkušenějších kolegů a pedagogů v oblasti výchovy dětí a mládeže jsem stanovila následující předpoklady:

⁴⁶ Srov. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál 2001, s. 31.

3.5.1 Předpoklad 1

Mezi nejčastější požadavky, které mladí lidé od volného času očekávají je svobodné rozhodnutí o jeho náplni, pobavení se, odreagování. Je zde však velká skupina mladých lidí, která přestože volný čas má, neumí jej vhodně využít.

Mezi nejčastější aktivity, které by mládež chtěla provozovat patří sportovní činnost. Na druhé straně nastává nárůst využívání volného času při využívání informačních technologií, jako je např. práce na počítači. Rizikem je zkomercializování volného času a v některých případech nepřipravenost mladých lidí, umět volný čas vhodně využívat. Dominantní postavení má v těchto případech televize, posezení s přáteli, v restauraci, ale také nic nedělání. Normální se bohužel pro značnou část mládeže stává, aby byla bavena bez vynaložené námahy.

Předpoklad 1 byl ověřován formou dotazníku následujícími otázkami:

1. Jak často (pokud vůbec) se věnujete následujícím činnostem

		Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a)	Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Surfuji na internetu	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Aktivně sportuji (atletika, posilování, aerobic atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
d)	Čtu knihy (nepočítají se učebnice)	☐	☐	☐	☐	☐
e)	Chodím večer za zábavou (disko, večírky, restaurace atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
f)	Jiné koníčky (hra na hudeb.nástroj, zpěv, malování atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
g)	Hraji na automatech (kde se dají vyhrát peníze)	☐	☐	☐	☐	☐

2. Navštěvujete nějaký z následujících zájmových útvarů, organizací?

- ☐ Dům dětí a mládeže - kroužek
- ☐ Sportovní oddíl
- ☐ Skaut
- ☐ Ostatní

2. Jste vedoucím nějakého zájmového útvaru?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4. Co děláte nejraději?

- ☐ Sportuji
- ☐ Něco tvořím
- ☐ Hraji na hudební nástroj
- ☐ Tančím
- ☐ Dívám se na televizi
- ☐ Sedím u počítače
- ☐ Spím
- ☐ Nic

5. S kým trávíte volný čas?

- ☐ Sám
- ☐ S rodiči
- ☐ S přítelem/ přítelkyní
- ☐ S partou

6. Kde trávíte volný čas?

- ☐ Doma
- ☐ Venku
- ☐ S přáteli
- ☐ V restauraci
- ☐ V hospodě

7. Jak jste spokojen/a s nabídkou využití volného času ve vašem městě?

- ☐ Jsem spokojen/a
- ☐ Nejsem spokojen/a
- ☐ Co vám tu chybí

3.5.2 Předpoklad 2

Základem výchovného působení je rodina. Funkční rodina citlivě podporuje své děti k vhodnému využívání volného času. Pokud však rodina neplní správně svou roli, klesá její vliv na chování dospívajících a informovanosti o tom, co dělají ve svém volném čase.

Vstřícné rodinné prostředí hraje v rozvoji volného času mládeže významnou úlohu. Životní styl rodiny jako přirozený stimulátor a regulátor umožňuje tyto vlivy třídit, pozitivní využívat a negativní eliminovat. Pokud však mladý člověk vyrůstá v prostředí bez zájmu a vzoru rodičů, má tendenci z jejího vlivu co nejdříve unikat.

Předpoklad 2 byl ověřován následujícími otázkami, týkajícími se rodinného prostředí:

1. Jaké vzdělání má váš otec?

- ☐ Základní
- ☐ Je vyučený
- ☐ Ukončil střední školu
- ☐ Vysokoškolské vzdělání
- ☐ Nevím

2. Jaké vzdělání má vaše matka?

- ☐ Základní
- ☐ Je vyučená
- ☐ Ukončila střední školu
- ☐ Vysokoškolské vzdělání
- ☐ Nevím

3. Kdo z následujících lidí s vámi žije v téže domácnosti? (Označte každou z odpovídajících možností.)

- ☐ Žiji sám
- ☐ Otec
- ☐ Nevlastní otec
- ☐ Matka
- ☐ Nevlastní matka
- ☐ Sourozenci (vlastní i nevlastní)
- ☐ Dědeček, babička
- ☐ Jiní příbuzní
- ☐ Jiní lidé než příbuzní

4. Jaké jsou vaše vztahy k

		Velmi uspokojivé	Uspokojivé	Ani uspokojivé ani neuspokojivé	Spíše neuspokojivé	Zcela neuspokojivé
a)	matce	☐	☐	☐	☐	☐
b)	otci	☐	☐	☐	☐	☐
c)	sourozencům	☐	☐	☐	☐	☐
d)	přátelům	☐	☐	☐	☐	☐

Byl/a jste do svých 15let vychováván/a společně oběma vlastními rodiči?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

5. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte

- ☐ Je všechno v pořádku
- ☐ Dost se to střídá, chvíli to v pořádku je a chvíli ne
- ☐ Vůbec to není v pořádku

6. Řekl/a by jste, že v rodině, v níž vyrůstáte (nebo jste vyrůstal/a), existují vzájemná pouta

- ☐ Velmi silná
- ☐ Spíše slabá
- ☐ Velmi slabá

7. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte, panuje ovzduší vzájemné důvěry, vstřícnosti a pochopení?

- ☐ Ano, je to tak vždy
- ☐ Většinou to tak není
- ☐ Vůbec to tak není

8. Vědí vaši rodiče, kde trávíte volný čas?

- ☐ Vědí to vždy
- ☐ Většinou to vědí
- ☐ Někdy to vědí
- ☐ Obvykle to nevědí
- ☐ Nezajímá je to

3.5.3 Předpoklad 3

Pokud u mladých lidí není využit aktivně volný čas, hrozí jim rizika ve formě nežádoucího chování.

Mládež tvoří jedinci sociálně ještě nezralí. Základními osobnostními rysy této kategorie je především zvýšená míra kritičnosti, touha po samostatnosti, svobodě myšlení, jednání, nevyrovnané sebevědomí a často rozporuplné sebehodnocení. Neradi přijímají kritiku a mají tendence řešit situaci radikálně. Toto řešení bývá často negativní, mladí lidé začínají hledat uspokojení v nežádoucím způsobu chování, touze po okamžitém prožitku. Mezi tyto tendence patří kouření, alkohol, užívání drog, ale také nezodpovědnost, záškoláctví, nahrazení rodinného prostředí partou.

Předpoklad č. 3 byl ověřován formou dotazníku následujícími otázkami:

1. Kolik celých vyučovacích dnů jste ve škole chyběl/a za POSLEDNÍCH 30 dní?

		Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a)	Pro nemoc	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Protože jste vynechal/a	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Z jiných důvodů	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kolikrát za celou dobu dosavadní školní docházky jste měl/a níže uvedené problémy s chováním?

		Nikdy	1krát	2-3krát	Více než 3krát
a)	Třídní důtka	☐	☐	☐	☐
b)	Dvojka z chování	☐	☐	☐	☐
c)	Trojka z chování	☐	☐	☐	☐
d)	Podmíněné vyloučení	☐	☐	☐	☐

3. Kouříte cigarety?

- ☐ Ano
☐ Ne

4. Kolik cigaret denně kouříte?

- ☐ Vůbec nekouřím
☐ 1-5 cigaret denně
☐ 6-10 cigaret denně
☐ 11-20 cigaret denně
☐ Více než 20 cigaret denně

5. Co vás ke kouření přimělo

- ☐ zkusit to
☐ frajeřina
☐ nuda
☐ kuřácké rodinné prostředí
☐ stres

6. Jak často (pokud vůbec) pijete nějaký alkoholický nápoj?

- ☐ nikdy
☐ 1-2x týdně
☐ jen v sobotu nebo v neděli
☐ piji téměř denně

7. Pokud pijete, jaký druh alkoholu si kupujete?

- ☐ nic, piji jen nealkoholické nápoje
☐ pivo
☐ víno
☐ destilát

8. Když jste naposled pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo?

- ☐ Nikdy jsem nepil/a alkoholický nápoj
☐ Doma
☐ Doma u někoho jiného
☐ Na ulici, v parku, u vody nebo jinde venku
☐ V hospodě
☐ Na diskotéce
☐ V restauraci
☐ S rodiči
☐ Jinde (uved'te kde)

9. Je možné, že by u vás v souvislosti s pitím alkoholu nastaly následující situace? (zaškrtněte okénko v každém řádku)

		Pravděpodobně	Nejisté	Nepravděpodobně
a)	Cítil/a bych se uvolněně	☐	☐	☐
b)	Zahnal/a bych nudu	☐	☐	☐
c)	Dostal/a bych se do potíží s policií	☐	☐	☐
d)	Uškodilo by mi zdravotně	☐	☐	☐
e)	Cítil/a bych se šťastný/á	☐	☐	☐
f)	Zapomněla bych na své starosti	☐	☐	☐
g)	Nemohl/a bych přestat s pitím	☐	☐	☐
h)	Měl/a bych kocovinu	☐	☐	☐
i)	Byla bych otevřenější, přátelštější	☐	☐	☐
j)	Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	☐	☐	☐

10. Znáte některou z následujících drog? (zaškrtněte okénko)

- ☐ Marihuana nebo hašiš
- ☐ LSD
- ☐ Pervitin
- ☐ Extáze
- ☐ Heroin
- ☐ Metadon
- ☐ Halucinogenní houby
- ☐ Kokain

11. Kterou z předchozích drog jste někdy zkusil/a (zaškrtněte okénko v každém řádku)

Nikdy Ano, během posledních 30 dnů Ano, někdy v životě

		Nikdy	Ano, během posledních 30 dnů	Ano, někdy v životě
a)	Marihuana nebo hašiš	☐	☐	☐
b)	LSD	☐	☐	☐
c)	Pervitin	☐	☐	☐
d)	Extáze	☐	☐	☐
e)	Heroin	☐	☐	☐
f)	Metadon	☐	☐	☐
g)	Halucinogenní houby	☐	☐	☐
h)	Kokain	☐	☐	☐

12. Z jakého důvodu jste zkusil/a tuto drogu? (Z uvedených možností zaškrtněte tu nebo ty, které vás k tomu vedly)

- ☐ Nikdy jsem neužíval/a žádnou drogu
- ☐ Chtěl/a jsem se dostat do nálady
- ☐ Nechtěl/a jsem stát mimo partu
- ☐ Neměl/a jsem co dělat
- ☐ Byl/a jsem zvědavý/á
- ☐ Chtěl/a jsem zapomenout na starosti

13. Následující věty jsou o tom, jaký máte pocit sám/a ze sebe (Svůj názor vyjádřete označením jednoho okénka v každém řádku.)

- ☐ Vcelku jsem se sebou spokojený/á
- ☐ Někdy si myslím, že nestojím za nic
- ☐ Zvládám věci stejně dobře jako ostatní
- ☐ Není toho moc, na co bych mohl/a být pyšná
- ☐ Mám pocit, že jsem neúspěšný/á
- ☐ Chtěl/a bych být prospěšný/á druhým
- ☐ Chtěl/a bych v něčem vyniknout
- ☐ Někdy se cítím zbytečný/á

3.5.4 Předpoklad 4

Nabídka volnočasových aktivit na malém městě v Lomnici nad Popelkou umožňuje mladým lidem vhodně využívat svůj volný čas. Stále však existují rezervy, které mohou využívání volného času mládeže zkvalitňovat.

Předpoklad č. 4 byl ověřován formou rozhovorů v zařízeních volného času ve městě Lomnice nad Popelkou. Bylo zjišťováno, jaké možnosti tato zařízení mladým lidem nabízí a zároveň, zda je dosavadní nabídka dostačující, nebo zda jsou ještě možnosti dalšího vhodného využití volného času.

3.6 Získaná data a jejich interpretace

Na základě výše uvedených šetření byly zjištěny následující informace:

3.6.1 Předpoklad č. 1

V tomto předpokladu bylo zjišťováno, jaké jsou zájmy respondentů. Zjišťování probíhalo, jak je uvedeno výše, formou dotazníku ve třech skupinách.

SKUPINA Č. 1: studijní maturitní obor, 31 respondentů

1. Jak často (pokud vůbec) se věnujete následujícím činnostem (v %)

		Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a)	Hraji počítačové hry	6,5	29	25,8	32,3	6,4
b)	Surfuji na internetu	0	0	0	32,3	67,7
c)	Aktivně sportuji (atletika, posilování, aerobic atp.)	3,2	9,7	19,4	54,8	12,9
d)	Čtu knihy (nepočítají se učebnice)	6,5	29	22,6	12,9	29
e)	Chodím večer za zábavou (disko, večírky, restaurace atp.)	0	6,4	22,6	61,3	9,7
f)	Jiné koníčky (hra na hudeb.nástroj, zpěv, malování atp.)	19,4	32,2	12,9	22,6	12,9
g)	Hraji na automatech (kde se dají vyhrát peníze)	90,3	6,5	3,2	0	0

2. Navštěvujete nějaký z následujících zájmových útvarů, organizací? (%)

	ANO	NE
Dům dětí a mládeže - kroužek	3,2	96,8
Sportovní oddíl	22,6	77,4
Skaut	3,2	96,8
Ostatní	22,6	77,4

3. Jste vedoucím nějakého zájmového útvaru? (%)

Ano	12,9
Ne	87,1

4. Co děláte nejraději? (počet odpovědí)

Sportuji	19
Něco tvořím	8
Hraji na hudební nástroj	4
Tančím	10
Dívám se na televizi	11
Sedím u počítače	13
Spím	20
Nic	2

5. S kým trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Sám	9
S rodiči	12
S přítelem/ přítelkyní	21
S partou	23

6. Kde trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Doma	15
Venku	22
S přáteli	24
V restauraci	4
V hospodě	12

7. Jak jste spokojen/a s nabídkou využití volného času ve vašem městě?

Jsem spokojen/a	16
Nejsem spokojen/a	15
Co vám tu chybí	

Na otevřenou otázku „Co vám tu chybí“ odpovídali respondenti nejčastěji, že chybí další sportoviště, obchodní dům, diskotéky.

SKUPINA č. 2: učební obor zakončený výučním listem, 30 respondentů**1. Jak často (pokud vůbec) se věnujete následujícím činnostem (v %)**

		Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a)	Hraji počítačové hry	6,7	20	36,6	30	6,7
b)	Surfuji na internetu	13,3	6,7	6,7	40	33,3
c)	Aktivně sportuji (atletika, posilování, aerobic atp.)	20	6,7	10	33,3	30
d)	Čtu knihy (nepočítají se učebnice)	33,3	46,6	6,7	6,7	6,7
e)	Chodím večer za zábavou (disko, večírky, restaurace atp.)	6,7	10	30	43,3	10
f)	Jiné koníčky (hra na hudeb.nástroj, zpěv, malování atp.)	36,6	43,3	6,7	6,7	6,7
g)	Hraji na automatech (kde se dají vyhrát peníze)	70	13,3	13,3	3,4	0

2. Navštěvujete nějaký z následujících zájmových útvarů, organizací? (%)

	ANO	NE
Dům dětí a mládeže - kroužek	6,7	93,3
Sportovní oddíl	23,3	76,7
Skaut	0	100
Ostatní	36,7	63,3

3. Jste vedoucím nějakého zájmového útvaru? (%)

Ano	10
Ne	90

4. Co děláte nejraději? (počet odpovědí)

	15
Něco tvořím	16
Hraji na hudební nástroj	0
Tančím	9
Dívám se na televizi	18
Sedím u počítače	13
Spím	19
Nic	7

5. S kým trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Sám	9
S rodiči	11
S přítelem/ přítelkyní	17
S partou	21

6. Kde trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Doma	14
Venku	24
S přáteli	18
V restauraci	7
V hospodě	11

7. Jak jste spokojen/a s nabídkou využití volného času ve vašem městě?

Jsem spokojen/a	18
Nejsem spokojen/a	12
Co vám tu chybí	

Na otevřenou otázku „Co vám tu chybí“ odpovídala tato skupina respondentů že chybí taneční sál, že je ve městě nuda, chybí skate park.

SKUPINA Č. 3: pomocný učební obor zakončený výučním listem, 31 respondentů

1. Jak často (pokud vůbec) se věnujete následujícím činnostem (v %)

		Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a)	Hraji počítačové hry	22,7	16,1	16,1	29	16,1
b)	Surfuji na internetu	45,2	9,7	12,9	16,1	16,1
c)	Aktivně sportuji (atletika, posilování, aerobic atp.)	45,2	12,9	3,2	25,8	12,9
d)	Čtu knihy (nepočítají se učebnice)	71	12,9	3,3	6,4	6,4
e)	Chodím večer za zábavou (disko, večírky, restaurace atp.)	9,7	6,4	22,6	51,6	9,7
f)	Jiné koníčky (hra na hudeb.nástroj, zpěv, malování atp.)	51,6	32,3	0	9,7	6,4
g)	Hraji na automatech (kde se dají vyhrát peníze)	80,6	19,4	0	0	0

2. Navštěvujete nějaký z následujících zájmových útvarů, organizací? (%)

	ANO	NE
Dům dětí a mládeže - kroužek	12,9	87,1
Sportovní oddíl	12,9	87,1
Skaut	0	100
Ostatní	9,7	90,3

3. Jste vedoucím nějakého zájmového útvaru? (%)

Ano	0
Ne	100

4. Co děláte nejraději? (počet odpovědí)

Sportuji	8
Něco tvořím	4
Hraji na hudební nástroj	0
Tančím	8
Dívám se na televizi	18
Sedím u počítače	8
Spím	25
Nic	16

5. S kým trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Sám	3
S rodiči	5
S přítelem/ přítelkyní	21
S partou	20

6. Kde trávíte volný čas? (počet odpovědí)

Doma	6
Venku	26
S přáteli	21
V restauraci	5
V hospodě	12

7. Jak jste spokojen/a s nabídkou využití volného času ve vašem městě?

Jsem spokojen/a	27
Nejsem spokojen/a	4
Co vám tu chybí	0

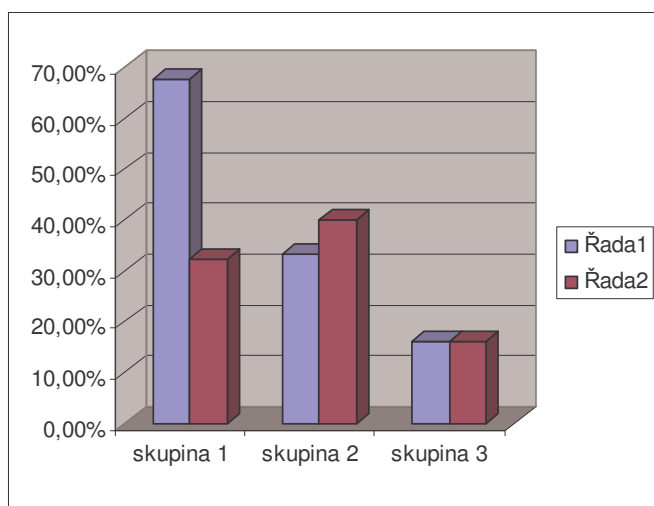
Na otevřenou otázku „Co vám tu chybí“ nebyla žádná odpověď, z čehož vyplývá nezájem této skupiny o dění ve městě.

Šetřením byly zjištěny zajímavé údaje o náplni volného času mezi jednotlivými skupinami.

Zjištěné údaje (Graf č. 1) o surfování na internetu ukazují, že pro středoškolské maturitní obory je dostupnost internetu poměrně dobrá. Téměř denně je na internetu 67,7% respondentů, o něco méně, 33,3% respondentů je u učebních oborů, a u pomocných učebních oborů pouze 16,1%. Méně zastoupeno je surfování na internetu alespoň jednou za týden u maturitních oborů – 32,3%, je to dáno vyšší denní dostupností, za to více u oborů učebních – 40 %, ale u pomocných oborů je situace stejná, stále 16,1%. Menší zájem o internet u pomocných učebních oborů je dán zřejmě pro ně menší dostupností a také menšími možnostmi mít počítač doma, což je ve většině případech dáno slabšími finančními možnostmi těchto respondentů.

Graf č. 1 Možnost práce na počítači denně, týdně

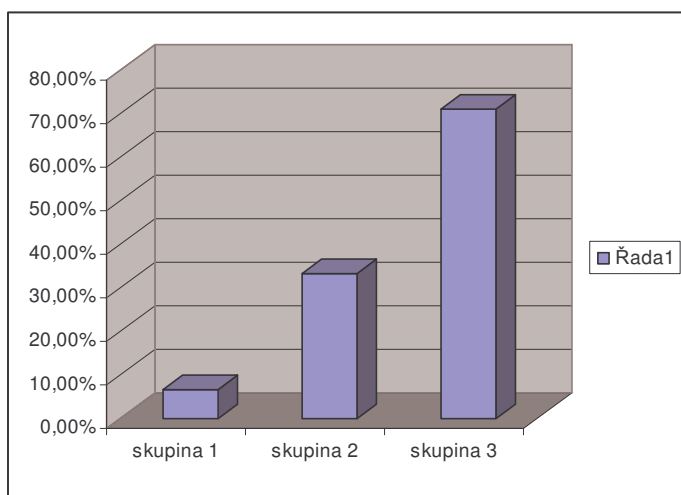
Surfování na internetu	skupina 1	skupina 2	skupina 3
denně	67,70%	33,30%	16,10%
týdně	32,30%	40%	16,10%

Neméně zajímavým je zjištění, jaký je vztah respondentů ke knize. V současné době je stále více apelováno na nezájem mladých lidí o čtení knih, přesto, že se dnes nabízí široká paleta různých publikací jakéhokoli zaměření. Graf č. 2 ukazuje, kolik respondentů podle jednotlivých skupin nemá vůbec zájem o čtení knih:

Graf č. 2 Nezájem o čtení knih

čtení knih	skupina 1	skupina 2	skupina 3
nikdy	6,50%	33,30%	71%

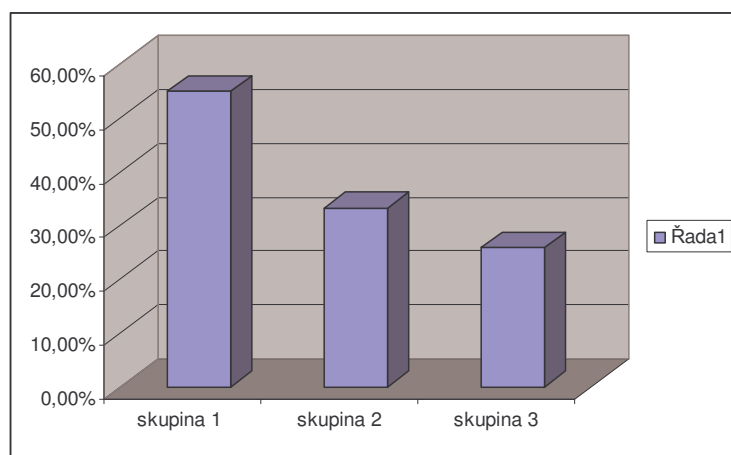

Poměrně malé procento – 6,5% nečte knihy u maturitních oborů, zájem o poznávání je u nich dán již typem studia, 33,3% respondentů z řad učebních oborů je dosti velké číslo, ale u pomocných učebních oborů nemá zájem o čtení 71% respondentů, což je velké procento.

V současné době stále více mladých lidí sportuje. Nabízejí se různé možnosti sportovního vyžití, vznikají nové sporty, které jsou pro mladé lidi zajímavé. Graf č. 3 znázorňuje, jak velké procento respondentů se věnuje alespoň jednou týdně sportu:

Graf č. 3 Zájem o sportovní aktivity

Sportování	skupina 1	skupina 2	skupina 3
jednou týdně	54,80%	33,30%	25,80%

Nejhůře ze všech tří skupin je na tom se sportem skupina pomocných učebních oborů. Alespoň jednou za týden se věnuje sportu pouze 25,8% respondentů, což je poměrně málo. Nezájem těchto mladých lidí o sportovní vyžití je dán jejich mentalitou. Jsou poměrně neochotni se hýbat, nejsou aktivní, spíše raději pasivně tráví svůj volný čas.

Přes tyto rozdíly mezi skupinami se respondenti ve využití volného času poměrně shodují v počtech pasivního trávení volného času, jako je sledování televize, spaní, dokonce nic nedělání, ve kterém ale opět vede 3. skupina s největším počtem odpovědí – 16.

Většina respondentů, bez rozdílu jednotlivých skupin tráví svůj volný čas s přítelem, přítelkyní, partou, venku a s přáteli, navštěvují restaurace a chodí večer za zábavou. Pozitivní je, že se vyskytují procenta respondentů, kteří navštěvují nějaký zájmový útvar nebo sportovní útvar a někteří jsou vedoucími zájmových útvarů.

3.6.2 Předpoklad č. 2

V tomto předpokladu bylo zjišťováno, jaké panují rodinné vztahy, zda rodiče mají zájem, jak jejich děti tráví svůj volný čas. Také toto zjišťování probíhalo, jak je uvedeno výše, formou dotazníku ve třech skupinách.

SKUPINA Č. 1: studijní maturitní obor, 31 respondentů

1. Jaké vzdělání má váš otec? (v %)

Základní	3,2
Je vyučený	54,8
Ukončil střední školu	25,8
Vysokoškolské vzdělání	16,2
Nevím	0

2. Jaké vzdělání má vaše matka? (%)

Základní	3,2
Je vyučená	29
Ukončila střední školu	48,4
Vysokoškolské vzdělání	16,2
Nevím	3,2

3. Kdo z následujících lidí s vámi žije v téže domácnosti? (Označte každou z odpovídajících možností.) (počet odpovědí)

Žiji sám	0
Otec	25
Nevlastní otec	3
Matka	30
Nevlastní matka	0
Sourozenci (vlastní i nevlastní)	25
Dědeček, babička	4
Jiní příbuzní	1
Jiní lidé než příbuzní	0

4. Jaké jsou vaše vztahy k (%)

		Velmi uspokojivé	Uspokojivé	Ani uspokojivé ani neuspokojivé	Spíše neuspokojivé	Zcela neuspokojivé
a)	matce	74,2	16,2	6,4	3,2	0
b)	otci	43	29	16,2	8,6	3,2
c)	sourozencům	54,8	25,8	16,2	0	3,2
d)	přátelům	77,4	22,6	0	0	0

5. Byl/a jste do svých 15let vychováván/a společně oběma vlastními rodiči? (%)

Ano	83,9
Ne	16,1

6. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte (%)

Je všechno v pořádku	58,1
Dost se to střídá, chvíli to v pořádku je a chvíli ne	41,9
Vůbec to není v pořádku	0

7. Řekl/a by jste, že v rodině, v níž vyrůstáte (nebo jste vyrůstal/a), existují vzájemná pouta (%)

Velmi silná	83,9
Spíše slabá	16,1
Velmi slabá	0

8. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte, panuje ovzduší vzájemné důvěry, vstřícnosti a pochopení? (%)

Ano, je to tak vždy	74,2
Většinou to tak není	22,6
Vůbec to tak není	3,2

9. Vědí vaši rodiče, kde trávíte volný čas? (%)

Vědí to vždy	22,6
Většinou to vědí	67,8
Někdy to vědí	9,6
Obvykle to nevědí	0
Nezajímá je to	0

SKUPINA č. 2: učební obor zakončený výučním listem, 30 respondentů

1. Jaké vzdělání má váš otec? (v %)

Základní	3,2
Je vyučený	56,7
Ukončil střední školu	13,3
Vysokoškolské vzdělání	6,8
Nevím	20

2. Jaké vzdělání má vaše matka? (%)

Základní	13,3
Je vyučená	53,4
Ukončila střední školu	23,4
Vysokoškolské vzdělání	6,7
Nevím	3,2

3. Kdo z následujících lidí s vámi žije v téže domácnosti? (Označte každou z odpovídajících možností.) (počet odpovědí)

Žiji sám	0
Otec	19
Nevlastní otec	4
Matka	28
Nevlastní matka	0
Sourozenci (vlastní i nevlastní)	24
Dědeček, babička	10
Jiní příbuzní	3
Jiní lidé než příbuzní	1

4. Jaké jsou vaše vztahy k (%)

		Velmi uspokojivé	Uspokojivé	Ani uspokojivé ani neuspokojivé	Spíše neuspokojivé	Zcela neuspokojivé
a)	matce	63,3	20	10	6,7	0
b)	otci	43,3	17	26,8	9,7	3,2
c)	sourozencům	43,3	30	23,5	0	3,2
d)	přátelům	46,7	46,7	6,6	0	0

5. Byl/a jste do svých 15let vychováván/a společně oběma vlastními rodiči? (%)

Ano	66,7
Ne	33,3

6. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte (%)

Je všechno v pořádku	50
Dost se to střídá, chvíli to v pořádku je a chvíli ne	36,7
Vůbec to není v pořádku	13,3

7. Řekl/a by jste, že v rodině, v níž vyrůstáte (nebo jste vyrůstal/a), existují vzájemná pouta (%)

Velmi silná	53,3
Spíše slabá	46,7
Velmi slabá	0

8. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte, panuje ovzduší vzájemné důvěry, vstřícnosti a pochopení? (%)

Ano, je to tak vždy	56,7
Většinou to tak není	43,3
Vůbec to tak není	0

9. Vědí vaši rodiče, kde trávíte volný čas? (%)

Vědí to vždy	26,7
Většinou to vědí	46,7
Někdy to vědí	13,4
Obvykle to nevědí	3,2
Nezajímá je to	10

SKUPINA Č. 3: pomocný učební obor zakončený výučním listem, 31 respondentů

1. Jaké vzdělání má váš otec? (v %)

Základní	9,7
Je vyučený	22,6
Ukončil střední školu	6,5
Vysokoškolské vzdělání	9,7
Nevím	51,6

2. Jaké vzdělání má vaše matka? (%)

Základní	35,5
Je vyučená	25,8
Ukončila střední školu	0
Vysokoškolské vzdělání	6,5
Nevím	32,2

3. Kdo z následujících lidí s vámi žije v téže domácnosti? (Označte každou z odpovídajících možností.) (počet odpovědí)

Žiji sám	0
Otec	18
Nevlastní otec	15
Matka	20
Nevlastní matka	0
Sourozenci (vlastní i nevlastní)	21
Dědeček, babička	4
Jiní příbuzní	3
Jiní lidé než příbuzní	5

4. Jaké jsou vaše vztahy k (%)

		Velmi uspokojivé	Uspokojivé	Ani uspokojivé ani neuspokojivé	Spíše neuspokojivé	Zcela neuspokojivé
a)	matce	45,2	12,9	9,7	16,1	16,1
b)	otci	35,5	12,9	16,1	16,1	19,4
c)	sourozencům	32,3	32,3	16,1	19,3	0
d)	přátelům	64,5	22,6	12,9	0	0

5. Byl/a jste do svých 15let vychováván/a společně oběma vlastními rodiči? (%)

Ano	54,8
Ne	45,2

6. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte (%)

Je všechno v pořádku	32,3
Dost se to střídá, chvíli to v pořádku je a chvíli ne	48,4
Vůbec to není v pořádku	19,3

7. Řekl/a by jste, že v rodině, v níž vyrůstáte (nebo jste vyrůstal/a), existují vzájemná pouta (%)

Velmi silná	32,3
Spíše slabá	54,8
Velmi slabá	12,9

8. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte, panuje ovzduší vzájemné důvěry, vstřícnosti a pochopení? (%)

Ano, je to tak vždy	32,3
Většinou to tak není	48,4
Vůbec to tak není	19,3

9. Vědí vaši rodiče, kde trávíte volný čas? (%)

Vědí to vždy	22,5
Většinou to vědí	19,4
Někdy to vědí	19,4
Obvykle to nevědí	9,7
Nezajímá je to	29

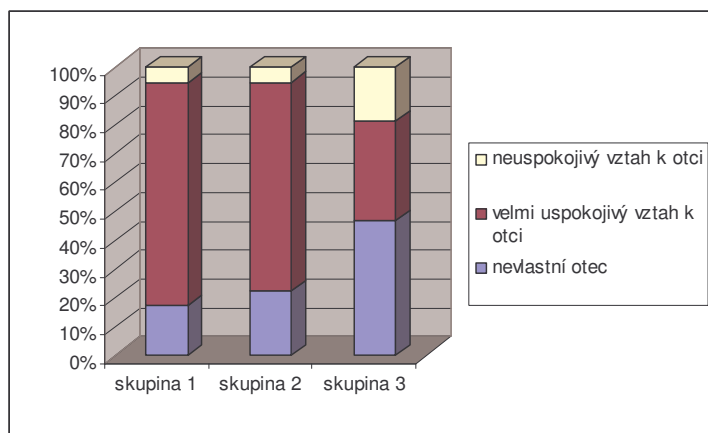
Na základě získaných odpovědí byly zjištěny následující poznatky:

Jak je již uvedeno výše, základním článkem ve výchově dětí je rodina. Co rodina dítěti předává, to si pak odnese sebou do vlastního života. Když jsem porovnávala vzdělání rodičů, jsou zde podle jednotlivých skupin rozdíly. Nejvyšší stupeň vzdělání je u rodičů maturitních oborů, jen o něco nižší je stupeň vzdělanosti u učebních oborů, ale již zde 20% respondentů např. neví, jaké vzdělání má jejich otec. U pomocných učebních oborů stupeň vzdělanosti rodičů silně klesá, 51,6% respondentů nezná vzdělání otce a 32,2% nezná vzdělání matky.

Když na základě získaných údajů porovnáme rodinné vztahy, kde bývá ve většině případech problematictější vztah k otci, podle grafu č. 4 zjistíme, že rodinné poměry jsou na tom nejlépe ve skupině č. 1 u maturitních oborů, jen o něco hůře je na tom skupina č. 2. Jak nám ukazuje graf č. 4 problematické jsou vztahy ve skupině č. 3 u pomocných učebních oborů. Je zde větší procento počtu nevlastních otců, což signalizuje větší podíl rozvedených rodin, také velmi uspokojivý vztah k otci je nižší, než u ostatních skupin a poměrně výrazně je vyšší neuspokojivý vztah k otci. Žáci pomocných učebních oborů bývají ve většině případech z dysfunkčních rodin. Chybí zde vzor, kterým by měla být autorita v podobě otce, matka většinou na výchovu adolescentů v rodině nestačí, což vede ke zhoršování vztahů uvnitř rodiny.

Graf č. 4 Vztahy k otci v rodině

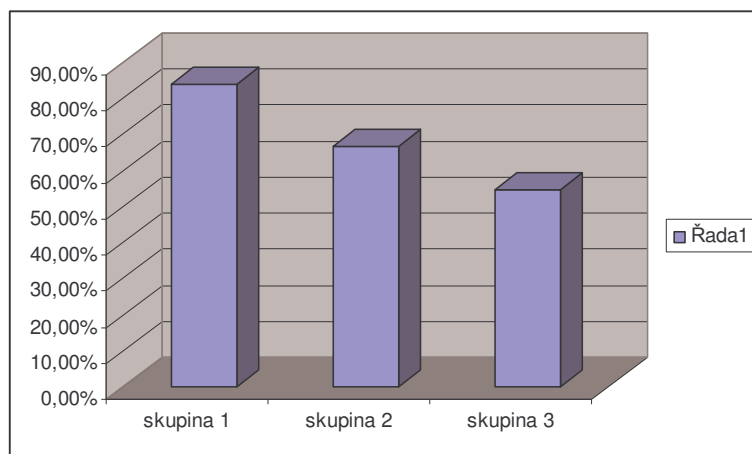
vztahy k otci	skupina 1	skupina 2	skupina 3
nevlastní otec	9,60%	13,30%	48,40%
velmi uspokojivý vztah k otci	43%	43%	35,50%
neuspokojivý vztah k otci	3,20%	3,20%	19,40%

S tímto problémem souvisí také odpověď na otázku č. 5, zda byli respondenti do svých 15ti let vychováni společně oběma rodiči. Podle grafu č. 5 je opět zřejmá sestupná tendence.

Graf č. 5 Výchova v úplné rodině

skupina 1	skupina 2	skupina 3
83,90%	66,70%	54,80%

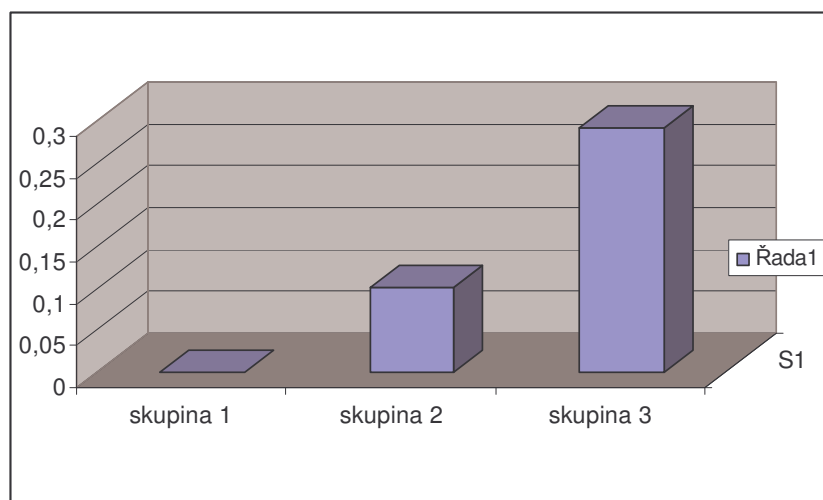

U otázky č. 6, jak silná jsou pouta v rodině, v níž respondenti vyrůstají jsou vztahy nejsilnější u rodin skupiny č. 1 – 83,9%, méně silná u skupiny č. 2 – 66,7% a nejnižší jsou rodinná pouta u skupiny č. 3 – 54,8%.

Graf č. 6 nám ukazuje na zájem rodičů o to, kde jejich dospívající děti tráví volný čas. U respondentů skupiny č. 1 to většinou vědí, 10% rodičů skupiny č. 2 to nezajímá a u skupiny č. 3 je to 29% rodičů, které vůbec nezajímá, kde jejich děti ve volném čase jsou.

Graf č. 6 Zájem rodičů o volný čas mladých lidí

Zájem rodičů o volný čas	skupina 1	skupina 2	skupina 3
	0	10%	29%

3.6.3 Předpoklad č. 3

V tomto šetření byla získána data o tom, jaká rizika hrozí našim respondentům ve formě nežádoucího chování. Sami sebe ještě stále hledají, nemají vyhraněny názory a ve většině případech hledají uspokojení v nežádoucím způsobu chování.

SKUPINA Č. 1: studijní maturitní obor, 31 respondentů

1. Kolik celých vyučovacích dnů jste ve škole chyběl/a za POSLEDNÍCH 30 dní? (%)

		Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a)	Pro nemoc	54,7	6,5	9,7	16,1	6,5	6,5
b)	Protože jste vynechal/a	58,1	22,5	9,7	6,5	3,2	0
c)	Z jiných důvodů	48,4	19,4	16	9,7	0	6,5

2. Kolikrát za celou dobu dosavadní školní docházky jste měl/a níže uvedené problémy s chováním? (%)

		Nikdy	1krát	2-3krát	Více než 3krát
a)	Třídní důtka	61,3	22,6	12,9	3,2
b)	Dvojka z chování	96,8	0	3,2	0
c)	Trojka z chování	96,8	3,2	0	0
d)	Podmíněné vyloučení	96,8	0	3,2	0

3. Kouříte cigarety? (%)

Ano	41,9
Ne	58,1

4. Kolik cigaret denně kouříte? (%)

Vůbec nekouřím	58,1
1-5 cigaret denně	6,5
6-10 cigaret denně	9,7
11-20 cigaret denně	22,5
Více než 20 cigaret denně	3,2

5. Co vás ke kouření přimělo (počet odpovědí)

zkusit to	5
frajeřina	4
nuda	5
kuřácké rodinné prostředí	2
stres	5

6. Jak často (pokud vůbec) pijete nějaký alkoholický nápoj? (%)

nikdy	6,5
1-2x týdně	32,2
jen v sobotu nebo v neděli	58,1
piji téměř denně	3,2

7. Pokud pijete, jaký druh alkoholu si kupujete? (počet odpovědí)

nic, piji jen nealkoholické nápoje	2
pivo	21
víno	17
destilát	13

8. Když jste naposled pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo? (počet odpovědí)

Nikdy jsem nepil/a alkoholický nápoj	2
Doma	8
Doma u někoho jiného	1
Na ulici, v parku, u vody nebo jinde venku	5
V hospodě	11
Na diskotéce	11
V restauraci	5
S rodiči	3
Jinde (uveďte kde)oslava.....	1

9. Je možné, že by u vás v souvislosti s pitím alkoholu nastaly následující situace? (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Pravděpodobně	Nejisté	Nepravděpodobně
a)	Cítil/a bych se uvolněně	71	16,1	12,9
b)	Zahnal/a bych nudu	41,9	25,8	32,3
c)	Dostal/a bych se do potíží s policií	12,9	19,4	67,7
d)	Uškodilo by mi zdravotně	12,9	35,5	51,6
e)	Cítil/a bych se šťastný/á	32,2	38,7	29,1
f)	Zapomněla bych na své starosti	61,2	19,4	19,4
g)	Nemohl/a bych přestat s pitím	6,5	9,7	83,8
h)	Měl/a bych kocovinu	42	29	29
i)	Byla bych otevřenější, přátelštější	54,8	29	16,2
j)	Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	22,6	45,1	32,3

10. Znáte některou z následujících drog? (zaškrtněte okénko) (%)

Marihuana nebo hašiš	100
LSD	100
Pervitin	100
Extáze	100
Heroin	93,5
Metadon	35,5
Halucinogenní houby	93,5
Kokain	93,5

11. Kterou z předchozích drog jste někdy zkusil/a (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Nikdy	Ano, během posledních 30 dnů	Ano, někdy v životě
a)	Marihuana nebo hašiš	29	25,8	45,2
b)	LSD	90,3	0	9,7
c)	Pervitin	96,8	0	3,2
d)	Extáze	93,6	3,2	3,2
e)	Heroin	100	0	0
f)	Metadon	100	0	0
g)	Halucinogenní houby	96,8	0	3,2
h)	Kokain	96,8	0	3,2

12. Z jakého důvodu jste zkusil/a tuto drogu? (Z uvedených možností zaškrtněte tu nebo ty, které vás k tomu vedly) (počet odpovědí)

Nikdy jsem neužíval/a žádnou drogu	10
Chtěl/a jsem se dostat do nálady	7
Nechtěl/a jsem stát mimo partu	2
Neměl/a jsem co dělat	2
Byl/a jsem zvědavý/á	18
Chtěl/a jsem zapomenout na starosti	1

13. Následující věty jsou o tom, jaký máte pocit sám/a ze sebe (Svůj názor vyjádřete označením jednoho okénka v každém řádku.) (%)

	ANO	NE
a) Vcelku jsem se sebou spokojený/á	80,6	19,4
b) Někdy si myslím, že nestojím za nic	48,4	51,6
c) Zvládám věci stejně dobře jako ostatní	71	29
d) Není toho moc, na co bych mohl/a být pyšná	45,1	54,9
e) Mám pocit, že jsem neúspěšný/á	38,7	61,3
f) Chtěl/a bych být prospěšný/á druhým	90,3	9,7
g) Chtěl/a bych v něčem vyniknout	100	0
h) Někdy se cítím zbytečný/á	54,8	45,2

SKUPINA č. 2: učební obor zakončený výučním listem, 30 respondentů

1. Kolik celých vyučovacích dnů jste ve škole chyběl/a za POSLEDNÍCH 30 dní? (%)

		Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a)	Pro nemoc	26,7	13,2	16,7	16,7	16,7	10
b)	Protože jste vynechal/a	53,4	10	13,3	10	10	3,3
c)	Z jiných důvodů	33,3	26,6	16,7	6,7	0	16,7

2. Kolikrát za celou dobu dosavadní školní docházky jste měl/a níže uvedené problémy s chováním? (%)

		Nikdy	1krát	2-3krát	Více než 3krát
a)	Třídní důtka	56,7	20	20	3,3
b)	Dvojka z chování	76,7	20	3,3	0
c)	Trojka z chování	76,7	20	3,3	0
d)	Podmíněné vyloučení	93,3	0	6,7	0

3. Kouříte cigarety? (%)

Ano	76,7
Ne	23,3

4. Kolik cigaret denně kouříte? (%)

Vůbec nekouřím	23,3
1-5 cigaret denně	50
6-10 cigaret denně	20
11-20 cigaret denně	6,7
Více než 20 cigaret denně	0

5. Co vás ke kouření přimělo (počet odpovědí)

zkusit to	21
frajeřina	3
nuda	1
kuřácké rodinné prostředí	3
stres	6

6. Jak často (pokud vůbec) pijete nějaký alkoholický nápoj? (%)

nikdy	13,4
1-2x týdně	23,3
jen v sobotu nebo v neděli	60
piji téměř denně	3,3

7. Pokud pijete, jaký druh alkoholu si kupujete? (počet odpovědí)

nic, piji jen nealkoholické nápoje	5
pivo	17
víno	14
destilát	9

8. Když jste naposled pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo? (počet odpovědí)

Nikdy jsem nepil/a alkoholický nápoj	3
Doma	10
Doma u někoho jiného	3
Na ulici, v parku, u vody nebo jinde venku	7
V hospodě	14
Na diskotéce	7
V restauraci	6
S rodiči	0
Jinde (uved'te kde)oslava.....	1

9. Je možné, že by u vás v souvislosti s pitím alkoholu nastaly následující situace? (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Pravděpodobně	Nejisté	Nepravděpodobně
a)	Cítil/a bych se uvolněně	46,7	23,3	30
b)	Zahnal/a bych nudu	60	16,7	23,3
c)	Dostal/a bych se do potíží s policií	40	6,7	53,3
d)	Uškodilo by mi zdravotně	36,7	13,3	50
e)	Cítil/a bych se šťastný/á	33,3	26,7	40
f)	Zapomněla bych na své starosti	46,7	20	33,3
g)	Nemohl/a bych přestat s pitím	13,3	30	56,7
h)	Měl/a bych kocovinu	40	33,3	26,7
i)	Byla bych otevřenější, přátelštější	50	10	40
j)	Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	33,3	30	36,7

10. Znáte některou z následujících drog? (zaškrtněte okénko) (%)

Marihuana nebo hašiš	100
LSD	36,7
Pervitin	100
Extáze	100
Heroin	83,3
Metadon	16,7
Halucinogenní houby	100
Kokain	83,3

11. Kterou z předchozích drog jste někdy zkusil/a (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Nikdy	Ano, během posledních 30 dnů	Ano, někdy v životě
a)	Marihuana nebo hašiš	43,3	16,7	40
b)	LSD	96,7	0	3,3
c)	Pervitin	96,7	0	3,3
d)	Extáze	83,3	0	16,7
e)	Heroin	100	0	0
f)	Metadon	100	0	0
g)	Halucinogenní houby	73,3	3,3	23,4
h)	Kokain	100	0	0

12. Z jakého důvodu jste zkusil/a tuto drogu? (Z uvedených možností zaškrtněte tu nebo ty, které vás k tomu vedly) (počet odpovědí)

Nikdy jsem neužíval/a žádnou drogu	15
Chtěl/a jsem se dostat do nálady	4
Nechtěl/a jsem stát mimo partu	2
Neměl/a jsem co dělat	1
Byl/a jsem zvědavý/á	11
Chtěl/a jsem zapomenout na starosti	3

13. Následující věty jsou o tom, jaký máte pocit sám/a ze sebe (Svůj názor vyjádřete označením jednoho okénka v každém řádku.) (%)

	ANO	NE
a) Vcelku jsem se sebou spokojený/á	86,7	13,3
b) Někdy si myslím, že nestojím za nic	70	30
c) Zvládám věci stejně dobře jako ostatní	60	40
d) Není toho moc, na co bych mohl/a být pyšná	43,3	56,7
e) Mám pocit, že jsem neúspěšný/á	60	40
f) Chtěl/a bych být prospěšný/á druhým	83,4	16,6
g) Chtěl/a bych v něčem vyniknout	83,4	16,6
h) Někdy se cítím zbytečný/á	86,7	13,3

SKUPINA Č. 3: pomocný učební obor zakončený výučním listem, 31 respondentů

1. Kolik celých vyučovacích dnů jste ve škole chyběl/a za POSLEDNÍCH 30 dní? (%)

		Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a)	Pro nemoc	16,1	6,5	3,2	9,7	16,1	48,4
b)	Protože jste vynechal/a	41,9	0	0	12,9	25,8	19,4
c)	Z jiných důvodů	35,5	12,9	16,1	12,9	0	22,6

2. Kolikrát za celou dobu dosavadní školní docházky jste měl/a níže uvedené problémy s chováním? (%)

		Nikdy	1krát	2-3krát	Více než 3krát
a)	Třídní důtka	41,9	25,8	32,3	0
b)	Dvojka z chování	45,1	19,4	35,5	0
c)	Trojka z chování	48,4	25,8	25,8	0
d)	Podmíněné vyloučení	48,4	29	22,6	0

3. Kouříte cigarety? (%)

Ano	77,4
Ne	22,6

4. Kolik cigaret denně kouříte? (%)

Vůbec nekouřím	22,6
1-5 cigaret denně	38,6
6-10 cigaret denně	12,9
11-20 cigaret denně	19,4
Více než 20 cigaret denně	6,5

5. Co vás ke kouření přimělo (počet odpovědí)

zkusit to	11
frajeřina	6
nuda	2
kuřácké rodinné prostředí	8
stres	4

6. Jak často (pokud vůbec) pijete nějaký alkoholický nápoj? (%)

nikdy	22,6
1-2x týdně	35,4
jen v sobotu nebo v neděli	32,3
piji téměř denně	9,7

7. Pokud pijete, jaký druh alkoholu si kupujete? (počet odpovědí)

nic, piji jen nealkoholické nápoje	7
pivo	14
víno	8
destilát	2

8. Když jste naposled pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo? (počet odpovědí)

Nikdy jsem nepil/a alkoholický nápoj	3
Doma	6
Doma u někoho jiného	4
Na ulici, v parku, u vody nebo jinde venku	6
V hospodě	14
Na diskotéce	15
V restauraci	5
S rodiči	3
Jinde (uved'te kde)	0
.....	

9. Je možné, že by u vás v souvislosti s pitím alkoholu nastaly následující situace? (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Pravděpodobně	Nejisté	Nepravděpodobně
a)	Cítil/a bych se uvolněně	71	16,1	12,9
b)	Zahnal/a bych nudu	74,2	9,7	16,1
c)	Dostal/a bych se do potíží s policií	16,1	16,1	67,8
d)	Uškodilo by mi zdravotně	64,5	12,9	22,6
e)	Cítil/a bych se šťastný/á	64,5	19,4	16,1
f)	Zapomněla bych na své starosti	77,4	9,7	12,9
g)	Nemohl/a bych přestat s pitím	61,3	16,1	22,6
h)	Měl/a bych kocovinu	25,8	12,9	61,3
i)	Byla bych otevřenější, přátelštější	67,7	25,8	6,5
j)	Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	61,3	22,6	16,1

10. Znáte některou z následujících drog? (zaškrtněte okénko) (%)

Marihuana nebo hašiš	100
LSD	19,4
Pervitin	74,2
Extáze	77,4
Heroin	38,7
Metadon	16,1
Halucinogenní houby	38,7
Kokain	54,8

11. Kterou z předchozích drog jste někdy zkusil/a (zaškrtněte okénko v každém řádku) (%)

		Nikdy	Ano, během posledních 30 dnů	Ano, někdy v životě
a)	Marihuana nebo hašiš	25,8	25,8	48,4
b)	LSD	100	0	0
c)	Pervitin	71	0	29
d)	Extáze	71	0	29
e)	Heroin	100	0	0
f)	Metadon	100	0	0
g)	Halucinogenní houby	87,1	0	12,9
h)	Kokain	100	0	0

12. jakého důvodu jste zkusil/a tuto drogu? (Z uvedených možností zaškrtněte tu nebo ty, které vás k tomu vedly) (počet odpovědí)

Nikdy jsem neužíval/a žádnou drogu	9
Chtěl/a jsem se dostat do nálady	6
Nechtěl/a jsem stát mimo partu	6
Neměl/a jsem co dělat	0
Byl/a jsem zvědavý/á	9
Chtěl/a jsem zapomenout na starosti	1

13. Následující věty jsou o tom, jaký máte pocit sám/a ze sebe (Svůj názor vyjádřete označením jednoho okénka v každém řádku.) (%)

	ANO	NE
a) Vcelku jsem se sebou spokojený/á	67,7	32,3
b) Někdy si myslím, že nestojím za nic	77,4	22,6
c) Zvládám věci stejně dobře jako ostatní	54,8	45,2
d) Není toho moc, na co bych mohl/a být pyšná	58,1	41,9
e) Mám pocit, že jsem neúspěšný/á	67,7	32,3
f) Chtěl/a bych být prospěšný/á druhým	87,1	12,9
g) Chtěl/a bych v něčem vyniknout	87,1	12,9
h) Někdy se cítím zbytečný/á	51,6	48,4

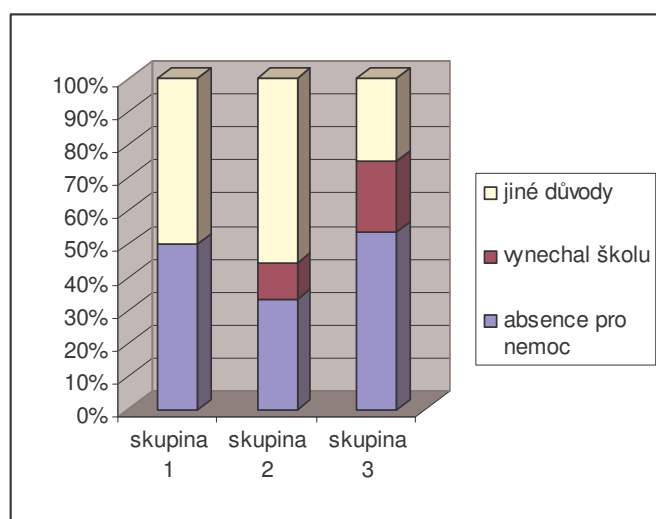
Na základě získaných odpovědí byly zjištěny následující informace:

Jistým problematickým obdobím v době dospívání projde ve svém životě každý jedinec. Podle toho, jak je vychováván, jaké má vzory, výchovné působení, reaguje na rizika ve formě nežádoucího chování různě. Provedeným šetřením byly zjištěny tyto rozdíly mezi jednotlivými skupinami.

Jednou z typických forem nežádoucího chování jsou absence, záškoláctví, které často provázejí kázeňské postihy. Jak dokazuje graf č. 7 a 8 dosti často se těchto přestupků ve škole dopouští mládež z dysfunkčních rodin, v našem případě žáci pomocných profesí – skupina č. 3.

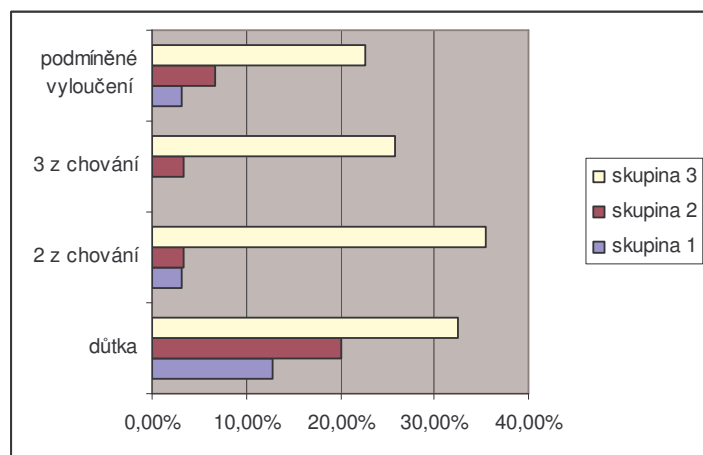
Graf č. 7 Absence ve škole za posledních 30 dní: absence 7 dnů a více

7 dnů a více	skupina 1	skupina 2	skupina 3
absence pro nemoc	6,50%	10%	48,40%
vynechal školu	0,00%	3,30%	19%
jiné důvody	6,50%	16,70%	22,60%

Graf č. 8 Kázeňské postihy – opakovaně 2-3 x

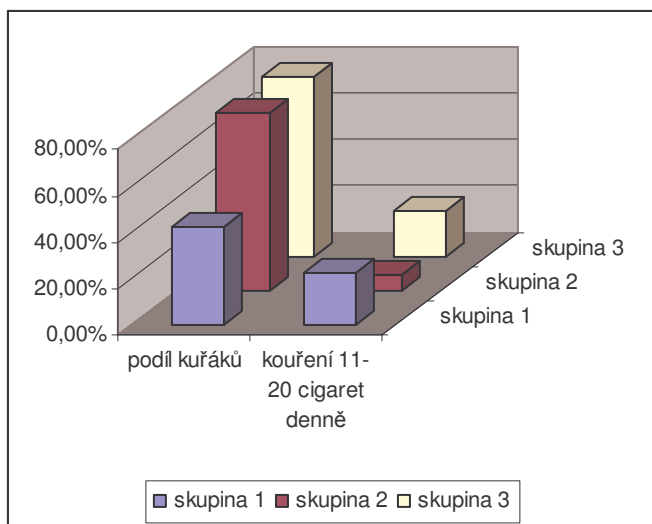
Kázeňské postihy	skupina 1	skupina 2	skupina 3
důtka	12,90%	20%	32,50%
2 z chování	3,20%	3,30%	35,50%
3 z chování	0%	3,30%	25,80%
podmíněné vyloučení	3,20%	6,70%	22,60%

Dalším bodem dotazníku byla problematika kouření. Stále se nedaří tento zlovyk mezi mladými lidmi odbourat. Veškerá opatření a zákazy jsou porušovány. Mladí lidé mají v souvislosti s kouřením bohužel špatné vzory v dospělých. Podle grafu č. 9 je mezi mladými lidmi, kteří vyplňovali dotazníky, mnoho kuřáků, zároveň je alarmující údaj o kouření 11-20 cigaret denně.

Graf č. 9 Podíl kuřáků a kouření 11-20 cigaret denně mezi jednotlivými skupinami

kouření	skupina 1	skupina 2	skupina 3
podíl kuřáků	41,90%	76,70%	77,40%
kouření 11-20 cigaret denně	22,50%	6,70%	19,40%

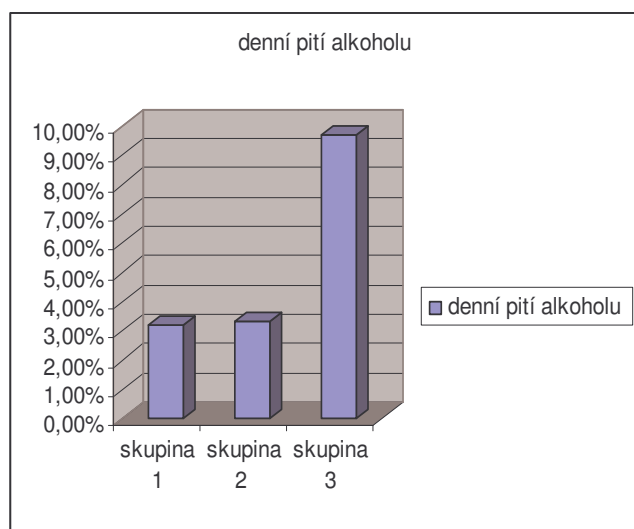
U skupiny č. 3 je sice největší procento podílu kuřáků, ale je téměř vyrovnané se skupinou č. 2, zatímco u skupiny č. 1 je podíl kuřáků cca polovina respondentů, je zde vysoké procento kuřáků, kteří kouří 11-20 cigaret denně - 22,5%, což je již závislost na kouření.

Jako vysvětlení, proč respondenti kouří, využívali všechny možnosti: vedle možnosti zkusit to, následují frajeřina, nuda, u skupiny č. 3 je to domácí kuřácké prostředí. Zajímavá je odpověď, že respondenty vede ke kouření stres, nejvíce odpovědí je v tomto případě u skupiny č. 1 a 2.

Mladí lidé jsou rizikovou skupinou v užívání alkoholu. Je to nešvar, který patří mezi formy nežádoucího chování s hrozbou nezvládnutí situace a vznikem alkoholové závislosti. Na otázku, jak často pijí dotazovaní mladí lidé alkohol je nejvíce odpovědí v sobotu a neděli. Je to zřejmě i stylem studia, kdy dosti mladých lidí studuje, často bydlí mimo bydliště, přechodně v místě školy. Graf č. 10 ukazuje znepokojující procenta téměř denní konzumace alkoholu:

Graf č. 10 Podíl denní konzumace alkoholu mezi jednotlivými skupinami

	skupina 1	skupina 2	skupina 3
denní pití alkoholu	3,20%	3,30%	9,70%

Nejčastěji konzumovaným alkoholem je pivo, a to u všech skupin. Místem, kde mládež konzumuje alkohol je nejčastěji hospoda a diskotéky.

Situace, které je ke konzumaci alkoholu vedou jsou:

- aby se cítili uvolněně
- aby zahnali nudu
- zapomněli na své starosti
- aby byli otevřenější, přátelštější.

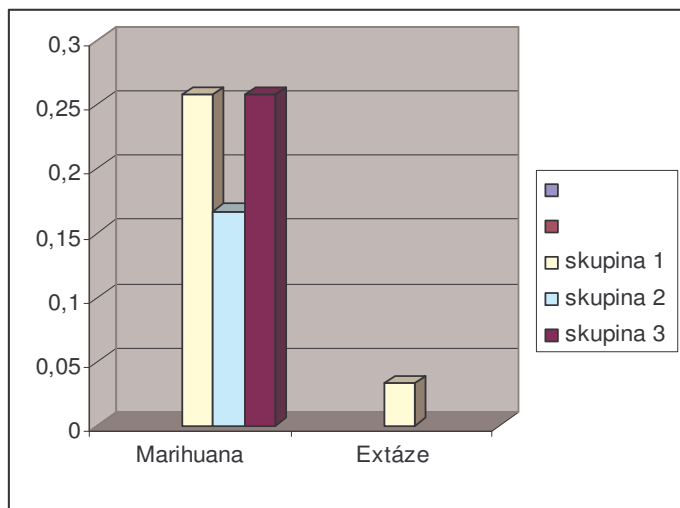
Alkohol v tomto případě plní roli nevhodného využití volného času, uvolnění se a získání sebevědomí.

Neméně rizikovou je problematika drog. Co se týká informovanosti o jednotlivých druzích drog, respondenti znají nejvíce marihuanu, pervitin, extázi, kokain. Pouze menší procento zná metadon. Největší informovanost o drogách má skupina č. 1, po té č. 2, nejmenší je informovanost u skupiny č. 3.

Graf č. 11 a 12 nám ukazuje, jaké je u jednotlivých skupin procento užití drog během posledních 30ti dnů, nebo někdy v životě.

Graf č. 11 Užití drog během posledních 30ti dnů

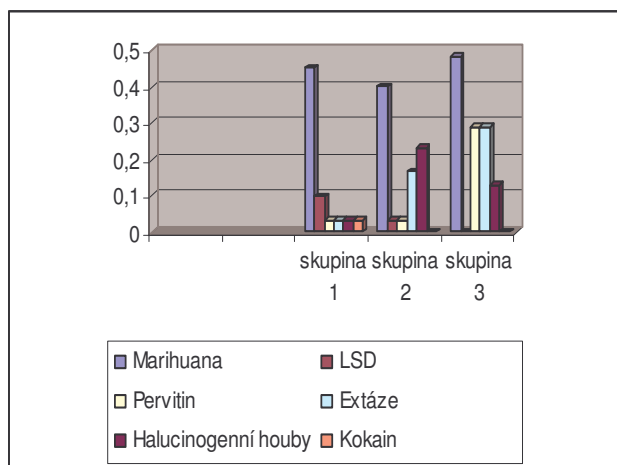
Užití drog během posledních 30ti dnů	skupina 1	skupina 2	skupina 3
Marihuana	25,80%	16,70%	25,80%
Extáze	3,30%		

U všech skupin se vyskytuje největší procento užití za posledních 30 dnů u marihuany, přičemž skupina č. 1 a 3 mají shodně 25,8%, skupina č. 2 má 16,7%. Ve skupině č. 1 se vyskytuje užití extáze, a to u 3,3% respondentů.

Graf č. 12 Užití drog někdy v životě

Užití drogy někdy v životě	skupina 1	skupina 2	skupina 3
Marihuana	45,20%	40%	48,40%
LSD	9,70%	3,30%	0
Pervitin	3,20%	3,30%	29%
Extáze	3,20%	16,70%	29%
Halucinogenní houby	3,20%	23,40%	12,90%
Kokain	3,20%	0	0

Nejvíce zkusili respondenti marihuanu a to ve všech třech skupinách téměř polovina. U skupiny číslo 1 je zřejmé větší experimentování s nelegálními drogami, někteří z respondentů okusili i LSD, pervitin, extázi, halucinogenní houby, ale i kokain. U skupiny č. 2 se nevyskytuje kokain, ale po marihuaně je větší procento u extáze – 16,7% a halucinogenních hub – 23,4%. Ve skupině č. 3 neokusil nikdo z respondentů LSD a kokain, ale je zde větší procento zkušenosti s pervitinem a extází – 29%, vyskytují se i halucinogenní houby – 12,9%.

Důvodem, který vedl respondenty k tomu, aby drogu zkusili je nejčastěji zvědavost, dostat se do nálady.

Závěrečnou otázkou celého dotazníku je, jaké je sebevědomí respondentů, jaký mají ze sebe pocit a názor na svou osobu.

Skupina č. 1 je nejsebevědomější, většina respondentů je se sebou spokojena – 80,6%, ale zároveň si myslí, že zvládá věci stejně dobře, jako ostatní – 71%, chtěli by být prospěšní druhým – 90,3%, všichni by chtěli v něčem vyniknout, polovina si však myslí, že nestojí za nic – 41,8% a že se cítí zbytečná – 54,8%.

Skupina č. 2 je na tom se sebevědomím o něco hůře. Většina respondentů je se sebou spokojená – 86,7%, že zvládají věci jako ostatní si myslí 60%, ale u většiny převažují ne příliš optimistické odpovědi: 70% si myslí, že nestojí za nic, 60% má pocit, že jsou neúspěšní, 83,4% by chtělo být prospěšných druhým a v něčem vyniknout, ale 86,7% respondentů se cítí být zbytečným.

Skupina č. 3 má sebevědomí nejnižší. Spokojeno se je sebou 67,7% respondentů, pouze polovina – 54,8 si myslí, že zvládá věci stejně dobře jako ostatní. 77,4% si myslí, že nestojí za

nic, 67,7% respondentů má pocit, že jsou neúspěšní, 87,1% by chtělo být prospěšných druhým a v něčem vyniknou. 51,6% se cítí být zbytečnými.

Odpovědi svědčí o nevyrovnanosti osobnosti, neustálených názorech, které se stále vyvíjí.

3.6.4 Předpoklad č. 4

Návštěvou a rozhovory v zařízeních volného času mládeže v Lomnici nad Popelkou jsem zjistila, jaké jsou možnosti využití volného času mladých lidí na menším městě. Zároveň jsem chtěla zjistit, zda jsou ještě rezervy k rozšíření dosavadní nabídky.

Domov mládeže Střední školy Lomnice nad Popelkou

Jak je uvedeno výše, nejvíce mladých lidí ve městě je soustředěno ve Střední škole. Střední škola vyučuje žáky z širokého okolí. Ti, kteří nemohou denně do školy docházet nebo dojíždět jsou ubytováni na domově mládeže, který ke škole patří. Domov mládeže (dále DM) poskytuje žákům kvalifikované výchovné působení v době mimo vyučování. Na DM je ubytováno 112 žáků, kteří mají různé studijní možnosti. Jsou zde ubytováni žáci nástavbového studia, maturitní třídy, žáci středoškolských učebních oborů a žáci speciálního školství. Podle vedoucího vychovatele je někdy těžké skloubit zájmy a možnosti všech žáků do volnočasových aktivit. Je dobře, že žáci speciálního školství jsou integrováni mezi ostatní žáky. Je to obohacením jak pro ně, tak i pro ostatní žáky.

Po celý rok je žákům poskytována celá řada zájmových i odpočinkových aktivit v prostorách DM i mimo něj. Jak mi sdělil vedoucí vychovatel, účast žáků na aktivitách je založena na dobrovolnosti, žáci si sami volí aktivity, které je zajímají.

V průběhu školního roku pravidelně pracují následující zájmové útvary:

- výtvarný kroužek
- kalenetika
- aerobic, cvičení na velkých míčích
- stolní tenis
- posilovna
- střelecký kroužek
- míčové hry
- squash
- hra na kytaru
- zpěv při kytáře
- knihovna

- enviromentální kroužek
- keramika
- volná tvorba.

Vedoucími zájmových útvarů jsou vychovatelé.

K tělovýchovným a sportovním aktivitám ubytovaných žáků jsou pronajata sportoviště ve sportovní hale ZŠ. Během školního roku mohou žáci využívat ke sportovním aktivitám také vybavení DM, a to stolní fotbal⁴⁷, šipky, badminton, líný tenis, petanque, ruské kuželky, boxovací pytel, rotopedy⁴⁸, v zimních měsících mohou vyrazit na běžky. V rámci těchto aktivit jsou pořádány různé soutěže a turnaje. Žáci DM navštěvují také plavecký bazén.

V rámci enviromentální výchovy jsou žáci vedeni ke kladnému vztahu k přírodě. Navštěvují pravidelně *Záchrannou stanici pro handicapované živočichy v Libštátě*. Již podruhé se zapojili do několika větších projektů. Na výzvu Střediska ekologické výchovy Český ráj v Turnově se žáci připojili k celosvětové kampani *Clean up the World* a projektu *Úklid v Českém ráji*. Žáci vyčistili od odpadků několik turistických tras v okolí Lomnice n. Pop. V loňském roce se žáci zapojili do akce *Šance pro jilmy*, vyhlášené Ekologickým centrem a Společností přátel přírody Liberec. Ve spolupráci se zástupcem Státních lesů ČR vysadili již podruhé 20 jilmů⁴⁹. DM spolupracuje s pracovníkem KRNPu a pořádá pravidelné *besedy na téma Kráasy Krkonoš, Českého ráje apod.*

Žáci navštěvují kulturní a společenské akce ve městě. Na DM funguje knihovna, která je vybavena počítačem s internetem. Plní funkci malého informačního centra a je přístupná všem žákům školy. Žáci zde mohou využívat i kopírovací služby.

DM spolupracuje s *Domem dětí a mládeže Sluníčko v Lomnici nad Popelkou* (dále DDM). Žáci pomáhají při vedení kroužků, a to počítače pro malé i starší školáky. Pomáhali také budovat *bezbariérový klub ULITA*, který mohou ve volných chvílích navštěvovat. DDM umožňuje žákům návštěvu keramické dílny.

Žáci se již druhým rokem ve svém volném čase zapojují do sbírkových akcí za účelem získání finančních prostředků pro občany, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni. Je to např. sbírka *Světluška* na pomoc nevidomým, *Pozvedněte slabé*, pořádaná Euroregionem Nisa, sbírka *Život dětem*, *Svátek s Emilem* či *Projekt Šance*. Mezi další akce, které žáky učí pomáhat ostatním, a ne jen myslet na sebe, byla i pomoc *stacionáři*

⁴⁷ Srov. PŘÍLOHA č. 2

⁴⁸ Srov. PŘÍLOHA č. 3

⁴⁹ Srov. PŘÍLOHA č. 4

Rváček pro zdravotně postižené. Žáci pomáhali organizovat soutěžní disciplíny⁵⁰ v rámci podzimního odpoledne.

Na otázku řešení patologických jevů mi vedoucí vychovatel řekl, že v rámci naplňování *Minimálního preventivního programu školy*⁵¹ jsou vedle vhodného využívání volného času pořádány pravidelně každý rok ve spolupráci s Policií ČR Semily besedy o patologických jevech. Žáci jsou seznámeni o formách trestné činnosti, hovoří se o problematice drog, alkoholu, jejich vlivu na organismus a závislosti na jejich užívání. Žáci jsou seznámeni s důsledky těchto nežádoucích jevů. Zajímavé jsou pro žáky besedy zaměřené na problematiku AIDS. K prevenci přispěla také návštěva zásahové jednotky sboru Požární ochrany v Lomnici nad Popelkou, jejíž součástí byla prevence vzniku požárů a ukázky požární techniky a vybavení.

Na DM jsou v rámci večerů s promítáním sledovány filmy o drogách, které byly vydány společností Člověk v tísni a vypráví příběhy o mladých lidech, kteří propadli drogám.

Součástí prevence patologických jevů je také řešení různých těžkých životních situací, kterých se žáci často dostávají. Každý vychovatel se v tomto směru snaží žáka vyslechnout, pomoci mu vyřešit nebo pochopit pro něj těžké náročné životní situace. Zejména povzbuzení sebevědomí, důvěra v žáka k vychovateli a vědomí, že mu kdykoli vychovatel pomůže a vyslechne jej, je základním předpokladem prevence. Žáci pak nehledají řešení v alkoholu či jiných negativních formách úniku z takových situací.

Výchovné problémy žáků jsou řešeny individuálně, je využívána spolupráce se školou. V případě přestupku se vedoucí vychovatel snaží objasnit důvody, které žáka k přestupku vedly, snaží se jim do budoucna komunikací se žákem předcházet. Důležitá je spolupráce s rodiči, která pokud funguje, je plně využívána. Rodiče jsou vždy o přestupku žáka informováni. Díky tomuto přístupu se počet výchovných problémů snaží snižovat. Nejčastějšími přestupky proti vnitřnímu řádu DM jsou alkohol a kouření. Zejména s kouřením žáků jsou velké problémy. Většina žáků je kuřáky, někteří jsou již na nikotinu závislí a DM se nedaří s tímto nešvarem bojovat.

Dům dětí a mládeže Sluníčko Lomnice nad Popelkou

Dům dětí a mládeže⁵² (dále DDM) je jedním ze středisek volného času dětí a mládeže, která jsou považována za jeden z nejvýznamnějších nástrojů ovlivňování účelného trávení

⁵⁰ Srov. PŘÍLOHA č. 5

⁵¹ Srov. PŘÍLOHA č. 6

⁵² Srov. PŘÍLOHA č. 7

volného času cílové skupiny dětí a mládeže. Tato zařízení mají významný podíl na formování osobnosti mladého člověka, na podpoře rozvoje přirozených zájmů, potřeb a talentu. Činnost DDM je podstatnou součástí primární prevence negativních jevů, které ohrožují současnou mladou generaci.

Paní ředitelka DDM mi velmi ochotně podala veškeré informace o činnosti DDM. Pravidelná zájmová činnost je organizována v zájmových útvech, a to na odděleních pro mládež, společenské vědy, estetiku, techniku, informatiku, přírodovědu, tělovýchovu a sport. V DDM v současné době pracuje 49 zájmových útvarů. DDM pořádá různé příležitostné akce, jako např. soutěže, turnaje, přehlídky, vzdělávací či zábavné akce, festivaly a vystoupení.

DDM zajišťuje i prázdninovou činnost. V rámci všech prázdnin jsou pořádány tábory zimní, jarní i letní. DDM již tradičně pořádá teengaer tábory pro mládež s mezinárodní účastí.

Při činnosti je dbáno na rozvoj spontánních akcí. Za podpory grantového programu KÚ byl zprovozněn Otevřený klub Ulita, kde děti a mládež tráví svůj volný čas u deskových her, stolním hokeji, šipkách, vědomostních soutěžích apod. Uspořádali např. turnaj v billiaru a hokeji⁵³ pro žáky, ubytované na Domově mládeže Střední školy, s kterým DDM spolupracuje. Mezi další spontánní aktivity patří Informační centrum pro mládež, které DDM metodicky řídí a zajišťuje jeho činnost.

Nejrůznějších soutěží se zúčastňují mažoretkové soubory, florbal, aerobic, loutkový soubor Popelka, jejichž členy jsou mladí lidé.

Mezi další aktivity DDM Sluníčko patří spolupráce s organizacemi ve městě a okolních obcích, psaní grantů pro zlepšení činnosti DDM (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Krajský úřad Liberec, Phare, Euroregion Nisa ...), spolupráce s Krajskou radou dětí a mládeže Libereckého kraje.

DDM pořádá mezinárodní projekty. Jedním z nich byl např. projekt „Miniplanetárium“, který pomáhá rozšířit znalosti o vesmíru dětem, mladým lidem i dospělým. Myšlenka vybudovat miniplanetárium vznikla při mezinárodním výměnném pobytu mládeže s názvem „Applikovaná věda 2005“, k němuž se do Lomnice nad Popelkou sjeli mladí lidé z Itálie, Rumunska, Bulharska a ČR⁵⁴. Mezi účastníky byli i zástupci dvou astronomických klubů, jednoho z Lomnice n. Pop. a druhého z Bulharska. Díky šikovnosti účastníků vznikla první provizorní galerie ve znamení zvěrokruhu. Nadšení ke vzniku

⁵³ Srov. PŘÍLOHA č. 8

⁵⁴ Srov. ŠIMŮNKOVÁ, J. *Poznejte vesmír*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 2, str. 7.

miniplanetária vedlo koncem roku 2005 ke vzniku společného mezinárodního projektu „Nebojme se hvězd“, který byl finančně podpořen z evropského programu Mládež EU. Hlavní práce na projektu probíhaly v červnu 2006 za účasti partnerů z Bulharska a Slovenska. V té době byl vytvořen systém přenosu hvězdné oblohy na rovinný panel, účastníci projektu vyhledávali informace a fotografie o planetách, kometách, Mléčné dráze, významných astrolozích, letech do vesmíru, zatmění Slunce a Měsíce a další. Současně byly výtvarně zpracovány obrazy souhvězdí znamení zvěrokruhu, vznikala obslužný software pro ovládání panelu a tvořil se scénář samotné prezentace. Členové lomnického klubu dětské televize se pak podíleli na tvorbě, střihu a zpracování mluveného komentáře, který tvoří základ populárně naučného programu. Miniplanetárium⁵⁵ slouží veřejnosti.

DDM Spolu s Informačním centrem pro mládež zastřešili výměnu mládežníků v rámci mezinárodního projektu „Spolu to dokážeme“, který se konal v říjnu 2007 ve slovenské Oščadnici⁵⁶. Ze čtyř zemí – Slovenska, České republiky, Polska a Rumunska – se sjelo po jedenácti účastnících ve věku od 15 do 25 let, aby se zabývali divadlem. Mládežníci se naučili formou hereckých cvičení základy různých divadelních odvětví (pantomima, loutky, činohra) a nabyté poznatky pak využili k nastudování vlastní divadelní scénky, kterou na závěr zahráli divákům. Účastníci projektu také představili svým kolegům zajímavosti, zvyky a národní tradice své země.

Mezi další aktivity, které v současné době DDM nabízí je např. projekt Stará řemesla. Mezinárodní projekt pro teenagery, podpořený z projektu „Mládež v akci“ se uskuteční na jaře 2008. Projektu se zúčastní kromě České republiky i teenageři z Lotyšska, Bulharska, Itálie, Slovenska. ČR bude reprezentovat 10 mladých lidí z Lomnice nad Popelkou ve věku 15-25 let.

Jednou z největších akcí, které DDM pořádá je festival tance, hudby a zpěvu, který nese název „Lomnické hudební jaro“⁵⁷. V letošním roce proběhne již 14. ročník. Na festivalu se každoročně představí kolem 1500 interpretů z řad dětí a mládeže z nejrůznějších koutů ČR, ale i z jiných zemí Evropy. Festival se koná pod záštitou ministerstva školství, zástupců Libereckého kraje a starostou města Lomnice nad Popelkou. Smyslem festivalu není soutěž, ale spíše prezentace mladých umělců a výměna zkušeností, trvá tři dny a je zakončen tradičním galakonzertem, na němž se představí nejúspěšnější sólisté a soubory.

⁵⁵ Srov. PŘÍLOHA č. 9

⁵⁶ Srov. ICM. *Projekt pro mladá*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 11, str. 7.

⁵⁷ Srov. PŘÍLOHA č. 10

DDM Lomnice nad Popelkou je od roku 2004 držitelem evropského certifikátu k vysílání mladých lidí ve věku od 18ti do 30ti let do zahraničí a může zájemcům v tomto směru pomoci⁵⁸. Důležitým faktorem k účasti na Evropské dobrovolné službě nejsou jazykové schopnosti ani dosažené vzdělání, ale především jeho motivace poznat život v jiných zemích, odlišnou kulturu a vyzkoušet si práci v mezinárodním týmu mladých lidí. Důležitou roli hraje také pomoc místní komunity. Evropská dobrovolná služba je programem EU pro neformální výchovu a vzdělávání, otevřeným všem mladým lidem bez ohledu na předchozí kvalifikaci. Naopak tato služba není alternativou vojenské služby ani náhradou za již existující pracovní místo. Vždy jde o neplacenou, neziskovou činnost, jde o práci za byt, kapesné a stravu, doplněnou školícím programem.

Kromě všech těchto aktivit DDM pořádá pravidelně každý týden akce pro veřejnost. Může se jich zúčastnit kdokoli, i když není členem žádného zájmového kroužku.

Dům dětí plní funkci preventivní, kterou naplňuje vedle mnoha aktivit prostřednictvím Minimálního preventivního programu⁵⁹.

Skautské středisko Pramen

Středisko Pramen působí v Lomnici nad Popelkou již 16 let. Není sice člensky příliš silné, ale mladí lidé se zde podílejí zejména na vedení zájmové činnosti, organizování táborů, soutěží a různých akcí, které do činnosti skautů patří.

Základní umělecká škola v Lomnici nad Popelkou

Paní ředitelka Základní umělecké školy (dále ZUŠ) mi sdělila, že škola oslavila již 60 let svého trvání. Posláním školy je vést žáky k lásce k hudbě a rozvíjení estetického cítění. Škola vytváří předpoklady pro kvalitní využití volného času pod odborným vedením pedagogů. Umělecké vzdělávání formuje charakter žáků, kultivuje je, zjemňuje jejich duši a rozšiřuje jejich obzory. Kulturně vzdělaní lidé mají zásadní význam pro kulturní život města a pro rozvoj občanské společnosti. Na kulturním životě města se ZUŠ podílí pořádáním koncertů, představení a výstav. Ve škole působí folklorní soubor Špalíček, který spolupracuje s řadou kulturních institucí ve městě i okolí, natočil již hudební CD. Škola každoročně pořádá výstavu výtvarného oboru. Jejimi branami prošly stovky žáků. Škola vzdělává žáky v oborech hudebním, tanečním, výtvarném a literárně dramatickém. Systematicky připravuje žáky pro další studium na středních a vysokých školách

⁵⁸ Srov. ŠIMŮNKOVÁ, J. *Evropská dobrovolná služba*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 9, str. 9.

⁵⁹ Srov. PŘÍLOHA č. 11

s uměleckým zaměřením, současně vychovává z dětí mladé lidi, kteří se stávají aktivními hudebníky pro amatérská hudební tělesa i vzdělané posluchače a návštěvníky kulturních pořadů.

Kulturní a informační středisko v Lomnici nad Popelkou

Kulturní a informační středisko (dále KIS) je moderní, dynamicky se rozvíjející organizací, respektující tradice a historické hodnoty a reflektující zájmy klientů. Co se týká mladých lidí, jednak se podílejí na činnosti střediska a zároveň se mohou zúčastňovat pořádaných akcí, a tím plně využívat svůj volný čas. KIS je provozovatelem městské knihovny, kde je k dispozici vedle velké nabídky knih také audioknihovna pro nevidomé a slabozraké. Knihovna je mladými lidmi navštěvována. Využívá nejmodernější technologie a zajišťuje zejména studentům meziknihovní výpůjčky odborné literatury. KIS provozuje také městské kino, jehož budova je využívána nejen k promítání, ale i k výstavám, besedám, koncertům apod. KIS přispívá k rozvoji cestovního ruchu, který je v životě mladých lidí v dnešní době velmi využíván. Každoročně ve spolupráci se Střední školou v Lomnici nad Popelkou pořádá Miniveletrh cestovního ruchu. Na miniveletrhu se představují jednak výrobci a jejich produkty, ale hlavně je zde prezentována nabídka informačních středisek Českého ráje a Libereckého kraje, konání další veletrhů a významných akcí, kterých se mladí lidé mohou ve svém volném čase zúčastnit. KIS je provozovatelem informačního stánku na hoře Tábor, která je významným turistickým místem Lomnicka. Provoz zajišťují mladí lidé formou dobrovolných brigád. Další aktivitou pro mladé lidi, ale také pro veřejnost, je internetová kavárna v prostorách lomnického zámku. Jednou z mnoha akcí pro mladé lidi v Lomnici nad Popelkou jsou např. Zámecké hudební soboty, které pořádá KIS ve spolupráci s Občanským sdružením Lokacer. Cílem je představit veřejnosti mladé amatérské hudební skupiny z okolí Lomnice nad Popelkou a podpořit tak aktivní kulturní tvorbu mladých umělců. Akce se zúčastňují rockové, country a folkové hudební skupiny.

Sportovní aktivity v Lomnici nad Popelkou

Město Lomnice nad Popelkou je jedním z mála měst, ve kterém je velké množství sportovních klubů. Mladí lidé mohou hrát tenis na tenisových kurtech, jsou členy např. klubu stolního tenisu, kde v kategoriích mládeže (13-18 let) dosahují dobrých výsledků na různých turnajích. Významné postavení má fotbalový a hokejový klub. Ve městě je

fotbalový stadion a zimní stadion na kterém se kromě zápasů může veřejnost zúčastnit veřejného bruslení. Ke sportovním aktivitám přispívá také velká sportovní hala při základní škole, kde se setkávají mladí lidé na squash, hrají košíkovou, volejbal, florbal. Neméně důležitá je příprava mladých lyžařů v nově opraveném lyžařském středisku v Lomnici nad Popelkou. Mezi mladými lidmi jsou také členové TJ Sokol. Stále fungují gymnastická cvičení, aerobic, košíková, volejbal, cvičení na trampolíně, tradičně se pořádá na jaře turnaj v lezení na kolmé stěně. TJ Sokol pořádá každé prázdniny letní tábory v Českém ráji, kde plní mladí lidé z řad Sokola vedoucí oddílů a podílejí se na programu tábora. Město Lomnice nad Popelkou má síť cyklostezek a turistických tras. V okolí jsou pořádány cyklistické závody nebo turistické pochody. Mladí lidé však nemusí využívat pouze organizovaný volný čas, ale také se mohou podle své potřeby věnovat cykloturistice, turistice nebo v zimním období mohou projíždět velké množství lyžařských tras na běžkách nebo sjíždět menší sjezdovku na hoře Tábor, kde je k dispozici také vlek. Ke sportovnímu letnímu vyžití přispívá místní koupaliště. Lomnice nad Popelkou má své malé letiště. V leteckém klubu se pravidelně schází i mladí lidé, kteří létají s leteckými modely na dálkové ovládání či v ultralehkých letadlech. Nesmím opomenout ani hasičské hnutí, které je v našem regionu velmi důležitou součástí vyplnění volného času mladých lidí. Téměř každá vesnice v okolí má Sbor dobrovolných hasičů⁶⁰. Zde se schází hlavně mladí lidé, kteří se učí hasičskému sportu a ten pak prezentují v rámci okrskových, okresních a jiných soutěží.

Kultura v Lomnici nad Popelkou

Město Lomnice nad Popelkou žije bohatým kulturním životem. Ve městě je muzeum, kde se pořádá řada výstav, na kterých se podílí i mladí lidé. Město má vlastní divadlo a divadelní spolek J.K.Tyl, i zde jsou členy mladí lidé, kteří dokonce secvičují svá vlastní představení a zúčastňují se různých divadelních soutěží. K důležitým akcím patří Lomnické hudební léto. Tento festival má svou tradici a vedle zkušených uměleckých souborů na něm vystupují i mladí lidé, kteří se věnují hudbě, zpěvu nebo tanci.

TJ Sokol pořádá každý rok výuku společenských tanců. Sokol je pořadatelem již řadu let. Tradice tanečních je v Lomnici n. Pop. vysoká. Není téměř žádný z mladých lidí, který by se jich nezúčastnil. Jejich úroveň je velmi dobrá a těší se zájmu široké veřejnosti.

⁶⁰ Srov. PŘÍLOHA č. 12

Kdybych měla zhodnotit nabídku volného času v Lomnici nad Popelkou, je nesporně bohatá. Jedná se o malé město, které nabízí možnosti vyžití jak v oblasti zájmové, tak sportovní i kulturní. Z dotazníkových akcí mám pocit, že tu chybí něco pro současnou mládež, která se chce bavit, potřebuje více adrenalinového vyžití. Ve městě byla bicosová dráha, která však nebyla udržována a dnes již neexistuje, chybí tu např. skate park. Jak uváděli respondenti v dotaznících, chtěli by ve městě plavecký bazén (o jeho výstavbě již město Lomnice n. Pop. jedná), dále tu chybí větší diskotéka. Mladí lidé se nemají kam jít bavit o víkendech. Ve městě jsou pouze restaurace, které jsou zejména pro nepnoleté spíše nevyhovujícím prostředím. Kladně hodnotím nízkoprahový klub Ulita, který mohou ve volném čase využívat i mladí lidé ze sociálně slabého prostředí. Důležitou roli k motivaci využití volného času má bezesporu Střední škola Lomnice nad Popelkou, ve které jsou soustředěni mladí lidé. Školu navštěvují i mladí lidé ze vzdálenějšího okolí a právě zde jsou velké rezervy, jak je do aktivit ve městě zapojit. Snaží se o to prostřednictvím ubytovaných žáků na Domově mládeže, ale jsou zde i žáci, kteří ubytování nejsou.

3.7 Shrnutí výsledků praktické části

Prvním předpokladem bylo ověřováno skutečné využívání volného času mládeže na základě svobodného rozhodnutí.

Bylo zjištěno, že dle současných trendů mládež maturitních oborů tráví mnoho času u počítače, na internetu, současně však sportuje, čte knihy, zajímají ji i jiné koníčky, např. hra na hudební nástroj, zpěv, malování apod. Poměrně velké procento vyhledává zábavu na diskotékách, večírcích, posezení v restauraci. Tato skupina využívá volný čas ze sledovaných skupin nejúčelněji. Skupina mládeže učebních oborů tráví také poměrně dosti času u počítače, sportuje, ale již méně čte, má méně ostatních koníčků, začíná se objevovat hra na automatech. Nejhuře je na tom s možností svobodného využití volného času skupina pomocných učebních oborů. Její zájmy jsou povrchní, mají menší možnosti práce na počítači, nezajímá je příliš sport, čtení, nemají téměř žádné koníčky, poměrně dosti času tráví na diskotékách, v restauraci, objevují se případy hry na automatech. Rizikem je zkomercializování volného času a v některých případech nepřipravenost mladých lidí umět volný čas vhodně využívat. Dominantní postavení má v těchto případech televize, posezení s přáteli, v restauraci, ale také nic nedělání. Normální pro značnou část mládeže bohužel je, že chce být bavena bez

vynaložené námahy. Respondenti se mezi jednotlivými skupinami ve využití volného času poměrně shodují v počtech pasivního trávení volného času jako je spaní, dokonce nic nedělání. Většina respondentů, bez rozdílu jednotlivých skupin tráví svůj volný čas s přítelem, přítelkyní, partou, venku a s přáteli, navštěvují restaurace a chodí večer za zábavou.

V tomto předpokladu se potvrdilo, že skupinou, která neumí svůj volný čas vhodně využít, přesto že jej má dostatek, která nemá žádné zájmy a koníčky a je pasivní, je mládež pomocných učebních oborů.

Ve druhém předpokladu bylo zjišťováno výchovné působení rodiny k vhodnému využívání volného času.

U maturitních oborů jsou vztahy v rodině ve většině odpovědí velmi uspokojivé, rodiny jsou většinou úplné, v rodině převažují silná pouta založená na důvěře. Rodiče vědí a zajímají se, kde a jak mládež volný čas tráví. U učebních oborů jsou již vztahy v rodině méně uspokojivé, je menší procento úplných rodin, rodinná vazba a zájem rodičů o trávení volného času respondentů je o něco nižší. U pomocných učebních oborů jsou vztahy v rodině uspokojivé, u necelé poloviny respondentů někteří uvádějí, že vztahy v rodině jsou zcela neuspokojivé. Pouze polovina mladých lidí byla vychovávána oběma rodiči. Většina má pocit, že v jejich rodinách se střídá pocit kdy je vše v pořádku, a kdy ne, téměř 20% si myslí, že rodinné poměry nejsou v pořádku vůbec. Rodinná pouta jsou spíše slabá, většinou bez vzájemné důvěry a porozumění. Rodiče často neví, kde a jak jejich děti tráví volný čas nebo je to nezajímá. Potvrdil se předpoklad, že pokud rodina neplní svou roli, nemá zájem o činnost svých dětí a mladých lidí ve volném čase, klesá její vliv na vhodnost využívání volného času.

Třetím předpokladem bylo zjišťováno jaká rizika nežádoucího chování mládeži hrozí, pokud není její volný čas vhodně využit.

Jistým problematickým obdobím v době dospívání projde ve svém životě každý jedinec. Podle toho, jak je vychováván, jaké má vzory, výchovné působení, reaguje na rizika ve formě nežádoucího chování různě. U skupiny maturitních oborů je malé procento absencí a zároveň negativního hodnocení chování ve škole. Varující je, že téměř polovina respondentů kouří a v sobotu a v neděli konzumuje alkoholické nápoje. Nejvíce pijí alkohol v hospodě a na diskotékách. Důvodem je cítit se uvolněně, zapomenout na starosti. Téměř všichni se orientují ve znalosti jednotlivých druhů drog. U skupiny maturitních oborů je zřejmé větší experimentování s nelegálními drogami, někteří respondenti okusili i LSD, pervitin, extázi, halucinogenní houby, ale i kokain. Sebevědomí této skupiny je poměrně vysoké, vyskytují se

však i případy, že si nevěří, že nestojí za nic, ale pozitivní je, že všichni by chtěli v něčem vyniknout a být prospěšní druhým. U učebních oborů jsou školní absence a postihy chování ve škole o něco vyšší než u maturitních oborů. Téměř tři čtvrtiny respondentů kouří a užívají v sobotu a neděli alkoholický nápoj. Nižší je znalost jednotlivých druhů drog. Nejvíce mají v této skupině mladí lidé zkušenost s marihuanou, je zde ale i téměř 20% respondentů, kteří okusili extázi a halucinogenní houby. Tato skupina má nižší sebevědomí, a poměrně velké procento se cítí zbytečné. U pomocných učebních oborů respondenti uvádějí vysoké procento absencí ve škole spojené s postihy chování. Téměř 80% respondentů kouří, 35% užívá alkohol, a to jak o víkendech, tak i 1-2x týdně, 10% denně. Menší je znalost jednotlivých druhů drog, ale téměř polovina respondentů má zkušenost s marihuanou, 30% s extází a pervitinem. Sebevědomí je ve srovnání s předchozími dvěmi skupinami nejnižší. Skupina pomocných učebních oborů je nejvíce ohrožena riziky nežádoucího chování.

Tento předpoklad se jeví velmi rizikovým. Přesto, že u maturitních oborů je využíván volný čas, mají dobré rodinné zázemí je varující, že je zde poměrně velký výskyt kouření, užívání alkoholu, ale i experimentování s drogami, a to v celé šíři druhů. Dalším zjišťovaným bodem byla problematika kouření. Stále se bohužel nedaří tento zlozvyk mezi mladými lidmi odbourat. Veškerá opatření a zákazy jsou porušovány. Alarmující je údaj o kouření 11-20 cigaret denně. Jako vysvětlení, proč respondenti kouří, využívali všechny možnosti: vedle možnosti zkusit to, následují frajeřina, nuda, u skupiny pomocných učebních oborů je důvodem kouření domácí kuřácké prostředí. Zajímavá je odpověď, že respondenty vede ke kouření stres, nejvíce odpovědí je v tomto případě u maturitních a učebních oborů.

Mladí lidé jsou rizikovou skupinou v užívání alkoholu. Je to nešvar, který patří mezi formy nežádoucího chování s hrozbou nevládnutí situace a vznikem alkoholové závislosti. Nejčastěji pijí alkohol všichni respondenti v sobotu a v neděli. Nejčastěji konzumovaným alkoholem je pivo. Místem, kde mládež konzumuje alkohol je nejčastěji hospoda a diskotéky. Situace, které je ke konzumaci alkoholu vedou je cítit se dobře, zahnat nudu, zapomenout na starosti, aby byli otevřenější a přátelštější. Alkohol v tomto případě plní roli nevhodného využití volného času, uvolnění se a získání sebevědomí.

Neméně rizikovou je problematika drog. Nejvíce mají všechny skupiny zkušenost s marihuanou, téměř polovina respondentů.

Zjištěné skutečnostmi v tomto předpokladu apelují na skutečnost, že je třeba zaměřit se ještě více na prevenci rizikového chování a osvětu problematiky kouření, užívání alkoholu a drog u veškeré mládeže.

Čtvrtým předpokladem byla zjišťována nabídka volnočasových aktivit na malém městě, v Lomnici nad Popelkou, a zda tato nabídka umožňuje mladým lidem vhodně využívat svůj volný čas.

Město Lomnice nad Popelkou nabízí bohaté možnosti ve využití volného času jak v oblasti zájmové, tak i sportovní a kulturní. Aktivní je zejména Dům dětí a mládeže Sluníčko v Lomnici nad Popelkou a Kulturní a informační středisko v Lomnici nad Popelkou. Velkým přínosem je vybudování nízkoprahového klubu Ulita, který mohou ve volném čase využívat i mladí lidé ze sociálně slabého prostředí. Zajímavou pro mládež je Evropská dobrovolná služba, prostřednictvím které mohou mladí lidé získávat bohaté zkušenosti ze života v jiné zemi, zdokonalovat si jazykové znalosti, předávat informace o životě mladých lidí v naší republice. Tyto organizace se svou činností zaměřují i na mezinárodní projekty pro mládež. Důležitou roli k motivaci využití volného času má bezesporu Střední škola Lomnice nad Popelkou, ve které jsou soustředěni mladí lidé a která by měla vést všechny žáky k aktivnímu využití volného času.

Nabídka volnočasovým aktivit na malém městě je široká a různorodá, bylo však zjištěno, že stále existují rezervy, které mohou využívání volného času mládeže zkvalitňovat, jako např. vhodné naplnění volného času pro současnou mládež, která se chce bavit, potřebuje více adrenalinového vyžití.

.

4 ZÁVĚR

Tato práce obsahuje teoretická východiska, která vedou k praktickému šetření problematiky volného času mládeže jako prevenci patologického chování. Zabývá se důsledky nežádoucího chování. Praktická část aplikuje tyto poznatky. Výsledek šetření je skutečné zjištění zájmů, zálib mladých lidí, jejich rodinného prostředí, mladí lidé začínají hledat uspokojení v nežádoucím způsobu chování, touze po okamžitém prožitku. Mezi tyto tendence patří kouření, alkohol, užívání drog, ale také nezodpovědnost, záškoláctví, nahrazení rodinného prostředí partou.

Jak již bylo popsáno, průzkum se uskutečnil na Střední škole v Lomnici nad Popelkou. V současnosti škola sdružuje studijní obory zakončené maturitou, učební obory zakončené výučním listem a pomocné učební obory pro absolventy speciálních škol, zakončené výučním listem. Výsledkem je srovnání výsledků dotazníkového průzkumu mezi zástupci jednotlivých studijních oborů. Poukazuje se na ten fakt, jak odlišný je mezi těmito studijními skupinami přístup k trávení volného času a jaké jsou problémy ve formě nežádoucího chování. Důležitým poznatkem je zjištění sebevědomí a vztahu k vlastní osobě respondentů, které je shodně nevyzrálé a neustálené.

Město Lomnice nad Popelkou je malým městem s širokou nabídkou volnočasových aktivit, jsou však rezervy, které spočívají v potřebnosti reagování na adrenalinové vyžití mladých lidí, které je odrazem současného stylu jejich života.

Vzhledem k tomu, že se stále zvyšují problémy s nežádoucím chováním, je třeba se na tuto problematiku více soustředit, docházet k novým poznatkům i v oblasti volnočasových aktivit, následně zkvalitňovat podmínky, které vedou ke zlepšení stávající situace.

Práce pro mne byla přínosnou. Nejprve bylo mým záměrem pouze zmapovat situaci využití volného času a nežádoucího chování mladých lidí ve střední škole jako celku, ale nakonec jsem se rozhodla srovnat jednotlivé studijní obory, čímž se pro mne práce stala zajímavější. Tato práce by mohla sloužit jako podnět takový průzkum ve velkém městě, kde je koncentrace více škol. Výsledky by byly jistě zajímavé.

5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Pro zlepšení dané situace jsou navrhována následující opatření:

- zařadit do vyučování střední školy problematiku volnočasových aktivit formou diskuze, např. jak vhodným způsobem zahnat nudu, kdy by měli žáci vymýšlet co nejvíce nápadů v různých situacích – cestou vlakem, autobusem, protože řada žáků dojíždí, ve frontě na úřadě aj., uspořádat burzu nápadů, jak trávit volný čas
- vést žáky střední školy k aktivnímu podílení se na rozhodování, plánování volného času, nedělat z nich pasivní příjemce. Mohou například dostat za úkol pro jinou třídu uspořádat zábavné odpoledne, sportovní turnaj, podílet se na organizaci společenské akce, kterou může být např. školní ples, slavnostní závěrečné vyřazení končících žáků apod.
- vést žáky k aktivitám, ve kterých se setkávají s vrstevníky, spolupracovat s dalšími školami podobného typu – pořádání společenských akcí, sportovních akcí bez soutěživého charakteru, spíše kooperující akce
- spolupracovat se zájmovými zařízeními ve městě (nizkoprahový klub, sportovní kluby) a to nejen prostřednictvím žáků ubytovaných na domově mládeže, ale celoškolsky, informovat o možnostech využití volného času formou besedy s pracovníky zájmových zařízení
- rozšířit nebo zavést ve škole nabídky volnočasových aktivit, o které mají žáci zájem
- naplňovat minimální preventivní program školy, pořádat zajímavé besedy přednášky s odborníky na téma nežádoucích patologických jevů, např. o škodlivosti kouření, alkoholu, experimentování s drogami
- v neposlední řadě je důležitý zájem pedagogů, jak žákům v organizaci a využití volného času pomoci nad rámec svých vyučovacích povinností
- město Lomnice nad Popelkou by mělo reagovat na potřeby dnešní mládeže, jejímž trendem je v současné době adrenalinový sport, taneční vyžití v nezávadném prostředí, moderní formy zájmové činnosti.

6 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. Česko.Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Vyhláška č. 74 ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, částka 20, s. 509.
2. Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Vyhláška č. 108 ze dne 22. února 2005 o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, částka 34, s. 1121.
3. Česko. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Vyhláška č. 505 ze dne 15. listopadu 2006 kterou se provádějí některá ustanovení sociálního zákona o sociálních službách. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 164, s. 7030. Dostupný také z [www: http://www.spdn-cr.org/media/soubory/socialni/vyhl.505-2006-k-soc.-slubm.pdf](http://www.spdn-cr.org/media/soubory/socialni/vyhl.505-2006-k-soc.-slubm.pdf)
4. Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Vyhláška č. 71 ze dne 9. února 2005 o základním uměleckém vzdělávání. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, částka 20, s. 487.
5. CSÉMY, L. LEJČKOVÁ, P. SADÍLEK, P. SOVINOVÁ. H. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. ISBN 80-86737-94-3.
6. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd.. 280 s. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
7. HOUFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd., 176 s. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
8. HOŠEK, V. *Psychologie odolnosti*. 2. vyd. 79 s. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-889-1.
9. <http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/socialne-patologicke-jevy/drogy-a-protidrogova-pravence> [27.10.2007].
10. <http://www.petrtyl.wz.cz/text14.html> [24.10.2007]
11. <http://www.plbohnice.cz/nepor/deklsto.doc> [25.10.2007].
12. ICM. *Projekt pro mladé*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 11. vyd. Ing. V. Bambas. ISSN 1210-4973.
13. Interní materiály Domu dětí a mládeže „Sluníčko“, *Minimální preventivní program* (Prevence sociálně patologických jevů, zvláště protidrogová prevence), školní rok 2007/2008. Získáno dne 10.12.2007.

14. Interní materiály Střední školy Lomnice nad Popelkou. *Minimální preventivní program Střední školy Lomnice nad Popelkou*, školní rok 2007/2008. Získáno dne 4.12.2007.
15. JEDLIČKA, J., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd., 478 s. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
16. KRAUS, B. *K současným problémům mládeže*. 1. vyd. 94 s., Praha: Horizont ,1990. ISBN 80-7012-027-4.
17. KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd., 156 s. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.
18. KYRIACOU, Ch. *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.
19. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-25236-2.
20. MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. 344 s. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-771-X.
21. MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-901424-9-4.
22. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. 229 s. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.
23. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 2.vyd. 328 s., Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
24. ŠIMŮNKOVÁ, J. *Poznejte vesmír*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 2. . vyd. Ing. V. Bambas. ISSN 1210-4973.
25. ŠIMŮNKOVÁ, J. *Evropská dobrovolná služba*. Lomnické noviny, ročník 15, č. 9. vyd. Ing. V. Bambas. ISSN 1210-4973.
26. TUČEK, M. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. 1. vyd., s. 428. Praha: Slon 2003. ISBN 80-8642-229.
27. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd., Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.
28. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-802-3.

29. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-544-X.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: *Dotazník* (viz text str. 38)

Příloha č. 2: *DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – stolní fotbal* (viz text str. 77)

Příloha č. 3: *DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – místnost s rotopedy* (viz text str. 77)

Příloha č. 4: *DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – sázení jilmů* (viz text str. 77)

Příloha č. 5: *DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – podzimní odpoledne – pomoc při soutěžních disciplínách stacionáři Rváček pro mentálně postižené* (viz text str. 78)

Příloha č. 6: *Minimální preventivní program střední školy Lomnice nad Popelkou* (viz text str. 78)

Příloha č. 7: *Dům dětí a mládeže Sluníčko v Lomnici nad Popelkou* (viz text str. 78)

Příloha č. 8: *Turnaj v billiardu v DDM Sluníčko* (viz text str. 79)

Příloha č. 9: *Informace k návštěvě miniplanetária v DDM Sluníčko v Lomnici nad Popelkou* (viz text str. 80)

Příloha č. 10: *Lomnické hudební jaro 2008* (viz text str. 80)

Příloha č. 11: *Minimální preventivní program Domu dětí a mládeže „SLUNÍČKO“* (viz text str. 81)

Příloha č. 12: *Sbor dobrovolných hasičů Ploužnice – okrsková soutěž v Nové Vsi nad Popelkou 2007* (viz text str. 83)

PŘÍLOHA č. 1

Dotazník

Následující otázky jsou o vaší osobě a vašich zájmech, zálibách

1. Jste

- ☐ muž
☐ žena

2. Kdy jste se narodil/a

rok: 19.....

3. Jaký obor studujete

- ☐ středoškolský s maturitou
☐ středoškolský s výučním listem
☐ středoškolský – pomocná profese

4. Jak často (pokud vůbec) se věnujete následujícím činnostem (v každé řádce jeden čtvereček)

		Nikdy	Párkrát za rok	Jednou či 2x za měsíc	Aspoň jednou za týden	Téměř denně
a)	Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Surfuji na internetu	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Aktivně sportuji (atletika, posilování, aerobic atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
d)	Čtu knihy (nepočítají se učebnice)	☐	☐	☐	☐	☐
e)	Chodím večer za zábavou (disko, večírky, restaurace atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
f)	Jiné koníčky (hra na hudeb.nástroj, zpěv, malování atp.)	☐	☐	☐	☐	☐
g)	Hraji na automatech (kde se dají vyhrát peníze)	☐	☐	☐	☐	☐

5. Navštěvujete nějaký z následujících zájmových útvarů, organizací?

- ☐ Dům dětí a mládeže - kroužek
☐ Sportovní oddíl
☐ Skaut
☐ Ostatní

6. Jste vedoucím nějakého zájmového útvaru

- ☐ Ano
☐ Ne

7. Co děláte nejraději?

- ☐ Sportuji
- ☐ Něco tvořím
- ☐ Hraji na hudební nástroj
- ☐ Tančím
- ☐ Dívám se na televizi
- ☐ Sedím u počítače
- ☐ Spím
- ☐ Nic

8. S kým trávíte volný čas?

- ☐ Sám
- ☐ S rodiči
- ☐ S přítelem/ přítelkyní
- ☐ S partou

9. Kde trávíte volný čas?

- ☐ Doma
- ☐ Venku
- ☐ S přáteli
- ☐ V restauraci
- ☐ V hospodě

10. Jak jste spokojen/a s nabídkou využití volného času ve vašem městě?

- ☐ Jsem spokojen/a
- ☐ Nejsem spokojen/a
- ☐ Co vám tu chybí

Následující otázky se týkají vaší rodiny, příp. rodičů. Pokud vás vychovávali převážně nevlastní rodiče nebo někdo jiný, odpovězte za ně. Např. pokud máte vlastního i nevlastního otce (matku), odpovězte za toho, který byl při vaší výchově důležitější.

11. Jaké vzdělání má váš otec?

- ☐ Základní
- ☐ Je vyučený
- ☐ Ukončil střední školu
- ☐ Vysokoškolské vzdělání
- ☐ Nevím

12. Jaké vzdělání má vaše matka?

- ☐ Základní
- ☐ Je vyučená
- ☐ Ukončila střední školu
- ☐ Vysokoškolské vzdělání
- ☐ Nevím

13. Kdo z následujících lidí s vámi žije v téže domácnosti? (Označte každou z odpovídajících možností.)

- ☐ Žiji sám
- ☐ Otec
- ☐ Nevlastní otec
- ☐ Matka
- ☐ Nevlastní matka
- ☐ Sourozenci (vlastní i nevlastní)
- ☐ Dědeček, babička
- ☐ Jiní příbuzní
- ☐ Jiní lidé než příbuzní

14. Jaké jsou vaše vztahy k

		Velmi uspokojivé	Uspokojivé	Ani uspokojivé ani neuspokojivé	Spíše neuspokojivé	Zcela neuspokojivé
a)	matce	☐	☐	☐	☐	☐
b)	otci	☐	☐	☐	☐	☐
c)	sourozencům	☐	☐	☐	☐	☐
d)	přátelům	☐	☐	☐	☐	☐

15. Byl/a jste do svých 15let vychováván/a společně oběma vlastními rodiči?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

16. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte

- ☐ Je všechno v pořádku
- ☐ Dost se to střídá, chvíli to v pořádku je a chvíli ne
- ☐ Vůbec to není v pořádku

17. Řekl/a byste, že v rodině, v níž vyrůstáte (nebo jste vyrůstal/a), existují vzájemná pouta

- ☐ Velmi silná
- ☐ Spíše slabá
- ☐ Velmi slabá

18. Máte pocit, že v rodině, v níž vyrůstáte, panuje ovzduší vzájemné důvěry, vstřícnosti a pochopení?

- ☐ Ano, je to tak vždy
- ☐ Většinou to tak není
- ☐ Vůbec to tak není

19. Vědí vaši rodiče, kde trávíte volný čas?

- ☐ Vědí to vždy
- ☐ Většinou to vědí
- ☐ Někdy to vědí
- ☐ Obvykle to nevědí
- ☐ Nezajímá je to

Následující otázky se týkají nežádoucího chování, kouření, alkoholu, drog

20. Kolik celých vyučovacích dnů jste ve škole chyběl/a za POSLEDNÍCH 30 dní?

		Ani jeden	1 den	2 dny	3-4 dny	5-6 dní	7 dní nebo více
a)	Pro nemoc	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b)	Protože jste vynechal/a	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c)	Z jiných důvodů	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21. Kolikrát za celou dobu dosavadní školní docházky jste měl/a níže uvedené problémy s chováním?

		Nikdy	1krát	2-3krát	Více než 3krát
a)	Třídní důtka	☐	☐	☐	☐
b)	Dvojka z chování	☐	☐	☐	☐
c)	Trojka z chování	☐	☐	☐	☐
d)	Podmíněné vyloučení	☐	☐	☐	☐

22. Kouříte cigarety?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

23. Kolik cigaret denně kouříte?

- ☐ Vůbec nekouřím
- ☐ 1-5 cigaret denně
- ☐ 6-10 cigaret denně
- ☐ 11-20 cigaret denně
- ☐ Více než 20 cigaret denně

24. Co vás ke kouření přimělo

- ☐ zkusit to
- ☐ frajeřina
- ☐ nuda
- ☐ kuřácké rodinné prostředí
- ☐ stres

25. Jak často (pokud vůbec) pijete nějaký alkoholický nápoj?

- ☐ nikdy
- ☐ 1-2x týdně
- ☐ jen v sobotu nebo v neděli
- ☐ piji téměř denně

26. Pokud pijete, jaký druh alkoholu si kupujete?

- ☐ nic, piji jen nealkoholické nápoje
- ☐ pivo
- ☐ víno
- ☐ destilát

27. Když jste naposled pil/a nějaký alkoholický nápoj, kde to bylo?

- ☐ Nikdy jsem nepil/a alkoholický nápoj
- ☐ Doma
- ☐ Doma u někoho jiného
- ☐ Na ulici, v parku, u vody nebo jinde venku
- ☐ V hospodě
- ☐ Na diskotéce
- ☐ V restauraci
- ☐ S rodiči
- ☐ Jinde (uved'te kde)

28. Je možné, že by u vás v souvislosti s pitím alkoholu nastaly následující situace? (zaškrtněte okénko v každém řádku)

		Pravděpodobně	Nejisté	Nepravděpodobně
a)	Cítil/a bych se uvolněně	☐	☐	☐
b)	Zahnal/a bych nudu	☐	☐	☐
c)	Dostal/a bych se do potíží s policií	☐	☐	☐
d)	Uškodilo by mi zdravotně	☐	☐	☐
e)	Cítil/a bych se šťastný/á	☐	☐	☐
f)	Zapomněla bych na své starosti	☐	☐	☐
g)	Nemohl/a bych přestat s pitím	☐	☐	☐
h)	Měl/a bych kocovinu	☐	☐	☐
i)	Byla bych otevřenější, přátelštější	☐	☐	☐
j)	Udělal/a bych něco, čeho bych litoval/a	☐	☐	☐

29. Znáte některou z následujících drog? (zaškrtněte okénko)

- ☐ Marihuana nebo hašiš
- ☐ LSD
- ☐ Pervitin
- ☐ Extáze
- ☐ Heroin
- ☐ Metadon
- ☐ Halucinogenní houby
- ☐ Kokain

30. Kterou z předchozích drog jste někdy zkusil/a (zaškrtněte okénko v každém řádku)

Nikdy Ano, během posledních 30 dnů Ano, někdy v životě

		Nikdy	Ano, během posledních 30 dnů	Ano, někdy v životě
a)	Marihuana nebo hašiš	☐	☐	☐
b)	LSD	☐	☐	☐
c)	Pervitin	☐	☐	☐
d)	Extáze	☐	☐	☐
e)	Heroin	☐	☐	☐
f)	Metadon	☐	☐	☐
g)	Halucinogenní houby	☐	☐	☐
h)	Kokain	☐	☐	☐

31. Z jakého důvodu jste zkusil/a tuto drogu? (Z uvedených možností zaškrtněte tu nebo ty, které vás k tomu vedly)

- ☐ Nikdy jsem neužíval/a žádnou drogu
- ☐ Chtěl/a jsem se dostat do nálady
- ☐ Nechtěl/a jsem stát mimo partu
- ☐ Neměl/a jsem co dělat
- ☐ Byl/a jsem zvědavý/á
- ☐ Chtěl/a jsem zapomenout na starosti

32. Následující věty jsou o tom, jaký máte pocit sám/a ze sebe (Svůj názor vyjádřete označením jednoho okénka v každém řádku.)

- ☐ Vcelku jsem se sebou spokojený/á
- ☐ Někdy si myslím, že nestojím za nic
- ☐ Zvládám věci stejně dobře jako ostatní
- ☐ Není toho moc, na co bych mohl/a být pyšná
- ☐ Mám pocit, že jsem neúspěšný/á
- ☐ Chtěl/a bych být prospěšný/á druhým
- ☐ Chtěl/a bych v něčem vyniknout
- ☐ Někdy se cítím zbytečný/á

PŘÍLOHA č. 2

DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – stolní fotbal

PŘÍLOHA č. 3

DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – místnost s rotopedy

PŘÍLOHA č. 4

DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – sázení jilmů

PŘÍLOHA č. 5

DM Střední školy Lomnice nad Popelkou – podzimní odpoledne – pomoc při soutěžních disciplínách stacionáři Rváček pro mentálně postižené

**MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM STŘEDNÍ ŠKOLY LOMNICE NAD
POPELKOU**

I. Východiska minimálního preventivního programu Střední školy Lomnice n.Pop.

Preventivní strategie zohledňuje skutečnost, že značné části dětí a mládeže se z různých důvodů nedaří přiměřeně a odpovědně vyrovnávat s osobními problémy a sociálními požadavky, nejrozličnějšími konflikty i školními nároky. Nemůže být pochyb o tom, že se problematika patologických jevů do života všech typů a stupňů škol negativně promítá. Je proto nezbytné vzít tento celospolečenský jev na vědomí a hledat cesty k jejich předcházení⁶¹.

Minimální preventivní program se zaměřuje na prevenci všech negativních sociálních jevů, které se ve škole mohou vyskytovat:

- drogové závislosti, alkoholismus a kouření
- kriminalita a delikvence
- virtuální drogy (počítače, televize a video)
- patologické hráčství
- záškoláctví
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- xenofobie, rasismus, intolerance, antisemitismus.

Škola na sebe musí vzít povinnost poskytovat nabídku takových činností a podmínek, které vedou k získání potřebných sociálních dovedností. Musí ve zvýšené míře převzít výchovnou roli, protože dnešní rodina v tomto směru mnohdy plní jen některé ze svých někdejších základních funkcí. Musí jít o proces vytváření a upevňování morálních hodnot, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, o rozvoj dovedností, které vedou k odmítání všech forem sebeustrukce, projevů agresivity a porušování zákona.

⁶¹ Srov. interní materiály Střední školy Lomnice nad Popelkou, získáno dne 4.12.2007.

II. Cíl minimálního preventivního programu

Cílem výchovně vzdělávacího působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů jsou všichni žáci školy odpovědní za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jejich věku.

Výchovné působení musí být zaměřeno zejména na zdravý životní styl a formování odmítavých postojů dospívající mládeže k návykovým látkám. Je nezbytné hledat nové cesty a programy, protože převážně informačně orientované přístupy k primární prevenci (plakáty, besedy přednášky apod.) nevykazují vždy potřebnou účinnost.

Preventivní výchovně vzdělávací působení musí být neoddělitelnou součástí výuky a života celé školy. Je nutné vyvarovat se zjednodušeného pojetí zdravého životního stylu, kdy si vyučující vybere několik „žhavých“ témat a ta probere. Není dostatečně účinné preventivní aktivity realizovat pouze jako volnočasové aktivity organizované domovem mládeže, případně školou. Každodenní život školy musí mít takovou kvalitu, aby žákům umožňoval osvojit si kompetence zdravého životního stylu, které jsou nejúčinnějším preventivním nástrojem.

Základní kompetence prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu

- Zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání.
- Posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku.
- Vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty.
- Formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

Dovednosti, znalosti a postoje, které si žáci osvojí musí korespondovat s věkem a navazovat na předchozí zkušenosti. Formy vzdělávání a výchovy musí zohledňovat životní styl rodiny i působení vrstevníků.

Participace na nabídce kvalitních mimoškolních aktivit a vhodných způsobů trávení volného času (nabídka zájmových útvarů školy, spolupráce s dalšími institucemi ve městě, např. DDM, ZUŠ,

atd.) zůstává jednou z priorit v rámci preventivního působení. Nadále se bude věnovat zvýšená pozornost rizikovým skupinám. Podporovány jsou volnočasové aktivity žáků ubytovaných v domově mládeže.

III. Spolupráce s vedením školy a ostatními pedagogickými pracovníky

Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je vzdělaný pedagog, který ovládá metody práce se skupinou, je schopen vyučovat za aktivní účasti žáků a je silnou pozitivní osobností. Zvyšování odolnosti mládeže proti sociálně patologickým jevům vyžaduje systémovou a koordinovanou přípravu realizátorů preventivních aktivit ve škole.

Ředitel školy

- vytváří podmínky pro realizaci prevence v oblasti sociálně patologických jevů
- pověřuje vhodného pracovníka funkcí školního metodika prevence
- zodpovídá za soustavné vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence
- zajišťuje spolupráci s rodiči v oblasti prevence
- sleduje efektivitu jednotlivých preventivních aktivit
- zajistí zakotvení preventivních opatření proti sociálně patologickým jevům v řádu školy
- provádí příslušná opatření při výskytu sociálně patologických jevů ve škole.

Školní metodik prevence

- koordinuje realizaci Minimálních preventivních programů ve školách a školských zařízeních
- podílí se na soustavném vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence
- zajišťuje kontrolu procesu a výsledků Minimálních preventivních programů
- spolupracuje s krajským metodikem preventivních aktivit
- podílí se na opatřeních při výskytu sociálně patologických jevů ve škole.

Hlavním cílem v oblasti prevence ve škole je celoškolská realizace programu. Dobrá celoškolská strategie pomáhá optimalizovat sociální klima školy a zaměření proti sociálně patologickým jevům a stává se součástí školní kultury. Musí postihovat všechny hlavní účastníky života školy. Z tohoto pohledu je významná i účast výchovného poradce a třídních učitelů, ale i ostatních pedagogů a

zaměstnanců školy na procesu preventivních aktivit. Po projednání na pedagogických radách je třeba přijímat taková opatření, aby nebyl ponechán bez povšimnutí žádný patologický projev žáka.

Nejúčinnější prevencí sociálně patologických jevů jsou společně vytvořená a dodržovaná pravidla ve třídě, výchovné skupině a ve škole. Jedná se o pravidla týkající se soužití v konkrétním společenství žáků, pedagogů a ostatních zaměstnanců školy, a o pravidla provozu a chodu školy (Vnitřní řády). Pravidla soužití jsou „nepsaná“. Jedná se o pravidla vzájemného respektu, úcty, důvěry, empatie a dalších životních kvalit a dovedností. Pravidla s týkají všech.

V jednotlivých předmětech vytvářet optimální podmínky pro vzdělávací proces, vytváření dovedností v sociální komunikaci, zvládání sociálních vztahů a stresových situací mezi žáky a učiteli, vychovateli.

Velmi důležitá je koncepčnost a soustavnost vlivu na žáka s výraznou převahou pozitivních motivů, vzorů a aktivit, posilujících zdravé způsoby chování a osobní odpovědnost žáků za zdraví nad přílišným varováním a odstrašováním. Dodržovat ustanovení Úmluvy o právech dítěte ve smyslu „práva dítěte na fyzický, duševní, morální, duchovní a sociálně zdravý rozvoj“, zajišťovat podmínky optimálního rozvoje žáků. Celá škola musí vynaložit všechny síly na ochranu dětí před zanedbáváním výchovy a nedůslednou ochranou dětí před škodlivými vlivy. Uplatňovat přiměřenou represi. Důsledně potírat kuřáctví, požívání alkoholu a dalších návykových látek.

Optimalizovat vztahy mezi žáky a všemi pedagogickými pracovníky školy. Věnovat zvýšenou pozornost žákům handicapovaným, žákům se zdravotními a sociálními riziky, koordinovat činnost pedagogů. Zajišťovat dostatečné množství volnočasových aktivit. Aplikovat vhodné a dostupné formy propagace zdraví a zdravého životního stylu ve vzdělávání a režimu žáků. Vytvářet podmínky pro praktické uplatňování poznatků, dovedností a postojů z oblasti zdravého životního stylu, které žáci získali ve výuce, v každodenním školním i domácím režimu.

IV. Spolupráce s rodiči

Vzájemná spolupráce školy s rodinou výraznou měrou přispívá ke školní úspěšnosti dětí i k prevenci sociálně patologických jevů. Nejde pouze o základní informovanost rodičů o těchto jevech a komplikacích s nimi spojených, ale i ochranu před jejich vznikem.

Škola informuje rodiče o záměrech a způsobech realizace programu, nejlépe na třídních schůzkách. Rodiče žáků jsou seznámeni s represivními nástroji obsaženými ve školním a organizačním řádu.

Co očekávají v oblasti prevence problémů s návykovými látkami od školy rodiče:

- škola bude bezpečným místem, kde nebudou dostupné alkohol, drogy ani tabák
- škola bude používat postupy, které mají smysl a jsou účinné
- škola zprostředkuje rodičům informace, které jim při prevenci pomohou. Může jim také doporučit, kde hledat pomoc pro různé problémy jejich dětí
- škola bude povzbuzovat žáky ke kvalitním způsobům trávení volného času a ke zdravému způsobu života
- škola bude s rodiči v soustavném kontaktu i za normálních okolností a tím spíše v případě problémů nebo komplikací.

Co očekává škola od rodičů:

- rodiče budou se školou spolupracovat, zejména pokud by se objevily komplikace
- rodiče vytvoří podmínky pro to, aby se dítě mohlo do školy připravit a aby tam přicházelo v přiměřeném stavu (např. vyspalé)
- rodiče povedou dítě k dobrým způsobům trávení volného času a zdravému způsobu života
- rodiče budou mít přehled o tom, s kým se dítě stýká ve volném čase
- rodiče zajistí pro dítě přiměřenou lékařskou a psychologickou pomoc
- rodiče budou mít pochopení pro často nelehkou práci pedagoga a nebudou bezdůvodně oslabovat jeho autoritu u dětí. Své případné výhrady dokáží sdělit škole přímo.

Již existující problémy spojené s drogami, násilím, šikanou a dalšími asociálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči, podle předem dohodnutých postupů. Vždy je vhodné, když se řešení každého jednoho konkrétního problému, účastní ze strany školy více pracovníků. I v případě opakovaného nezájmu rodičů o řešení problému po oznámení školy, je vhodné sepsat o tom protokol, podepsaný dvěma školskými pracovníky.

Je třeba zdůraznit, že nejúčinnější a nejlevnější prevencí je zdravá výchova dětí v rodině a ve škole, dobrá výchova je programem prevence jednotlivých, zdraví poškozujících a život znehodnocujících závislostí a jevů. Tato prevence je dána i souladem mezi rodinou a školou.

V. Metodické pomůcky

Ve spolupráci s organizacemi, které se problematikou zabývají, zajišťovat pro potřebu učitelů a vychovatelů vhodnou literaturu, včetně beletrie. Budovat v učitelské i žákovské knihovně samostatné oddělení s tematikou pojednávající o sociálně patologických jevech mezi mládeží. Shromažďovat všechny dostupné informace o institucích, organizacích a odbornících, kteří v oblasti prevence působí v rámci regionu. Zřízení stálého informačního panelu, kde budou důležité informace zpřístupněny žákům a rodičům v odpovídající a přitažlivé formě.

Stanovit konzultační hodiny pro setkání preventisty se žáky školy i se svými kolegy. Nabídnout k dispozici ostatním spolupracovníkům studijní a propagační materiály apod.

VI. Spolupráce s ostatními odborníky

Spolupracovat s městskými a obecními úřady (s odděleními sociální prevence, oddělením péče o dítě, kurátory pro mládež) a s Pedagogicko-psychologickou poradnou. Být v kontaktu s centry protidrogových aktivit v regionu, hygienickými stanicemi, Policií ČR a dalších institucí, kde se otázkami drog a jiných negativních jevů zabývají.

Spolupráce s policií ČR je potřebná v rámci prevence sociálně patologických jevů a je nutnou součástí řešení situací spojených s výskytem drog ve školách a školských zařízeních a při výskytu forem násilí a šikany naplňujících skutkovou podstatu podezření na spáchání trestného činu. Vedení školy by mělo spolupracovat s obvodním oddělením Policie ČR. Navázat kontakt s náčelníkem tohoto oddělení a dopředu dohodnout jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů.

Dále následuje výčet kontaktních míst dané oblasti.

VII. Evidence preventisty , efektivita práce

Vedení vlastních záznamů o přehledu realizovaných kroků aktivit v průběhu školního roku. Měřítkem efektivit může být ohlas u žáků, vedení školy, ostatních pedagogů. Využít pro svou práci i dotazníky, slohové práce žáků apod.

PŘÍLOHA č. 7

Dům dětí a mládeže Sluníčko v Lomnici nad Popelkou

to) DDM Lomnice nad Popelkou

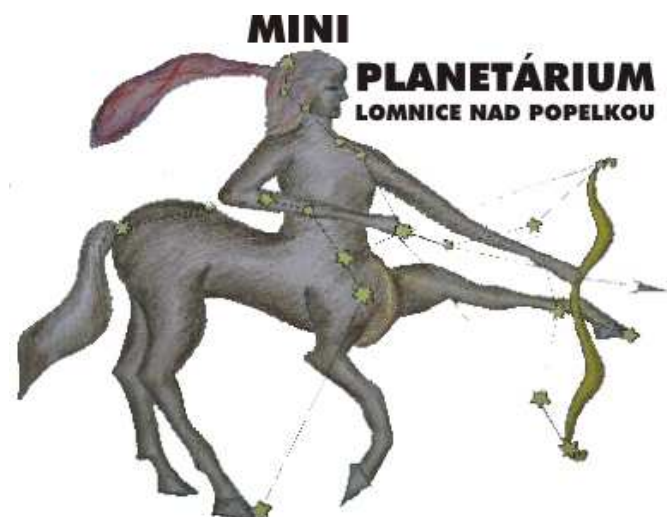
PŘÍLOHA č. 8

Turnaj v billiardu v DDM Sluníčko

PŘÍLOHA č. 9

Informace k návštěvě miniplanetária v DDM Sluníčko v Lomnici nad Popelkou

20minutový
populárně-naučný
program s výkladem
obtočnových
suhvězdí s prvky
řeckých bájí

A jaká další témata na vás v miniplanetáriu čekají?

komety, hvězdokupy,
lety do vesmíru, život
hvězdy, Mléčná dráha,
dobývání kosmu,
významní astrologové

galerie planet naší
sluneční soustavy
galerie "Najdi si své
znamení"
informace o zatmění
Slunce a Měsíce
počítačové
multimediální
programy o vesmíru
výběr DVD zábavně -
naučné projekce

Pro koho je naše miniplanetárium určeno?

Pro malé i velké ve
věku od 4 do
100 let. Náročnost:
nízká

Adresa, objednávky návštěv:

MINIPLANETÁRIUM

Dům dětí a mládeže "Sluníčko"

Komenského 1037, 512 51 Lomnice nad Popelkou

Tel. 481 671 979, E-mail: miniplanetarium@place.cz

www.place.cz/miniplanetarium, www.ddmlomnice.cz

Základní informace

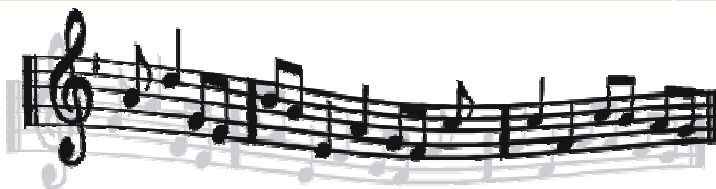
Mezinárodní festival hudby tance a zpěvu,

pro děti a mládež do 19 let.

Vypsané KATEGORIE pro 14. ročník

KATEGORIE HUDEBNÍ	
HRA NA KYTARU - sólo a skupinová klasická	
HRA NA KYTARU - sólo a skupinová folk, country, tramská ...	
HRA NA ZOBCOVOU FLÉTNU - sólo	
HRA NA ZOBCOVOU FLÉTNU - soubory	
HRA NA KLAVÍR - klasický klavír	
HRA NA KLAVÍR - improvizovaný klavír	
HRA NA KLAVÍR - čtyřruční hra	
HRA NA KLÁVESY - sólo	
KATEGORIE TANEČNÍ	
COUNTRY TANCE - klasický	
COUNTRY TANCE - clogging	
COUNTRY TANCE - moderní	
MODERNÍ TANCE - sólo	
MODERNÍ TANCE - skupinové	

SCÉNICKÉ TANCE - sólo	
SCÉNICKÉ TANCE - skupinové	
MAŽORETKY - skupiny	
KATEGORIE PĚVECKÉ	
ZPĚV SÓLO - předškolní - 5. tř. ZŠ	
ZPĚV SÓLO - 6. - 8. tř. ZŠ	
ZPĚV SÓLO - 9.tř. - 19 let	
ZPĚV SBOROVÝ	

Pořadatel:

KPS DDM

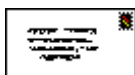
Klub přátel a sponzorů Domu dětí a mládeže

Přihlášky, informace a dotazy na adrese:

Dům dětí a mládeže "Sluníčko"
 Komenského 1037
 512 51 Lomnice nad Popelkou

☎ Tel. +420 481 671 979

☎ Fax.+420 481 673 107

e-mail: ddm@ddmlomnice.cz
<http://www.place.cz/lhj>

Minimální preventivní program Domu dětí a mládeže „SLUNÍČKO“

Preventivní program vychází z Plánu práce Domu dětí a mládeže a metodických pokynů MŠMT ČR pro oblast protidrogové prevence a k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance⁶².

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům sociálně patologických jevů, případně minimalizovat jejich negativní dopad, včetně dalšího šíření.

Nespecifická primární prevence představuje základ a nosný prvek celého systému prevence, jde o volnočasové aktivity určené nejširším vrstvám dětí a mládeže, umožňující harmonický rozvoj osobnosti jednotlivce což je nosným pilířem veškeré činnosti DDM.

Preventivní program se zaměřuje na tyto oblasti:

- oblast protidrogové prevence
- oblast prevence poruch chování
- oblast výchovy k manželství a rodičovství
- oblast sociálně-psychologických cviků a výuky psychologie
- oblast výchovy proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance.

Program má 3 intervenční roviny:

1. Rovina pedagogických pracovníků

- poskytování informací, odborné literatury, propagačních materiálů a videokazet jednotlivým vedoucím zájmových útvarů
- metodická pomoc vedoucím zájmových útvarů při začleňování této problematiky do činnosti jednotlivých aktivit zájmového vzdělávání
- pomoc vedoucím zájmových útvarů při diagnostikování jednotlivých kolektivů
- využití možnosti vzdělávání pedagogů z nabízených seminářů organizovaných vzdělávacími centry.

⁶² Srov. interní materiály Domu dětí a mládeže „Sluníčko“, získáno dne 10.12.2007.

2. Rovina rodičů

- navázání spolupráce s rodiči dětí navštěvujících zájmové vzdělávání DDM
- nabídka přednášek pro rodiče, která přiblíží otázku vlivu rodiny na formování dětské osobnosti
- pomoc při řešení výchovných a výukových problémů dětí (ve spolupráci s PPP a dalšími odbornými pracovišti).

3. Rovina klientů DDM

- intervence při výukových a výchovných problémech
- zajištění kontaktů s PPP a dalšími odbornými pracovišti
- zřízení nástěnky s adresami a telefonů odborných pracovišť
- organizace jednorázových akcí (přednášky a besedy)
- zařazení problematiky drog, rasismu, xenofobie, intolerance a dalších sociálně – patologických jevů dle možnosti do jednotlivých aktivit zájmového vzdělávání
- seznámení se zásadami první pomoci na prvních schůzkách zájmových útvarů v září
- zákaz nošení, držení distribuce a zneužívání návykových látek v celém areálu DDM do školního řádu DDM
- zákaz veškerých projevů vedoucích k šikaně a rasismu
- zajištění bezproblémového provozu otevřeného klubu ULITA.

PŘÍLOHA č. 12

Sbor dobrovolných hasičů Ploužnice – okrsková soutěž v Nové Vsi nad Popelkou 2007

